

SCHOLARS' EDITION.

శశాంకవిజయము

శేషము వేంకటపతి కృతము.

(For Private Circulation only)

ప్రకాశకులు:

ఈశ్వర బుక్ డిపో,

కర్రా అచ్చయ్య అడ్జ్ సన్స్, (స్థాపితము 1888)

ప్రొప్రైటరు: కర్రా మావళ్ళయ్య,

సుహృద్వివరము.

1941

SCHOLARS' EDITION.

శాంతవిజయము

శేషము వేంకటపతి కృతము.

.. or Private Circulation only

తొలికూర్పు.

ప్రకాశకులు:

ఈశ్వర బుక్ డిపో,

కర్రా అచ్చయ్య అండ్ సన్స్, (స్థాపితము 1888)

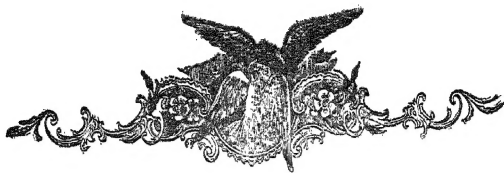
ప్రొప్రైటరు: కర్రా మావళ్ళయ్య,

రాజమహేష్వరము.

వెల రు. 0—12—0

రాజమహేష్వరమున
శ్రీరామ ముద్రాక్షరశాలయందః
ముద్రింపఁబడినది.

1941

శ్రీరస్తు.

శశాంక విజయము.

పీఠిక.

— ఇష్టదేవతా ప్రార్థనాదికము —

విన్నానపుగుబ్బచన్నుల నయాశే గంబురా గుప్పి ము
క్తావల్లల్ ఘటియించెదేమిశశికిన్ దారాప్రయుక్తంబనే
భావం బోయని పల్కుకల్పించెలి సంభావించుకాంచీపురీ
దేవుం డీపుతసీనయార్యమణికిన్ దీర్ఘాయురారోగ్యముల్.

- చ. సరసివిగానఁ జక్కవలె చన్నులుగా వివి, పద్మినీకులా
భరణపుగానఁ దేనియయె వాతెఱ గా దిది, కల్పిచూపు పెన్
గరితపుగానఁ బొంబిలమె నాభిక గా దని నాన దీర్పు దే
వరయరమందుఁ గులు రమ వంగలసీనయయింట నిల్పుతన్. 2
- చ. కృతయుగమం దనంతుఁ డనఁ, ద్రేతను లక్ష్మణసంజ్ఞ, రేవతీ
పతి యన ద్వాపరంబునను, భాష్యకృదాఖ్యఁ గలిం జనించి శ్రీ
సతిపతివైఖరిన్ జననచాతురి చాతురి మీరి నిత్యశే
వతఁ గను శేషుఁ డిచ్చుఁ గృప శాశ్వతభోగము సీనమంత్రికిన్. 3
- చ. పులకలు మేనఁగ్రమ్మఁగనుమోడ్పుల వేరులు మ్రొక్కుచాడ్పునన్
వలనుగ వారిజాక్షపదవారిజభక్తి వధూవశుండ వై
కులికెడు నీపు వేరొక తెఱ గోరుదువే యని పల్కు నూత్రివ.
త్సలికచమాటకు న్నుగు బలాధిపుఁ డీ కృతినేతఁ బ్రోవుతన్. 4

మ. చలితస్వర్ణతుషారకావ్యనగము ల్సూక్ష్మోభితాంభోదము
 ల్బలదాశానికురుంబము ల్పరిలుతద్రభహ్మడము లైసకత
 స్థలితాంభోనిధిగర్తము ల్లుమఘమత్రీయ్యంతగ్గింభంబు లా
 పులుఁగున్ రాయల రెక్క యొక్క చలనంబుల్పాపుఁబాపంబులన్. 5

ఉ. ఓ మధుసూదనా యన నొహూ యని తాద్యునికన్నమున్ను పో
 ద్దామత వచ్చు శౌరికిని దా మునుగాఁ జని తాంతదంతి ర
 త్తామతి నక్రమ స్తకము చక్రులు చేసిన చక్ర మెప్పుడున్
 త్తేమ మొసంగి చక్రపతిఁ జేయుత సీనయమంతిభాసఁరున్. 6

ఉ. హైమవతీశమాన్యము జితాసురసైన్యము నభ్రీవిభ్రీమ
 సేమఘమంఘమంధ్వనివిజృంభితజన్యము పాంచజన్య మా
 త్కామలకీర్తికార్తికనిశాబ్జధుతారి నొనర్చు దైవత
 స్వామిని భోగలీల గెలువం గల వంగల సీనయార్యునిన్. 7

గీ. కళుకు జగజంపు విడికెంపుకంకణంపు
 బలుకు లొలయంగ హరికేలు చట్టు విడని
 యమితభోగద యాగద యాగదాన
 భరితు సీనార్య సత్కళాభరితుఁ బోయి. 8

ఉ. సోమసహూదరీరమణు సొంపుల కెంపులచెక్కడంపుని
 ద్దామెఱుఁగున్నరంజు గురు దాయురుదారిమగురిదారి
 న్వేమఱుఁ బ్రోచుఁ గాత కృప వేంకటరాఘవదీక్షితేంద్ర వం
 శామృతభాను సీనయ దయానయమానయశోభిశోభితున్. 9

చ. కలుములకొమ్మక్రొమ్మెఱుఁగు గా నతజాతులు జాతులై తగన్
 విలసిల్లవేంకటాఖ్యపృథివీధర శేఖరకృష్ణ మేఘమం
 దెలసిన శార్దూపము సమీహితవర్షము నించుఁ గాత వం
 గలకుల మెల మది చెలఁగం గుతినేతకు సంతసంబుగన్. 10

శా. వాధూలాన్వయవార్ధి విష్ణుఁ బ్రతిభావరిష్ణు వేదాంతవ
న్యాధిష్ఠానవసంతు శ్రీ వరదగుర్వంతేవసంతున్ గవి
త్వాధానున్ గుణహారు ధీరు విగతాహంకారు వాత్సల్య ధా
రాధారున్ గృతిసిద్ధికై కొలుతు శ్రీరామానుజాచార్యునిన్. 11

మ. వరలాలిత్యపదక్రమంబులను సద్వర్ణసితు ల్లాంచి శ్రీ ।
కరశాఖన్ గ్రహియించి యంగకలసాకాంక్షన్ కళల్మీఱుగా
నురుసాహిత్యరసానుభావములచే నుప్పొంగుచున్ వాణి మో
హరతిం దేల్పువిధాత సీనయకు దీర్ఘాయుష్య మిచ్చున్ గృపన్. 12

చ. తన శర మొక్కఁజే పదివిధంబులఁ దేజరిలన్, ధనుర్గుణం
బనుపమశబ్దరూఢిని సహస్రముఖంబులఁ బలుఁచుండఁ దే
రనిక మనంతరీతిఁ బాలుపార బురింబుల నోర్చి పేర్పు జో
దనవరతింబు వైరివిజయంబు నొసంగుత సీనమంత్రికిన్. 13

సీ. నీతోడిపొందిక ల్నా తరమా యెంచ

జాతు లేర్పఱచిన జాణ వాడు

వీ నాట నీపాటి నే నెచ్చటను గాన

ఘనరాగసంగతీ గాంచితి బళి

మోహనలీలచే మునసి బాగైతివి

నయము లుపచరించు నటన నీది

కాంచి ఘంటారవకలన ని న్నెచ్చెద

శ్రుతి వియ్యముగ ననుకృతివిగా

గీ. యనుచుఁ బతితోడ సరసోక్తు లాడునట్టి

వాణి శుకపాణి పికవాణి వనదవేణి

సీనయముఖాబజ్జితకాసీన యగుచు

శ్రీనయసమృద్ధి వర్ధిల్లఁ జేయుఁగాత.

ఉ. పుట్టినయిటి కెంతయు సమున్నతి చల్లదనంబు మీఱఁగా
మెట్టినయిల్లు గహ్వరము మీఱియు మెడి పసిద్ధికెక్కఁ జే
వట్టినవల్లభుం డతనుభాసిత లక్ష్మీ తగన్ మదద్విపం
బట్టి తనూభవుం గనిన యంబ కృతిప్రభుఁ బోచుఁగావుతన్. 15

ఉ. దంతనిశాతహేతి నిరుదంతనిశాచరకోటిధాటి ను
ద్దాంతనియంతవిక్రముని దాంతుని శాంతనిశాంతమానసున్
సంతతభక్తి మద్వనవసంతుని గాంతు సుకీర్తి నెంతయున్
మంతుకు నెక్కు మీహనుమంతుఁ దలంతు నిరంతరంబుగన్. 16

మ. హరజూటానటదాపగాంబుర్పురి తుండ్రగంబునం బీల్చి సా
దరతం దజ్జలజంబు తల్లికి సముద్యత్పుష్కరాకృష్టసా
గరగౌర్యగ్రజకంధరాంతరఫణి కైవేయకం బద్భుత
స్ఫురణం దండి కొసంగి ముద్దు గొను దేవుం డిచ్చు నిర్విఘ్నతన్.

—♦ సంస్కృతకవిస్తుతి ♦—

ఉ. పాకటసత్కవిత్వపరిపాటిని లోకమువా రెఱుంగఁగాఁ
జేకొనఁజేసి వేదముల చిక్కులు దీసి మృదూక్తి సాహితీ
వ్యాకృతి వాగ్వధూటి త్వమనామ్మని వాదోనరంచమించు వా
ల్మీకీఁ దలంతు, వ్యాసుని నమింతు, నుతింతును గాళిదాసునిన్ 18

—♦ ఆంధ్రకవిస్తుతి ♦—

ఉ. నన్నయభట్టు మైత్రివలన న్నయ మొప్పు గణించి తిక్కనన్
బన్నగభూషణాఘనవిపన్నగభీరవచోనియుక్తికై
ము న్నతిఁ జేసి యెఱ్ఱన సమున్నతి యుక్తిఁదలంచి శేముషీ
మన్నమనీయులం గవుల మన్ననఁ గావ్యనిరూఢి కెంచెదన్. 19

—♦ కుకవినింద ♦—

మ. పరపాకంబులఁ గోరి యెందుకయినం బాల్కొలి వృత్తరమే
యెరుపాదంబుల సంతి యర్థకలనాయోగంబులేమి న్నిరం
తరచింతన్ దగురితి దోచక వివర్ణత్వంబునన్ దీనులౌ
నకులం జూచి సుద్భగ్గనంబు రసవ న్న రోక్కులం బలుకనే. 20

—♦ కృతివీజము. ♦—

వ. అని యివ్వీధంబున నిష్టదేవతావందనంబును శిష్టకవిజనాభినందనం
బును దుష్టకవినిందనంబునుం గావించి శృంగారభంగతరంగితంబును
మకరందబిందుసందోహనివ్యందమాధురీసాధురీత్యనుబంధ సుగంధి
పదనిబంధబంధురంబుగా నొక్క ప్రబంధంబు రచియింప నెంచి
యుండు నవనరంబున.

సీ. వంగలకులకుంభ వారాళి జనియించి

కన్నుల కామోదగరిమ నించి

యందంద సకలకలాభ్యాసియై మించి

జై వాత్సల్యప్రపశ స్తిగాంచి

కౌముదీప్రజ్ఞాన గౌరవంబు వహించి

నతతంబు కవిసమాచరణ మించి

యిమ్మైన గానామృతంబులు గురియించి

యరికులంబుల గర్వ మపహరించి

గీ. యతిశయిత లక్షణాధ్యత నధిగమించి

ధాత్రి రామానుజమహాచరిత్ర ఘటన

కలనఁ గువలయ వికసనకళ ధరించి

సీనఘనకుండు సర్వజ్ఞ శేఖరుండు.

వ. వెండియునఖండమండితమహీమండలమండనాయమాన పాండ్యమధు
రాధరాఖండల శ్రీవిజయరంగ చొక్కనాథమహీనాథకృపాకటాక్ష
వీక్షణానుక్షణ వర్ధమానపరబలార్ణవమంధళైలాయమానగంధమం
ధరసింధురఘటాపవనజవనసింధుకాంభోజగంధర్వకోటి సమాతీకన
చటులరథచ్చటావీరభటసహస్రకిరణకిరణోపమానమాణిక్యసేవాస
మాగతగాణిక్య శరచ్చంద్రచంద్రికారుచిరుంద్ర చంద్రశాలాసౌధ
సంబాధమణికుట్టిమ హిరణ్మయ ద్వారబంధబంధురమందిరారావ

గామ వివిధ చీనిచీనాంబరనవరత్నఖచితభూషణపేటికా చేటికా
హాటకాందోళికాశిబికాభద్రాసనదోలికా ప్రముఖనిఖల సంపత్సరం
పరాకంపితనిలంపనాయకుండును, నాశ్రితభీష్మదాయకుండును,
బాదారవిందవందనానందితచతురంతసామంతిమహీకాంతమంత్రిమం
డలుండును, నిజకథాకల్పితవిదవృత్త రకుండలుండును సతులవిలేరణవిల
సితహసితసితకరకల్పకశిబికర్ణభేచరుండును, శ్రీరంగనాథ కరుణా
కటాక్షుగోచరుండును, సగ్నిష్టోమాతిరాత్రవాజపేయ పాండరికధర్మ
పౌర్ణమాసచాతుర్మాస్యపశుబంధ షక్రతి వేదోక్త సత్కర్మసమా
రాధిత మాధవకృపాతరంగితాపాంగవీక్షణాలంకార వేంకటరాఘవ
దీప్తితేంద్ర తిరువేంగళమ్మబహుబన్ద్యతపశపరిపాక శుభావతారుం
డును, కాంచనాచలధీరుండును, శేతుహమాచలమధ్యవర్తి సమస్త
బాంధవ జనతామనోరథప్రపూరణకుతూహలహాలహాలికాసమా
కలితచిత్తుండును, విహితకర్మాచరణవృత్తుండును, నిత్యాన్నదాన
సంతర్పిత సకలభూసురుండును, నప్రతిహతప్రతాపభాసురుండును,
సత్యభాషానవీనహరిశ్చంద్రుండును, సజ్జననయనకువలయ పూర్ణ
చంద్రుండును, ఘననయ దేశీయకమనీయగ్రామమూర్ఖనా బహువిధ
విన్యాసధన్యాసమానతాళమాన నానానూనతానవితాన భంగీత
రంగిత సంగీత విద్యావిశారదుండును, వీణానినాదవినోదభూలోక
నారదుండును, వాదిమదగజ ప్రపంచపంచాక్షనగర్జావిస్ఫుర్జిత
తర్కవేదాంతవ్యాకరణశాస్త్ర సమ్మతానర్గళోపన్యాసవైఖరీవాగ్వ
ధూనాధుండును, నాథమునియామున ప్రముఖపూర్వాచార చర్యా
భిరాముండును రామానుజ దివ్యచరిత్ర పబంధసాహితీమోహితా
నల్పసంతోషవిశంకట వేంకటనగాధశ్వరుండును, సీశ్వరాంఘ్రికం
జాత శింజానమంజీరమంజల రూపంఝుళినిగుంభనస్తంభన గం
భీర సంభాషణవిస్మిత నిఖలసభాస్తారుండును నిరుపమనీతి విస్తా
రుండును తారపటీరతుషారధరణిధర సానుచరశిబిరీవిబుధసీల కబిరీ

ప్రథమాశ్వాసము.

నిబిరీసవచనరచనాసముద్ధాటితశశిచుకుటరజతగిరికటకకపటకిటిధర
 ణీభృమరగవరసురతురగశరదకుండ శరదరవిందవిమలధవళగరుద
 మల కమలకుముదసముదయసమిదశన విస్ఫూర్తి కీర్తి గంగాతరంగిణీ
 ప్రత్యౌళితమేదినిపంకుండును వంగలాన్వయపాలనాంకుండును నయ
 వినయశమదమజ్ఞానవిజ్ఞానకృతజ్ఞతాభిజ్ఞ వరదగురుచరణ పరిచరణ
 కరణ శరణాగతరక్షణవిచక్షణతాసత్యసాశీల్యవాత్సల్య మాధుర్య
 గాంభీర్యాదార్యచాతుర్య శౌర్యధైర్యస్థైర్యమార్దవార్జవ శుచిత్వ
 కృతిత్వప్రముఖనిఖిలసుగుణమణిగణరోహణా చలుండును నిశ్చ
 లుండు నుపాసితవిబుధయాధుండు నూర్జితప్రభోధుండును సరస
 పదపద్యగద్య రచనాభోజుండును సంతతసుముఖాంభోజుండును నైన
 సీనయామాత్యబిడౌజం డొక్కనాఁడు పరిచితశబ్దతర్కమీమాంసు
 లైనవిద్వాంసులును వాఙ్మధురీధురీణ భారతీరమణీమణీరమణీయ
 మణినూపురరవులైనకవులును నఖిల జనశ్రవణానందదాయకులైన
 గాయకులును వివిధవిచిత్రతానవితాన తాళపాళికానిసర్గసర్గపరీక్షిణ
 వీణాపాణికులైనవైణికులును హర్షవిస్మయకళారంగంబులగు ప్రసం
 గంబుల బ్రాద్దుపుచ్చుచునుండ నిచ్చులఁపుఁ బాలగచ్చులమెచ్చులు
 మీఱు కొలువుకూటంబునం గొలుపుండి.

నను రంగేశ్వరపదయుగ

ఘనతరభజనానిరూఢకవితాసామ్రా

జ్యని శేషము కృష్ణ సుధీ

తనయుని బిలిపించి పలికె దయ దయివాఁన్.

24

అసదృశభక్తిసగ్గురుకటాక్షముగాంచి సమంచితాత్మతన్

బిసరుహమాకరంద రసచేశలకౌశలవన్మదూక్తులన్

రసికుల కింపుగాఁ గృత్రిమరంపరలన్ రచియించి కీర్తిచే

నెసఁగితివయ్య వేంకటపతీ బలి శేషమువంశసత్పుతీ.

25

- క. నీవిప్పుడుమాపేర శు, భావహామశశాంకవిజయ మనెడుప్రబంధం
బావిష్కృతశృంగారతఁ, గావింపుమురసికహృదయకౌతుకమెసఁగన్
- వ. అని సగౌరవంబుగా నానతిచ్చి కర్పూరతాంబూలంబును గనకాం
బరంబు లొసంగి బహూకరించుటయు నేరుచు బ్రమోదభరిత
మానసుండనై యిమ్మహాప్రబంధంబున కారంభించి కృతినాయకుని
వంశావతారక్రమం బభివర్ణించెద.

—♦ కృతిపతివంశావతారము ♦—

- సీ. సుద్దంపుటద్దంపు నిద్దంపుఁ జెక్కిలిఁ
బాలసంద్రపు బట్టి పట్టి నొక్క-
దులకింపు బలుకెంపు తలకింపుజిగిమోవిఁ
బంటల వాల్గంటి గంటు సేయ
నెలకూన పొలుపైన యళికాన నీశా స
తీలోకతిలకము తిలక మునుప
రతి సొక్క మతిఁ దక్కి శ్రుతిచక్కి గోదాఖ్య
మంజువాణీమణీ మణిత మొసఁగ

- గీ. నఖిలశృంగారములకు నిమ్మయి వెలుంగు
భవనసప్త ద్వయీగణ్య పుణ్యగంధ
సముదిత సుఖంబు శారదసమయవికచ
పంకజ సఖంబు శ్రీరంగపతి ముఖంబు.

28

- ఉ. అందు జగన్నుతాగమ సహస్రదృగ్గాశయలబ్ధవస్తు ల
స్పందమహాహవాంతర విషాదితపుణ్యజనాగ్రణుల్ సదా
నందనపుణ్యగంధసుమనఃపరిశోభితు లాది నుద్భవం
బొందిరి భూసురుల్ శమదమోదయభాసురు లచ్యుతాశ్రయుల్. 29
- క. చిత్రము తద్విజకులము ప, విత్రముగా సంభవించె విధిమానసమం
దత్రిగుణపతిబంధుం, డత్రియుగపదాబ్జభక్తుం డత్రి ధరిత్రిన్. 30

శా. మాయావాదీభుజంగభంజనగరుత్మంతుండు శిష్యావళీ
శ్రేయస్సగరపూర్ణచంద్రిడు త్రియాసిద్ధాంత సింహాసన
స్థాయి శ్రీయతిసార్వభౌమపదపద్మధ్యాయితత్త్వాన్వితం
డై యాఖ్యన్ వెలసెన్ కిడాంబికులజండ్ల యతిగోత్రంబునన్. 31

క. వేంకటకృష్ణయ ఫణిప, ర్యంకపదాబ్జప్రసన్నుఁ డాచార్యకులా
లంకారుడాహిమాచల, లంకారమణీయయశుఁడురహిమితైమహిన్
సీ. చెలువంబుచే జీరుచిలుక తేజవజీరు

విమలోక్తిచే జేరు విరులచేరు

కరుణాపరత నమ్ము గరళకంధరునమ్ము
సతిబలంబున మీటు నల సమీదు

ఘనధైర్యరమ గట్టు కడవన్నె బలుగట్టు
స్థిరశక్తిచే మారు శివకుమారు

తెలితరిచే నంటు కలువకన్నియ నంటు

పటుదత్తి నెరసూను భానుసూను

గీ. మంత్రీమాతృండ్ల యతడు దుర్మంత్రీగంధ
సింధురోదగ్గిజాగ్నిస్పృసింహమూర్తి
చెంజి వేంకటన్నపతిసాచివ్యకారి
కీర్తిగుణహారి వేంకటకృష్ణశౌరి.

33

చ. నలుదెసలందు భూమిలలనామణిహారము లగ్రహారముల్
వలనుగఁ జేసి కీర్తి గనువంగల వేంకటకృష్ణమంత్రీరా
ట్టిలకుడు శౌర్యసంపదవధీరితకృష్ణు విలాసకృష్ణు వి
ద్యల మునిరాజకృష్ణుఁ గనె నాత్మజరత్నము పెద్దకృష్ణునిన్. 34

ఉ. హత్తినకీర్తి కాంతవిపులాంబరలాలనఁగల్గి నెచ్చెలిం
జిత్త మెలర్చుచూపులను జిత్రవిలాసకళాకలాపవి
ద్యత్తను భారతీయువతిఁ దన్నుచు శ్రీపెదకృష్ణమంత్రీలో
కోత్తరవర్తనం దనరియుండియు దక్షిణలీలఁ గన్పడున్. 35

క. అతనికి కొప్పెరకృష్ణయ, సుతుడయ్యెఁ దదీయ హేతిశూరాలి వధూ
వితతులకొప్పెర గొనుటన్, క్షీతికొప్పెరకృష్ణుడన సుక్తిరిందనరెన్.

సీ. ధార్మికలక్ష్మీనిదానంబు దానంబు

గుణయుక్త బంధుసంకులము కులము

భువనసమ్మానితాభోగంబు భోగంబు

దినదినత్యాగసాధనము ధనము

దుచిర సౌమ్యగుణానురూపంబు రూపంబు

ఘనశుభలక్షణాకరము కరము

మహితకౌరవోపమానంబు మానంబు

వరమంత్రికోటిరపదము పదము

గీ. కలిత సాఫల్యకవివచోగణము లతని

గుణము లెన్నుట కొకవేయుఫణము లున్న

నలవి యగు మంత్రిమాతృండ్లె యరివిదారి

విష్ణుమతధారి కొప్పెరకృష్ణసూరి.

క7

క. రంగన్నిజభుజ శక్తి, న్నెంగలులై రిపులు సమరవీధి నృపవన్
వెంగన్నయట్టు వంగల, వెంగన్న నతండుగనియె వేడుక మీఱన్.

సీ. తనకీర్తి నిఖిలవిద్యనృపః కైరవ

నిచయంబులకు చంద్రుచులు గాఁగఁ

దనప్రతాపంబు శాత్రువదర్పనీహర

మండలంబునకు నీ రెండ గాఁగఁ

దనయనారతభూరిదానంబు యూచక

సస్యపాలికి సభస్యంబు గాఁగఁ

దనచరిత్ర మశేషధార్మికచారిత్ర

పంకులకును మేలుబంతి గాఁగ

గీ. నమరు సన్మార్గచారి జహ్వద్విజహ్వ
ఖండనాంకుండు వినతోపకారశాలి
సామఘనపక్షుఁ డవదాతచారుముఖుఁడు
చెలఁగు వెంగన్న ద్విజకుల శ్రేష్ఠుఁ డెన్న.

39

మ. అలవెంగన్నకుఁ గూర్మితమ్ములు ఘనుండొకొప్పెరామాత్యుఁడున్
కలితాధ్వర్యుఁడు కళ్ళకృష్ణుఁడును రంగప్పయ్య తిర్రేంగళ
ప్పలసత్కీర్తి విహారుఁ డార్యుఁ డనుకంపాధుర్యుడాచార్యుఁడున్
లలితు ల్వుత్తురు ధాతి వంగలకులాలంకారు లై యేవురున్.

40

క. మోచారుచిపరిభవకృ, ద్వాచారుచిరన్ శుచితవర్ణిష్ఠ యశ
శ్రీచారుసత్కులీన, న్నాచారు వరించె వెంగనప్రభుఁ డెలమిన్.

క. వెంగనకృప నాచారమ, యంగన యలబుచ్చికృష్ణయార్యున్ శేషా
ర్యంగస్తురినాదివరా, హలంగ నెగాయత్రివిగమయుగయుగముఁబలెన్

సీ. ఏజగద్బంధుం డహీనతేజస్సుర్తిఁ

దమ్ముల కామోదదాయి యగును

నేపురుషోత్తముం డినమండలీపూజ్య

మానుఁడై శుభదశాత్మకతఁ జెందు

నేవిబుధాధ్యక్షుఁ డిభసిద్ధగంధర్వ

విద్యాధరశ్రేణి వేడుఁబోయ

నేగోత్రినాయకుం డిలకు నాధారమై

విష్ణుపదాశ్రయవిహృతి కాంచు

గీ. సతడు లోకతమోహరుం డచ్యుతాఖ్యుఁ

డంచితసుధర్ముఁ డమితసత్త్వశ్రీయుండు

భూష్ణుఁ డుజ్జ్వలకీర్తి వర్ధిష్ణుఁ డలరు

బుచ్చికృష్ణ ఘనుండు సత్పుణ్యధనుఁడు

43

ఉ. దానవవైరి వైభవనిదానవహూమణిఁ బెండ్లి యైనటు
 ల్మానవతీలలామ ముఖమండలనిర్జితసోమ రూపలీ
 లానవపద్మధామ నవలా మధుసూదన పాదపంకజా
 సీనమనోమిళింద యగుసీనమ నయ్యనఘుండు చేకొనెన్. 44

ఉ. పండితమండలీహృదయపంకజభానుఁడు బుచ్చికృష్ణయా
 ర్యుండును సీనమారమణియున్ దొలి నోమినోముపంటగా
 హిండితకీర్తి యుక్తి జనియించెను వేంకట రాఘవాధ్వరీం
 ద్రుండు విభాసమానగుణరుద్రుఁడు వంగలవంశచంద్రుడై. 47

సీ. శరదభ్రమిభ్రమాస్పద వాజపేయాత
 పత్త్రంబు ఫణిఫణాపటలి గాఁగఁ
 సతతరక్షోపాయచణములై భుజముల
 శంఖచక్రంబులు చందు మీఱ
 మిత్రసందకపుష్టి మైత్రావరుణయష్టి
 కౌమోదకీమోదకలనఁ జూప
 ముఖవిశేషప్రాప్త మణికుండలంబులు
 మకరకుండలములై మహిమఁ దెలుప

గీ. సజ్జనానందకృత్సదాచరణజనిత
 కీర్తిగంగాతరంగిణీస్ఫూర్తినింప
 లలిత తిరువేంగళమ్మ శ్రీలలన గాఁగ
 నలరు వేంకట రాఘవయజ్ఞశౌరి. 46

ఉ. ఆశువిశోషణప్రతిభ నార్చ్యమహాబడబాగ్నిచే బయో
 రాశి శమించిపోమికి ధరన్గతమేమొకొ నిచ్చనిచ్చలు
 న్వేసట లేక యన్నమిడు వేంకటరాఘవయజ్ఞయింట మృ
 ఙ్మౌళనదానవార్తరసహాయత యాయతమె చెలంగఁగన్. 47

సీ. ఋగ్యజుస్సామాదిరీతు లేర్పడఁజేసి

భాట్టశాలలఁబెట్టె వ్యాసులట్లు
ప్రాకారమణిమంటపాది కైంకర్యము

ల్పరకాలుగతి రంగవతి కొనర్చె
ఛాయలు గల్పించె జలధరప్రాశ్నిమ

శాలలు వేయించి జనులకెల్ల
బుధులకు నవరత్న భూషణాంబరములు
కల్పవృక్షంబులకరణి నొసఁగె

గీ. వెలయ నారదవరదున కలఘుభక్తి
నిష్టభోగంబు లొసఁగె ఫణీందులీల
భజనతోషితఖగసార్వభౌమవాజి
సుగుణవేంకటరాఘవసోమయాజి.

48

క. శ్రీమద్వేంకటరాఘవ, సోమాసిమహాకులప్రసూత సుకీర్తి
స్తామ తిరువేంగళమ్మన్, భామారత్నమును ధర్మపత్నిగఁబడసెన్.

సీ. రుక్మిణి కమనీయరూపసంపదచేత

నత్యభామ మృదూక్తి సరణివలన

ఋక్షజాతాభిఖ్య యిలశ్యామ యకాటచే

లక్షణ యగు శుభలక్షణముల

మిత్రవిందయు బాంధవప్రాణమహిమచే

భద్రయే గమనసౌభాగ్యకలన

సరవిఁ గాళిందియె సాధుజీవనయుక్తి

రహి సుదంతయె కుందరదన యగుట

గీ. యనఘ వేంకటరాఘవయజ్వళౌరి

చిత్తమలరంగ మెలఁగుచు శీలవృత్తి

పరమపాతిప్రతీనిష్ఠ పరఁగ ధరణి

ననఁగ తిరువేంగళమ్మ కుందనపుబొజ

50

గీ. ఆమహాధ్వరి యాసాధ్వియందు శేష
కృతిని సీ నేంద్రు వేంకటకృష్ణధీరు
ఘనుని వేంకటపెరుమాళ్ళఁగాంచి వెలసె
నలువ నాల్గు మొగంబులఁ జెలఁగినటుల.

5.

సీ. తనదుసర్వజ్ఞత కనుగుణంబుగఁదాల్చె
గంగోదకం బుత్తమాంగమునను
తన శేషసంజ్ఞకుఁ దగఁదండియే దైవ
మనుచు శుశ్రూషలు తనరఁజేసెఁ
దనకళాశాలిత కనురూపముగ యశ
శృంధికల్పిలిచె దిక్సంధులందుఁ
దనలోక బాంధవత్వమునకు నీడుగా
వేదమయుండని వినుతిఁ గాంచెఁ

గీ. బురుషసింహత్వవిఖ్యాతి పొసఁగ నఖర
లీల హైరణ్యదానైకలోలుండయ్యె
నతఁడు సామాన్యుఁడే వంగలాన్వయుండు
శిష్టసన్నతజనుడైన శేషఘనుఁడు.

52

క. ఆరసికుననుజుఁ డురుబల, వైరికుభృత్పక్షభేది వల్లుసుధర్మా
ధారుఁడుశ్రితమందారుఁడు, శ్రీరమ్యుఁడుసీనమంత్రిజిష్టుడువెలయున్

సీ. తనదర్శనస్ఫూర్తి తనదర్శనస్ఫూర్తి
కరణి శ్రీధామైకగరిమఁ బూన
దనయు క్తివైఖరి తనయు క్తివైఖరి
మహి నహిసప్రాధి మంతుకెక్కఁ
దనయాభిరూప్యంబు తనయాభిరూప్యంబు
గతి మహిళాశ్చర్యకరముగాఁగఁ
దనదానచాతురి తనదానచాతురి

చారిఁ బ్రత్యర్థివర్ధనమొనర్ప

గీ. ఘనత గాంచును శిబిర కామధేను
కల్పకదుగ్ధమై మర్ధ్వకారి భూరి
వితరణామోదితా శేషవిబుధసుకవి
శిష్టనుతిహారి వంగలసీనశౌరి.

54

శా. లోకాలోకము పాదు సప్తజలదుల్తోయంబు శేషుండు వే
రాకు ల్దిక్కులు హైమశైలము పటీరాగం బుపఘ్నంబు లై
యాకాశం బురుకాయమానముగ సొంపౌ త ద్యశోవల్లికిన్
రాకాచంద్రిడు పండు తద్రసభుజుల్ రక్షింతు రాసీనయన్. 55

సీ. సకలసామాజిక సంఘంబుమదికి నిం
పుగ బృహస్పతిలీల బుద్ధిదెల్పు
గార్యఖడ్గక్రియాఘటనాఘటనశక్తి
చొరను ప్రమోదంబుబోరయజేయు
జననంబు మొదలుగా సకలజనోపకా
రంబు ప్రతంబుగా రహి నొనర్పు
జనకునివైఖరి జ్ఞానకర్మప్రవ
దనభక్తి గురునిష్ఠ లొనర మెలగు

గీ. ధర నుపనయనకన్యకాదానశతము

లన్నదానంబు జలదాన మాది యైన
దానము లొసంగుఘనుడభిమానఘనుడు
శ్రీపతినిభుండు వంగలసీనవిభుడు.

56

శా. హాహాహూహులుగానగర్వమున హాహాహూహువంచున్ స్వరా
రోహప్రక్రియఁగాదురంగతనులై రూప్యంబు నానన్ వృధా
సాహంకారులు మర్త్యగాయకులు జోడా నీకుఁ బాండ్యేశ్వర
స్నేహాలంకృత వంగలాన్వయమణి! సీనా! కవిగ్రామణి!

57

ఉ. మానుజరూపమన్నభ! రమానుజకీర్తి వతంసితాళ! భీ
మానుజశౌర్య! నీవు విని మాను జయింతువు దత్తి నీతిరా
మానుజనుశ్చరిత్రకృతి మానుజనాథుల నీమహిమాభర
మ్మాను జగానఁ గానము సమాను జనున్ భువివీకు సీనయా. 58

చ. అని జనులెన్న వన్నెఁ గని యాచకవాచక మేచకీచ్చటా
ఘనఘనసంగవైఖరిని గామితకామితస్మప్తి నించుచున్
దనరువలంతి పాండ్యవసుధావసుధామునిమన్నన ల్వహిం
చినదొరలందు మేటి యగుచిమ్మనమంతికిరీటి వర్ధిలున్. 59

చ. స్ఫుటపటిమార్భటినినటిమస్మరజన్మకుటీపుటీసుధల్
ఘటముల గుమ్మరించి రనఘమ్మన రాత్సభ జంత్రీగాత్రీముల్
పటుమతి వినిఁ జేయుచు శిలాపటలిన్ సలిలంబుచేసి వేం
కట పెరుమాళ్ళధీరుఁడు జగన్నతుఁడౌ సరసత్వ మేర్పడన్. 60

క. ఇళయపెరుమాళ్లురామునివెలయన్ భజించురీతివేంకటపెరుమాళ్
సలలితగీతకళానిధి, విలసితమతిగొలువ సీనవిభుఁడుచెలంగున్. 61

చ. జనకునకున్ మదిన్ముద మెసంగఁగ భూస్థలజాతయై మహా
వనమతి గాంచి పుణ్యజనవర్ధనతం దగి రామభద్రుఁడే
యనఁ దగుసీనయన్ బరిణయం బయి సీతమ శాస్త్రవాసనా
ఘనులనుబుత్తులం గనె నఖండితకీర్తి జగంబు నిండఁగన్. 62

చ. కులమును శీలమున్ విభునికూరిమి బాంధవహోషణంబు ని
శ్చలమృదుసూక్తి సత్త్వమును జక్కదనంబును గల్గియొప్పుచున్
సలలితచర్యభర్తృపదసారసభక్తి జితార్యయార్యరం
జలు సలసీనయార్ద్యసతిసీతమ శీతమయూఖకీర్తియై. 63

క. అనుజుఁడు లక్ష్మణుఁ డైతగ, ననయభరతకలన నిత్యశత్రుఁ ఘ్ను మతిం
దనరుచు సీతాసతితో, మను సీనయరామచంద్రీమంజులయశుఁ డె.

సీ. సప్తకులాచలసాధదేశంబుల

నెందాఁక నవని యానంద మొందు

నవనీవధూమణిహవణించుకాంచి యె

యంభోధి యెందాఁక నలరుచుండు

నంభోధిశయనుడై యజుల సృజించుచు

నెందాఁక శ్రీహరి యెలమిగాంచు

శ్రీహరియురమందె శృంగార మెసంగంగ

నెందాఁక నిందిర యింపు మీఱు

గీ. వెలయు నందాఁక వంశాభివృద్ధి గల్గి

సకలసంపత్పరంపరాసాంద్రభోగ

బహుసుపుత్రాయురారోగ్యభాగ్యగరిమ

శేముషీదేవతామంత్రీ సీనమంత్రీ.

65

—♦ పవ్యంతములు ♦—

క. ఏవంవిధగుణమణికిన్, శ్రీవంగలకులపయోధి చింతామణికిన్

ధీవిజతాదిమథణికిన్, శ్రీవైష్ణవమతకువలయశీతలఘ్నణికిన్. 66

క. శ్రీమన్నరంగాధిప, నామాంకితగేయకల్పనాస్తతమతికిన్

రామానుజవిజయాంకగ, ఏమధురసమోదమానవేంకటపతికిన్ 67

క. ఆహవసాహసతౌరా, హాహునకున్ సిద్ధవిజయ సన్నాహునకున్

స్నేహబహూకృతిసుకవి, హ్యూహునకువసంతవితరణోత్సాహునకున్.

క. వేంకటరాఘవమఖిల, వంకజభానునకుఁగురువృపతిమానునకున్

గంకటవత్సేనునకు ని, రంకుశదాసునకు సజ్జనాధీనునకున్. 69

క. వాఘాలవరదదేశిక, సాధిష్ఠకృపాకటాక్షసంపాదితమే

ధాధీస్వభయవేదాం, తాధికసామ్రాజ్యసంభృతానందుకున్ 70

—♦ కథాపారంభము ♦—

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన శశాంకవిజ

యం బనుమహాప్రబంధంబునకుఁ గథాకృమం బెట్టి దనిన

71

గీ. వెలయు ధరలోన నుజ్జ్వలవిమలహృదయ

పద్మపద్మాసమాశ్రిప్తపరమపురుష

సంతతధ్యానసానంద సాధుమాని

నవ్యకీర్త్యవృతదిశంబు నైమిశంబు.

72

ఉ. ఆ వనసీమ శౌనకమహామునిముఖ్యులు తాపసోత్తము

ల్పావనసత్కథారసవిభాసిముఖాబ్జవిసీతు సూతు సం

భావనఁ జేసి యిట్టులని పల్కిరి సద్విజరాజితోర్జిత

శ్రీవిలసిల్లుచంద్రకథ చిత్తమున న్విసఁ గోరువారలై.

73

ఉ. పంకజగర్భనంశమున భాసిలి యిద్ధర నత్రి కెట్టులే

గాంతుఁడు పుట్టె నాతఁడు బృహస్పతికిన్ సతియైన తార ని

శృంగత నెట్లు పట్టె నది నైఁప కెదిర్చినదేవతాతతన్

గొంకక యెట్లు కొట్టె వినఁగోరెద మా తెఱఁ గెల్లఁదెల్పుమా 74

క. అన విని సూతుఁడుమనమున; వినయంబిగుహోత్తమునుల వీక్షించినట

తనకాచలచాపజటా; ఘనగాంగతరంగభంగిగా నిట్లనియెన్ 75

మ. కలఁడంభోరుహగర్భమానససుధాకల్లోలిసీనాథ ని

స్తులమందారమహీరుహాత్తఫల సత్ప్రుత్తీధవద్రుహ్మవి

ష్ణులలాటాక్షకథావిచిత్రితజనస్తామస్తుతోద్యద్యత

స్తిలకాలంకృతధాత్రి యతి విలసత్తేజోధురాపాతీయై.

76

చ. మునికుల చంద్రికాతఁడు ప్రమోదముచే ననసూయ భక్తిమై

తనదగు పేరు నిక్కముగఁ దాలిమి మీఱఁగ నేవ నేయఁగా

ననుదినమున్ జపంబు తప మధ్యయనంబు వ్రతంబు లగ్ని నే

వన మతిధిప్రియుక్తవరివస్యయు మీఱఁగ ధర్మనిష్ఠుఁడై.

77

ఉ. కొన్నిదినంబు లుండి తనకున్ సుతలాభము గల్గురీతికై

పన్నినకోరిఁ చిత్తమునఁ బాదుకొన న్వనితాసమేతుఁడై

కిన్నరకామిసీమృదులగీతవినుతనజాతపల్లవా

చ్చిన్నవికుంజమంజువనచిత్రముఁ గాంచె దుషారగోత్రమున్. 78

క. కాంచీయుదంచితవిస్మయ, కంచుకితమనసు-డగుచుగడు వేడుక నా
చంచలలోచనఁగనుఁగొని, యంచితవాగ్మ్యత్తినిట్టులనుచుంబలికెన్
సీ. పుడమి వింతలు చూడ నడరుకోరికఁ గన్న

మిన్నేరు దిగుటకు మెట్టు దొరకె
జన్నాన బన్నంబు గన్న సతీదేవి

పుట్టినిల్వరుసలవట్టు గాంచె
నొండొంటితో రాయు కొండలజగడంబు
రహి దీర్చి యేలంగ రాజు గలిగె

దనయకుఁ దగుభర్త ననయ మారయు
హాటకాద్రికిఁ దగునట్టి యల్లుఁ డబ్బె

గీ. గండు మీఠిన చండాంశు నెండవలన
నుండ వెఱచినమంచుకు దండ గలిగె
నిందుబింబాస్య యా పర్వతేందువులన
నెంచి యీతనిమహిమ వర్ణింపఁదరమె.

80

క. ధరమొదలైతిరిగెడుతటి, గిరులెల్లను దాని కిటని క్రేపుగఁజేయన్
దొరసిచనుద్రావ నెలవుల, దొరఁగిననురువనఁగమంచుదోచెలతాంగి

క. శిరమునశశాంక రేఖయు, హరు వగుఘనలీలకంధరాప్తియుఁగలయీ
గిరిపతిగిరీశుచాయన్, గుఱుతుగఁగనుపట్టె సమదకోకిలవాణీ. 82

సీ. కురువిందరుచిబృందపరికందశత్ప్రవా

శభ్రమాగతకోకిలవ్రజంబు
తతహీరకరవారికృతశారదేందురు

కృపరణాధావచ్చుకోరకంబు
ఫణి తేంద్రమణిసాంద్రఘ్నణిరుంద్రయామవ

త్యాలోకభీతరథాంగకులము
సురధార్యవైడూర్యవరనిర్యదాఘభు

క్రృకర నేత్రప్రభాచకితశుకము

గీ. నుదితగైరికధాతుమయూఖనివహా

విహితహారిహయధనురనువిదితజలద

సమయభయరయపరిచలదమలగరుద

నీక మీ కులశైలంబు నెలత! కంటె.

83

చ. సవరము లచ్చమైనఘనసారము కస్తురియున్ జవాది వే

ణువుల జనించుముత్యము లనూనత నిచ్చటిచెంచుముద్దియల్

హావణుగఁ గల్పవృక్షసురకై సురలోకపుఁబువ్వుఁబొండ్ల కా

ర్జవమున నిత్తురో చకిత చంచలచారుచమూరులోచనా! 84

క. అని యనురాగముమీఱఁగ, ననుగుఁజెలితోడననుచునగ్గిరిమీఁదం

జనిచనిమునిపతివిస్మయఁ, ఘనతరహర్షములుమదినిఁగ్రండుకొనంగన్.

చ. కులసతిఁజూచి యోసమదకుంజరగామిని! వీరిఁ జూచితే

కలకలకంఠకంఠమృదుకాకలి కాకలనీయగీతికా

కలితుల సిద్ధదంపతులఁగంటె యదూరసరస్మరుజ్ఞరీ

జలహరీవిహారములు సల్పెడియత్సులఁ గేళిదత్సులన్. 85

మ. ఇది గంధర్వవిహారభూమి యదె కంటె సిద్ధమార్గంబు ల

ల్లదె సౌగంధికపుష్పము ల్గలకొలం కాచాయసూ మానసం

బదిగో చైత్రరథం బదే కద కలాపాఖ్యామహాగావ మో

మదిరాక్షీ! బదరీవనం బదె జగన్మాన్యంబు చూపట్టెడిన్. 86

క. అనియచటివిశేషమ్ముల, ననసూయకుఁదెల్పుచున్మహామునివర్మం

డనుపమశీతలపవనం, బున బడలికదీరఁ బోవఁ బోవఁగ నచటన్.

సీ. శరభంబు లాహారమరసి పోషింపంగఁ

జెంగుచెంగున దాటు సింగములును

సింగము ల్దమగోళ్యచే గటంబులతీటఁ

దీర గీరఁగ మీఱువారణములు

హారణంబుల నిడువారుతుండంబులఁ

జెలఁగి యూచఁగఁ గూర్చుచిఱుతపాలులు

చిటుతపులు ల్కుండ్లు నెలఁగి తా వొనరింప
నిదురఁ బెట్టుచు నుండు కొదమ లేళ్ళు

గీ. లేళ్ళకొమ్మల నైన బ ల్పిలములందుఁ
బరఁగు పాములు పాములపడగనీడ
నలరుచుఁ జెలంగు నెలుకలు తలవరు లయి
వరుసఁ గావంగ వెలయు నీవరులు గలిగి.

89

సీ. లలికిమ్మిగులుపెట్టి వెలయవేదికలందు
నాహుతు ల్గాంచు తేత్రాగ్నికణము
తేత్రాగ్నికణభూమజాతమేఘములచే
నెండ కన్నెఱుంగని వృక్షములును
వృక్షము ల్బలముల నెపు డియ్య నతిథుల
మిగులఁగైకొను గృహమేధికులము
గృహమేధికులసదాకృతసపర్యలచేత
నతిహరము వహించు యతిచయంబు

గీ. యతిచయధ్యానసంతోషితాంబుజాక్ష
పాలికజగత్త్రయంబునఁ బావనంబు
కాంత మేకాంత మాశ్రితానంత మగుచు
శ్రమము లేడఁ బాపు బదరికాశ్రమముఁ జేరి.

90

గీ. పరశాలను నిర్మించి పత్నితోడ
స్వర్ణదీతోయమునను సున్నాతుఁ డగుచు
జీర పర్ణానిలాహార సేవనమునఁ
బూర్ణమగునిష్ఠను దపంబుఁ బూని యపుడు.

91

చ. ధర బొటవేల నూని రవిదప్పుక చూచుచు నూర్వబాహుఁడై
స్థిరత జితేంద్రియుం డగుచుఁ జిత్తము తత్తరపాటు మాన్పిచి
తత్తరవున వ్రాసిన ట్లచలతన్ దగి వాయునిరోధ మొప్పుగా
హరిహరపద్మగర్భుల సమాహితవృత్తిమదిన్ దలంచుచున్.

92

క. ఫలములుచివురులుబువ్వులుజలములుదర్శలునువ్రేల్చి సమిధలునవలా
వలయునపుడొసఁగసలిపెన్నోలుపుగఁదవమత్రియత్రిపుత్రాప్రికినె

క. ఈ యమరిక రెండున్నెక, వేయేడులు దివ్యమానవిఖ్యాతముగా
నాయత్రితపముఁజేయఁగ, నాయననిష్ఠకును మెచ్చియతిహర్షమునన్
సీ. హరిసీలపుఁదెఱంగు నరిదివజ్రపురంగు

మెఱుంగుఁగెంపు హారంగు మేను లమర
బెడఁ గైనయక్కున నెడమమెదిక్కున
నడరెడువాక్కున నతివ లలర
చిలువపాఁజులఁ దొక్కు పులుమేపులకు సొక్కు
తెలిదూండ్ల వెస మెక్కు తేజ లమర
మకుటంపుజిగిసాంపు రకమైన నెలవంపు
చికిలి కెంజడగుంపు శిరము లమర

గీ. స్వర్ణమయచేల గజచర్మ వలఁలములు
గట్టువారలు శంఖ చక్ర త్రిశూల
డమరు దండకమండలు సమితికరులు
హరి హర బ్రహ్మ లపుడు ప్రత్యక్షమైరి.

95

క. ఈలీలం బాడకట్టిన, వేలుపుఁబెద్దలనుజూచివిస్మయవినయో
ద్వేలభయహర్షసంభ్రమ, శాలితఁబ్రణమిల్లియత్రీసంయమిపత్నాన్
సీ. కమలాశ్రయత్వసంగతిపరిభ్రాజతు

నభిమతార్యాధారతాభిరాము
పరమహానందకపాలికాశ్రితలోకు
హంసాధికరణవిఖ్యాతియుక్తు
వర్ణితఘనసారవర్ణాత్మకాధీశు
ద్వీజరాజసంప్రాప్తదివ్యచరణు
నురుతరసత్కృపాభ్యుపగతభద్రుని
సుజనసంస్తుతలనదజనమాఖ్యు

గీ. నిన్నుఁగొల్చెద భక్తిమై నీరజాక్ష!
యోవిరుపాక్ష యష్టాక్షరౌరుపక్ష
రక్షణసదీక్షయసదృక్షరమ్యవీక్ష
ఈక్షణమె నన్ను రక్షించుహితసమక్ష.

97

- చ. అని నుతిసేయునాయనసమంచితభక్తికిమెచ్చి వార లి
ట్లనిరి మునీంద్ర! నీ వలయునట్టివరమ్ము లొసంగువారమై
యనితరదర్శనీయమహితాకృతులే మిట వచ్చినార మిం
పెనయఁగ నీవు కోరినయభీష్టము లిత్తుము వేడుమిత్తఁజిన్. 98
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను, మహామహులార! గుణాభిరాము లౌ
తనయులఁ గోరి నే నిపుడు తత్పరతన్ దపమాచరించితిన్
ఘనతరకీర్తియుక్తుల జగన్నతులన్ మిమువంటిపుత్తులన్
మనమునఁ గోరెదన్ గరుణ మన్నన మీఱఁగ నీయఁగాఁదగున్.
- మ. అనిన స్వప్నచ మమ్మువంటిసుతు లెందైన స్థలారే జగం
బున సత్రీ విను మేము మువ్వరము త్వత్పుత్రాకృతుల్ చాల్చిమీ
యనురాగం బొన గూర్తుమంచని యదృశ్యాకారులై రట్టిచో
ననసూయాసతి గర్భమయ్యె భవనాహ్లాదంబు సంధిల్లఁగన్. 100
- చ. నెల మనలె నృమం బొదవె నిద్రపుఁ జెక్కులు వెల్లనయ్యె వే
విభు లుదయించె జన్మోనల వీరయఁగప్పును దోచె జట్టముల్
వెలసెను రోమతాజి గనిపించె రుజంబుగఁ గౌను పైబయి
నృలిసె వభుల్ సెలంగె జడిమంబు నడ న్గనిపించె నింతికిన్. 101
- క. ఈమాడ్కిని దద్గర్భము, శ్రీమేఱయుచు వృద్ధిజెందఁజేడియ తగఁ జం
తామణికొస్తుభకల్పక, భూమిజయుతజలధిలహరిపోలికమీఱన్ 102
- శా. అంతన్ గొన్నిదినంబు లేఁగ ననసూయాదేవి భూమిజనుల్
సంతోషింప శుభగ్రహి ననుచౌలగ్నంబునం దదృతా
సంతశ్రీఁదగుపుత్తులం గనియె దత్తాత్రేయు దుర్వాసునిన్
గాంతామోహనచారుమూర్తిరుచిరేఖాసాంద్రునిం బండునిన్ 103
- క. దత్తమునీంద్రుడునుగుణో, దాత్తుఁడుహరియంశమునశివాంశంబునలో
కోతరుఁడగు దుర్వాసుఁ, దుత్తముఁడబ్జభవునంశనుడుపతిపుట్టెన్.
- క. హరిహరసరసిజసంభవ పరమాంశజులైనసుతులఁబడసి మునీంద్రుం
డరుదగుసమ్మాదమునన్, బెరసెనుపెన్నిధులుగన్న వేదయుబోలెన్

ఉ. అప్పుడు వేలుపుండెరవ లాడిరి పాడిరి కిన్నరాంగన

ల్చిప్పిలు సోనతేనియలు చిందగఁ గ్రందుగఁబువ్వులన్ సురల్

గప్పిరి దేవదుందుభులు గ్రక్కున దింధిమినాదవైఖరిన్

గుప్పున మోసె దివ్యమునికోటులు దీవన లీయ వేడుకన్. 106

క. ఆ మువ్వరలోఁ జంద్రుడు

తామరసభవాంశభవుఁడు దననెఱసిటు

నోమును జక్కదనంబును

వామాక్షులు మెచ్చ నిచ్చ వర్ణిలుచుండెన్.

107

సీ. కలువలచెలికాఁడు కళల కెల్లను వీడు

నెత్తమ్మినేస్త కానికిని జోడు

రాతిరియెకిమీడు జోతియుండెడువాఁడు

మగువలఁ దమిఁగొల్పు మాయకాఁడు

జక్కవగమిసూడు చక్కనివగకాఁడు

చిమ్మచీకటిఁ జిమ్ము దిమ్మరీఁడు

మరునివజీరుండు నెఱసిటుగలవాఁడు

ముద్దుగుమ్మలమొగమ్ములకు నీడు

గీ. అంకమున జింకఁ దాల్చిన యందగాఁడు

అంబుజాక్షునిమోహంపు టన్నతోడు

సద్విజన్ములఁ బోచు వజ్రంపుజోడు

కలికితనమున మెఱయుచుక్కలకు తేఁడు.

108

క. సుద్దులచే బుద్దులచే, ముద్దులచే దల్లిదండ్రీ ముద మలరంగాఁ

దద్దయుఁదద్దయనెసంగెను, ప్రొద్దుకుఁ బొద్దుకునువితపోణిమిమిఱన్.

గీ. బాతకర్మాదిసత్క్రియాబాతములను

బూతతనుఁ డైన యతనికిఁ బీఠి నతి

నాతియును దాను నుపనయనం బొనర్ప

నాతనిఁ గనుంగొనఁగ వచ్చె ధాత యపుడు.

110

ఉ. వచ్చి నిజాంశసంభవు నవారణవారణడింభమో యనన్
హెచ్చిన పెక్కు-వం జెలఁగు నిందుని రమ్యముఖారవిందుని
స్మెచ్చి దయోదయస్ఫురణమీఱఁగ దీవనలిచ్చి యిచ్చమై
యచ్చరనేత తచ్చరిత మచ్చపడం బరికించి యిట్లనున్. 111

ఉ. ఈతఁ డని న్సురాసురుల కేనియు గెల్వఁగరాని వికృమ
ఖ్యాతిని మించి రా జనఁగ నంచితకీర్తి వహించి తారకా
నేతయు నోషధీశుఁ డవనిసురజాతికిఁ బాలకుండు నై
భూతల మేలు మేలు దలపోయును జేయును రాజసూయమున్.

మ. అని యిట్లానతి యిచ్చి యంబుజభవుం డమ్మేటికిం గాండివం
బను వి ల్లక్షయతూణయుగ్మ మఖలాస్త్రాభేద్యమా కత్తళం
బనిలోద్దామతురంగమాన్వితసహస్రాదిత్యసంకాశ మై
యనువౌ దివ్యరథంబు నిచ్చెఁ గరుణాయత్తైకచిత్తంబునన్. 113

క. కర మురు సమరజయశ్రీ
కరమును సుఖకరము కాంతికరమును గడు మీ
సరమును బరాగగణధూ
సరము నయిన కలువవిరులసరము నొసంగెన్. 114

క. నలువ మరుమామ కీ గతి
నలువ మరువరంబు లొసఁగి నగుమొగమున ముం
గల నతులశిల్పవైఖరి
గల నతు నవ్యవకర్మఁ గనుఁగొవి పలికెన్. 115

చ. హతబహుకిల్బిషం బగుప్రయాగము యాగముదావహంబు సాం
వృతముగ నందు నిందిరకుఁ బట్టనఁ బట్టణము న్నృజింపుమా
యతులితశిల్పశక్తిఁ గొని మం చని యంచనిరూఢి నెక్కి-యం
చితగతి ధాత యేఁగె జపసిద్ధులు సిద్ధులు తన్మృజంపఁగాన్. 116

—♦ ఆశ్వాసాంతము ♦—

శా. ఆలంకారికసమ్మతోజ్జ్వలకవిత్యాగాధగాధాశతో
 ద్వేలస్తుత్యయశోవిశోధితధరితీఖండ ఖండాధిక
 స్వాలాపామృతసేచనోల్లసితవిద్యత్కర్ణ కర్ణాభిచం
 ద్యాలంబాపదదాన దానయుతవేదండాశ్వపూర్ణాంగణా. 117

క. సజ్జననాదిబుధావన, సజ్జనయనకజ్జలాశుర్రురరచితసదా
 మజ్జనరిపుయావతధీ, మజ్జనజేగీయమాన మాననిధానా. 118

మాలిని. ఖలవిమతచమూరా డ్గర్వనిర్వానణౌజా
 యలఘు నిజగుణాలీహర్షవత్పాండ్యరాజా
 వలదురుకవివిద్యర్గసావర్గభూజా
 విలసితశుభయుక్తద్వేంగళాంబాతనూజా. 119

గద్య. ఇది శ్రీజానకీరామచంద్రచరణారవిందవందనకందళితానంద
 కందాళ రామానుజగురుచరణసేవాసమాసాదితసాహితీవైభవ
 శేషము కృష్ణయార్యతనూభవ సుకవిజనవిధేయ వేంకటపతి
 నామధేయ ప్రణీతంబైన శశాంకవిజయం బను
 మహాప్రబంధంబునందుఁ
 బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శశాంకవిజయము.

ద్వితీయాశ్వాసము

—...O...—

విజయరంగచోక్క

త్మావిజయగురు ప్రసాదసంపన్నిత్యా

శ్రీవరదాచార్యమణి

శ్రీవరదాస్యైకకృత్య సీనామాత్యా.

- వ. అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిమహామునీంద్రులకిట్లనియె.
 శా. ఆ లీలన్ గమలాసనుండు చన నయ్యాజ్ఞాపనం బొదలన్
 బాళిం గైకొని విశ్వకర్మ యుచితాభ్యాసైకశిల్పక్రియా
 శాలిత్వంబు పఠిష్ఠ గాంచగఁ బఠిష్ఠానాఖ్యచే నెంతయున్
 మేతాపట్టణమున్ బ్రయాగమును నిర్మించె న్ననులైచ్చగన్. 3
- క. ఆ పురివిభవము శీవునకు నూపురమగు చిలువజేడు నుతిసేయంగా
 నోపురహిగాంచ నేరఁడు, కాపురమైలచ్చియచటఁగదలకయుంటన్
- మ. నగరీసాధముల న్గుమారికలు వీణ ల్మీటుచో నీలపుం
 జగతు ల్వజ్రపుగోడలుం జలముగా సప్తర్షిసంఘంబు మం
 త్రగణోచ్చరణతో సితాసితసరిద్రాస్థంతి స్థలంబాడి యా
 మగువ ల్నువ్విస భ్రాంతికిం బురుషధర్మత్వంబు సిద్ధింపగన్. 4

- మ. అటజాబిల్లి మెఱుంగు బాసికముచాయం బూనఁగాఁ దారక
 త్నైరయంజల్లినసేసఁ బ్రాలకరణి న్నిండార సౌవర్గని
 ర్జరణీకంకణము క్క కేతుకరకంజం బొప్పఁ దద్రత్నగో
 పుర మా గోపురలక్ష్మి పెండి లయి యొప్పె నాప్రకలాణ్యమై
- చ. విలసితపద్మరాగమణి వేల్లితమై తగుమేటికోటకొ
 మ్మలు దళవంక్తులై మెఱయ మంజుహరణ్యయసాధయాధము
 ల్లల మగు కేసరంబులుగఁ దత్ప్రభుగేహము మిదైగాఁగ ను
 జ్వల మగు తత్పురాజమున సారసవాసన మించు నిచ్చలున్.
- ఉ. పాటాకయింత లేనిఘనకత్త్రీసహస్రము రాజమాన్య మా
 పాటవము న్జడోపచితభంగి యెఱుంగనివృద్ధియోగమున్
 బాటిలఁజారుచిత్రనవపద్మగతి న్విలసిల్లి కంటకో
 డ్దాటన లేకయుండు రమ కాపుర మాపురమందు నిచ్చలున్.
- సీ. వసుమతీవలయాధిపత్యరాజద్రాజ
 కరితోవిజృంభితపరిధి యనఁగ
 విక్రమత్రయభృశోపక్రమాధోక్షజ
 చరణవిస్రస్థహంసకమనంగ
 భువనత్రయాద్భుతపురరమాకటిలగ్న
 ధగధగన్మణికాంచిదామ మనఁగ
 నఖిలభూభరణసామ్రాజ్యయాచ్ఛాయాత
 మండలీకృతమహాకుండలి యన
- గీ. సేసఁగు బహుజీవనప్రదాతృత్వవిష్ణు
 వదనమాశ్రయతాభోగభాసురత్వ
 పురుషరత్నాభిరామత్వపూర్ణమహిమ
 విమల హేమకవాట మవ్వీటికోట.
- గీ. జాళువాకోటకొమ్మలు చాలుదీప
 ములుగఁ బై మొగు ల్లామవిస్ఫూర్తిగాఁగ
 నవ్యసీరాజనంబు తన్నగరలక్ష్మి
 విష్ణువదమున కర్చించు వేడకమీట.

చ. కళకుకడానిచాయ మెయి గన్నడఁగా మెఱుంగుందురాయితో
విలసిత మైనసీలఘణ వేణికచే జెలువొందు కోటకొ
మ్మలఁగని చంద్రుడున్ రవియు మాపును రేపును రక్తిమీఱఁగా
మెలఁగుచుఁ జుట్ట బెట్టుదురు మే నొకయించుక సోక నప్పురిన్.

చ. అలపురికోటకొమ్మగమి నానను దద్దరుడోపలద్యుతి
న్నిలువలవగ్గము లైదరఁ జిక్కుపడున్ రథ మొంటిబండి నే
నలసెద నొంటిగా ననుచు నరుఁ డన న్నెల కొక్కరుండుగా
నిలువుఁ డటంచుఁ బంచె విధి నీరజమిత్రులవంతు దీరఁగన్. 12

ఉ. పంత మెసంగఁ దన్నగరభామిను లబ్జములంఘ్రి దోయు చ
త్యంతవిలాసరేఖఁ బరిఘంబువుల నివహరింపఁ గాతుక
భ్రాంతమనసుఁ లై చిలువరాకొమరు ల్దల తెత్తిచూచి ద
ర్శింతురు గూఢపాద్యనిత లెంతయు వీడ శిరంబు వంపఁగన్. 13

శా. వాటం బై తగుఁ గోటక్కింద వనధివాప్యేయ మాప్యేయమున్
ఘాటం బైన కుళీరమీనమకరోగ్గం బొ మరుద్దంగపై
సాటోపస్థితి మీఱు మర్దులు నమర్త్యానీకము స్వీక న
చ్చోటం దాఁకక యుండ రెండుపరిఖల్ జోడించెనో బ్రహ్మనాన్

ఉ. పెక్కుముఖంబులం జదివె వేదము లంతట నిద్ర సోమరై
కృక్కున నీటిలోఁ గలిపెఁ గృమ్మర నేర్పుట సా మెఱుంగు నీ
యెక్కువ యేమి బ్రహ్మ కని యేకముఖంబున సాంగవేదముల్
దక్కక నేర్చి బుద్ధి నచలస్థితిఁ దాలుతు రప్పురి నిజుల్. 15

సీ. ఒమ్మైసబళువుగోతమ్మలు దొబ్బిన

తొమ్మల గాయమ్ము లెమ్మిమీఱ

దండెము ల్దోసిన కండెము లల భుజా

కాండమ్ములను సానకత్తు లమర

గొటంపువీణన దాటెన మేనుల

యటమట్టినిగనిగల్ హరువు మీఱ

వికటాచీపీరులప్రకటాహమిక మాన్పు
చికటారిపాదలిక త్పెన్ను మిగుల

గీ. హల్లకద్యుతిచెంగావిచల్లడాలు
డాలు మీఱిన వెలివచ్చడాలు నమర
నమరనాయకవిభవనిరాకులంబు
రాకులంబు చరించు నా రాజధాని.

16

శా. బాణావంకిని పెద్దక త్రిగుమితి న్బాణాసనప్రాధినున్
దోణాచార్యుల కైనఁ బలుకుదురు నేర్పుల్పాడు మై డాసినన్
స్థాణు డైన పటంబుగా నిలువకుండన్ దోతు రాపన్నసం
త్రాణోద్యద్భిరుదాంకు లప్పురమున న్రాజన్యచూడామణుల్. 17

ఉ. నిచ్చలమైన కెంపులును సీలమణు ల్వరమా క్రికంబులు
స్వచ్ఛలు పుష్కరాగములు వజ్రములుం బగడాలు తూములన్
హెచ్చుగఁ గొల్తు రెప్పుడు ధనేశు నిధు ల్దమ యప్పువడ్డికి
న్వచ్చిన నొచ్చె మెం తనుచు నప్పుడు రప్పురిలోని కోమటుల్. 18

ఉ. చారుచిరత్నరత్నమయసౌధముల న్బురి వైశ్యకన్యక
ల్గిరనగింజ లాడుతఱిఁ గ్రిందను జిందినదివ్యరత్నముల్
పౌరులు దోక్కుచు న్జనగఁ బాదుకొన న్ధరణీపురంధ్రీకిన్
వారక రత్నగర్భ యనునామముఁ బెట్టిరి సత్-వీశ్వరుల్. 19

ఉ. ఏగొక టబ్బె రామునకు నెట్లు పొసంగవు చంద్రమఃకళా
ధారికి నొక్క యెద్దిది విలాపిత సీరము లేమిఁ గావున
స్థిరికి నొంటిపోగుకు విశేషములే శివుఁ డాదిభిక్షువం
చేరులు నెట్లుగల్గి సుసమ్మద్ధిగఁ బాదజ లుండు రప్పురిన్. 20

చ. భుజములు తమ్మితూండ్లు కనుబొమ్మలు సింగిణివిండ్లు చన్ను ల
క్కజపుఁబసిండిగిండ్లు తెలిగన్నులు శ్రీసతియిండ్లు వాతెర
ల్నిజముగ దొండవండ్లు రమాణీయకటిద్వయి పైఁడిబండ్లు కా
ముఖవిరికల్వచెండ్లు పురమందలి కొవ్విరిబొండ్లు చూడఁగన్ 21

ఫీ. చంచలత్వము తఱు- మించుకన్నుల నుంచి
మించుబోండ్లై నకొమ్మించు లనఁగ
విమ్ముగాఁ గాతన్య మెమ్మొచన్నులఁ దాల్చి
కొమ్మలైన కడానిబొమ్మ లనఁగఁ
గుటిలత్వ మలకల ఘటియించి వనితలై
నటియించు శశికళాపటల మనఁగ
ధవళత నవ్వులం దవతరింపఁగఁ జేసి
యువతులౌ తారకానివహ మనఁగ

గీ. నలరుదురు లోకసంహననాభిలాషి
మత్స్యలాంఛనకృతజపమంత్రసిద్ధు
లఖల యువనేత్రభాగధేయంబు లచటి
చక్కనిమిటార్లు మరుచేతిచిక్కటార్లు.

22

సీ. కే లెత్తి సురదంతి నాలంబునకు నిల్చు
పగిదిఁ దుండంబులు పైకిఁ జాఁచుఁ
కలశభవాచాంతజలధి నింపఁగఁజాలు
నివె యన్నగతి వమధువులఁ జల్లు
నొంటి నెత్తఁగ రాదె యుర్వి నాగాధిప
త్రయధృతి ననుమాడ్కిఁ దాల్చు మట్టిఁ
బుడమి యెల్లను నాలుగడుగుల నడుగు నం
చనుగతి ముందటి కడుగు లిడును

గీ. కీలు మేలును మదభరోద్వేలధార
లోలిఁ గురియంగ నెలయేళ్ళఁ జాల మెఱయు
శైలములలీల నాలానజాలబద్ధ
లైనను త్రేభఘట లొప్పు నప్పురమున.

23

శా. బద్దెల్వాటి ధరిత్రీలీలఁ దెలిబాబాఁ జూచి వేటాడుచున్
గుద్దున్ ఘల్లున కొమ్ముక ట్లెగయఁగా నూరారు సన్నల్వడున్
స దైచ్చుటను విన్న డీకొను నిజచ్చాయన్మహావృక్షముల్
ప్రొద్దామస్థితిఁ బెల్లగించు నచటన్ బొల్పొందు మత్తేభముల్. 24

సీ. కసవుమోహరిగాలి గణుతియే మా కంచు

నగినట్ల వదనఫేనముల రాల్పు

ధర సరి లేదు పాతాళమం దేనియుఁ

గంద మ న్గతి ఖరాగ్రిమునఁ ద్రిప్త

నినరథాశ్వములట్ల మునుఁగుదుమే పూర్తు

మబ్బు ల న్గతి గేచు నంఘ్రిరజము

తముఁ గూడి వచ్చు చిత్తముల నల్కచే

నదలించుకరణి నల్లార్పు శిరము

గీ. లురము నందంబుఁ బలుకంద ముదుటుఁగన్ను

లరిది వెన్నులు తగ నందమై యెసంగ

సింధుకాంభోజశకపారసీకధట్ట

బాహికారట్టఘాటకపంక్తు లచట.

25

మత్తకోకిల. చక్రిము ల్జత గూడ బంగరుచాయ నింగి చెలంగఁగాఁ

బ్రక్రిమాదృతపద్మత న్మరవర్ణ కాన్మదవృత్తులై

వక్రిగామిత లేమిఁ జైత్రీనవపృతాపవిజృంభణో

పక్రిమస్థితి మీఱుఁ దేరులు భానుమండలవైఖరిన్.

26

క. తురగము రాతును బల్లము, గరకరి నేఁపడఁగ రణముగావించి యశం

బరుదుగ నెదురంపుదుర, పురభటులుసురాళిగురియుఁబువ్వులజడికిన్

సీ. కర్ణాటకామినీకర్ణావతంసిత

కర్ణికారపరాగగణముఁ దాల్చి

మధురాధరాచరన్మధురాధరాపున

ర్మిధువనోత్సాహము ల్నిగుడఁ జేసి

కుంతలాగచదరాళకుంతలాగరుగంధి

కుంతలామోదము ల్కొల్లలాడి

లాటశుద్ధాంతలలాటఘర్మాంబులీ

లాటనక్రియలఁ బాయంగఁదోసి

గీ. నలినకువలయనవలయనటనపటిమ

చలితలలితవదలికులకలకలకల

వితతగతికృతిచతురత వెలసి పాలసి

విసరు మరుదంకురంబు లవ్వీట నెపుడు.

28

చ. కలువల కేమి నీ విపుడు కన్గొనినంతన తెప్పతెప్పలా

నలినము తెన్నిరావు లలనామణి నీ విటు మోము దిక్కినన్

వలసిన సంపెగల్గులుగవా మఱి నీ మెయిచాయ డాయ సం

చెలమి విటాళి వలగ విరు లిత్తురు నప్పురిఁ బుష్పలావికల్.

29

మ. కులుకుంజందుకుకావిపావడపయిన్ గొందఱురాయంచ యం

చులజల్లుం దెలిదుప్పటంబు రహి మించం గుచ్చెల ల్లాజనన్

దొలుకన్మెట్టెలసద్దుల న్నునులపద్దు ల్వీడఁగా వారకాం

తలు తద్వీధుల వత్తు రచ్చిగురుఖాణారాతుతేజీ లనన్.

30

శా. బాగైమించిన యప్పురోత్తమముకేవన్ జూడ నయ్యెన్ రకం

బై గంగాయమునాసరస్వతులు చంద్రాపేక్ష యాత్మన్ గొన

ల్సాగ న్నందికయున్ గళంకరమయున్ సాగంధికస్త్రీయు ను

ద్యోగం బొప్పుగ వచ్చె నందు మదిలో నుర్వీజనం బెన్నగన్.

31

క. ఆనగరంబునఁ జంద్రుఁడు, భూనుతవైభవమెసంగఁబాలుచునిజకథా

గానసుధాపానబుధా, సూనవిధామోదమోదయుక్తుండగుచున్

32

ఉ. పిన్నటినాటనే తన వివేకము లోకమువారు మెచ్చఁగా

వన్నెకు వాసికెక్క గురుభక్తియు యుక్తియు బంధురక్తియున్

సన్నతసూనృతోక్తి భుజశక్తియుఁ జక్కదనం బెలర్పఁగాఁ

గన్నులు చల్లసేయు నల కైరవమిత్తుఁడు లోకమిత్తుఁడై.

33

క. అత్తి నయమలర నిట్లను, నత్తినయనునట్టిపట్టి కతిపార్షముతోఁ

బుత్రా! నీదగుబుద్ధికి, బాత్రంబగుగురునిగరుణబడయగవలదే.

చ. చదువునఁ బిజ్జ దాన సరసజ్ఞత యందునఁ గార్యఖడ్గో

విదతయు దానఁజేసి పతిపీరవృపాలజయంబు దానిచే

- నదనుగ మీఱునంపదలు నందునఁ ద్యాగము భోగ మందుచే
బదపడి కీర్తిదాన ననపాయపదంబును గల్గు నెంచగన్. 35
- ఉ. ఆఱునిదీవె యక్షయమహానిధిఁ జూపు నవారిజనంబు నూ
రూరికి వచ్చి తోడుపడ నోపినబంధుఁడు జ్ఞాతివర్గము
ల్లోరనిసొమ్ము ధేవనరలోకవశీకరశౌచధం బసా
ధారణ మైనవిద్య వసుధ న్నుతియింప వశంబె యేరికిన్. 36
- క. చెఱకునకుఁబండుపసిడికి, బరిమళముచుజిత్రమునకు బ్రాణంబునుదా
నరుదుగఁ గల్గినరీతిని, నరపతులకు విద్యగలిగిన న్నలువొసఁగున్.
- క. దురమున కలుకనితురగము
వరగుణయా యువిద విసయవంతుఁడు సుతుఁడు
న్విరతుఁడు బుధుఁడు వివేక
స్ఫురితుం డగు మంత్రీరత్నములు నీ యైదున్. 38
- ఉ. కావున నీవు పాదవము గల్గుటకు న్సల మొందు వైఖరి
ద్వేషగురు న్బ్రహ్మస్థితి నతిప్రతిభాస్థితి భారతీవతి
స్నేహ యొనర్చి నీదగుసుశీలతచే ముదమందఁజేసి మే
ధావిభవంబున న్దనరి తత్ప్రప విద్యలనెల్లఁ గాంచుమీ. 39
- క. అన విని చందుఁడు జనకుని, పనుపునసంతసమెసంగ భాసురవిద్యా
ఖనియగుగీష్వతిపాలికిఁ, జనిప్రణమిల్లుటయునతుండునమ్మదమలరన్.
- ఉ. మైత్రి యెలర్పనిట్లను; కుమారక! సారెకు సచ్చరిత్రుఁడౌ
యత్రికి సేమమా కుశలమా యనసూయకు నీకు మేలె లో
కత్రయవందనీయులు సుఖస్థితులే భవదగ్రసోదరు
త్పితము నీదురాక సవిశేషముగా నెఱిగింపు నావుడున్. 41
- ఉ. మాతలిదండు) లన్నలును మాతలిసారథికార్పనీయ! సం
ప్రీతిగ నున్నవా రచట మీ చరణంబుజసేవఁ జేయ న
న్నీతఁడే బంపఁగా నెలమి నే నిట వచ్చితి నన్ను శిష్యుని
న్నీతనుజాతురీతిని విసేతునిగా నొనరించి పోవవే. 42

ఊ. ఒజ్జలు నిర్జరావళికి నుజ్జ్వలబుద్ధిసమృద్ధు లెంతయున్
సజ్జను లిజ్జగంబునను సన్నుతి గాంతురు మీర లట్టి మీ
పజ్జనుజేరి యొజ్జగని భక్తి యొనర్చుచు విద్యనేర్చిన
నృజ్జననంబు సార్థము నమజ్జనతావన! లోక పావనా. 43

శా. మీచెంత స్పృహువేదశాస్త్రపఠన శ్చైక-౦౮డు విద్వాంసులై
వాచోయుక్తిపటుత్వ మొందిరిగదా వా రందఱో నొ ననన్
ధీచాతుర్యము మించ శాస్త్రముల నర్థి న్నేర్చి యష్మద్దయా
సాచివ్యంబునఁ బేరుఁ బ్రాధియుఁ బ్రతిష్ఠారూఢియు గ్గాంచెదన్.

క. సదమలగురువిశ్వాసము, త్రిదశులు మనుజులును మెచ్చఁదృఢిమియొద్ద
జ్జదివేద మీ పరిచర్యను, నొదవెదఁతుడఁగీర్చి చెత్తునురుతరలీలన్.

మ. అనిన స్సంతసమంది గీష్పతి కుమారా! యత్యిగర్భంబున
జ్జననం బొందిన నీకు నీ వినయము న్నౌజన్యమర్యాద వ
ర్తన ముంచన్మధురోక్తులుం దలఁప వింత ల్గావు రాజత-శా
ఖనివై యొప్పెడి నీవు శిష్యుడగు భాగ్యం బెన్న సామాన్యమే! 46

క. పదునెనిమిదివిద్యలు నినుఁ, జదివించెద వేయునేలజగముల నెందు
న్బదు లితనికి లేదనిపిం, చెద నిను నాయంతవానిఁజేసెదఁజందా!

చ. అని మది మోదమందుచు బృహస్పతి యాహరిణాంకు నింటికి
న్గొని చని యాదరించి తనకు స్సహధర్మిణి యైవ తారఁ గ
న్గొని యితఁ డత్యిపుత్రకుఁ డనూనగుణాధ్యుడు తల్లిదండ్రీపరి
పున మనవద్దకుం జమపుపూనిక వచ్చినవాఁడు తొయ్యలీ! 48

ఉ. నిరజగంధి! వీఁడు జనసీజనకు ల్గుడు గారవంబున
న్వారకఁ బెంపఁగాఁ బెరిఁగినాఁ డతికోమలదేహుఁ డీతని
స్మేర యెఱింగి యాదరము మీఱఁగ వేళకు వేళకు స్మనం
బారసి యన్న పానముల కాఁకొననీయక ప్రోవఁగాఁ దగున్. 49

మ. అనిన న్దారయు నట్లకాక యని విద్యాసక్తుఁ డౌ చంద్రుని
ద్దినము నృజ్జనభోజనాదివిధి నర్థిం బూని పోషింప న

వ్యసజారాతియు భక్తి కారవము విశ్వాసంబు సంధిల్లగా
ననిశంబు న్నలిదండుల న్మ్రతచె నయ్యాచార్యసేవారతిన్. 50

మ. పరమప్రీతి నహర్నిశంబు త్రిదశోపాధ్యాయవర్జ్యండు ను
స్థితం బాఠము నెప్పి చింతనలు ప్రీతిం దానె చేయించి ప
ల్లరు నయ్యర్థ ముపన్యసింపు మని లీలం దానె శంకించి యు
త్తరము లెల్వంగ నేర్పె సభ్యునతవాదప్రాధిమం దిద్దుచున్. 51

క. ప్రఖ్యాతిఁగాంచగలడని, ముఖ్యుండగుశిష్యుండనియుముదనులరంగా
నాఖ్యానాఖ్యాయికల, న్వాఖ్యానముఁజేయ నేర్పెనాతనిప్రేమన్.

సీ. చదివెను ఋగ్వజస్సామాది వేదంబు

లభికరించెను దద్రహస్యజాత

మభ్యసించెను లక్షణానీకముల నెల్ల

నధిగమించెను షడంగములను

బలియించె గాణాదభాష్యమీమాంసలు

తెలిసె వ్యాసమతంబు తేటపడంగ

గ్రహియించె సాంఖ్యయోగములమర్మము లెల్ల

నాకళించెను బురాణాదికముల

గీ. నేర్పెఁ దెల్లముగా దండనీతిశాస్త్ర

మరసె నాద్యంతముగను వైద్యాగమంబు

నెఱిగె సాంగధనుర్వేద మెల్లనపుడు

సోముఁ డుద్యత-శాస్త్రోపాధ్యాయుఁ డగుచు.

53

చ. అరసివిశుద్ధశబ్దములు నర్థములున్దవి వైభవంబలం

కరణమురీతి వృత్తులును గల్పన పాకము శయ్యయు నగ్ర

స్ఫురణము దోషదూరత యచుంబితభావము లొప్పు జతవి

స్తరమధురాశులీలఁ గవిత ల్గీచియింపంగ నేర్పెనంతటన్. 54

క. అంగనలసౌకు-మందుగ, సంగీతము భరతశాస్త్రసరణియు విద్యా
సంగతులగు గంధర్వుల, సంగతి నమ్మేటి నయమెసంగఁగనేర్పిన్.

- క. అటువదినాలుగువిద్యలు, నటువదినాలుగువిద్యలు లయ్యె నుతింప
 న్నరగురునికరుణఁ జరఘా, సురగురునియతిన్సుబుద్ధిసోముఁడునేర్చెన్.
- క. నానావిధవిద్యలకు, న్దా నాస్పద మగుచు నమృతధాముఁడుపొలిచె
 న్భానుతబహువిధరత్నని, ధానం బగు జలధివిధము దై వాఱంగన్.
- ఉ. అంత ననంతభిమనిరంతరమై జిగికుందనానకు
 నివంతగ సారథంబు ప్రభవించినవైఖరి జంటితేనె క
 త్యంతము తేట పుట్టినటు లాశనిమేనికి వన్నె దెచ్చుచు
 న్గాంతి నెసంగె జవ్వనము కాంతలకు న్నయనోత్సవంబుగన్. 58
- క. పరువంపుఁబ్రాయమున నా, సరసుని నెన్నడుముమిగులసన్నంబయ్యె
 న్మరునిమరు లెసంగ నిచ్చలు, తరుణులుచూడంగదృష్టితాఁకినరీతిన్.
- చ. అలనలినారి పొల్చె నిజయావనవేళ స్వకీయబింబలీ
 లలు దన నెమ్మొగంబునఁ గళంకరుచుల్ నునుమీసకట్టన
 స్వలుదద యారుణద్యుతులు వాతెఱ వెన్నెలఱాలు లేత న
 వ్వుల నమృతంబుఁ బలులను బూనెనానాఁగమనోహరాంగుడై.
- సీ. తను జూచు జవరాండ్రు కెనయుకోరులభంగి
 నిడుదలై బాహుపు ల్నీటు మెఱయఁ
 గని సొక్కు- కాంతల యనునయోక్తులరీతి
 యెగుబుజంబులు కర్ణయుగళిసోఁకఁ
 దిలకించు భామల బలుచింతయునుబోలె
 విస్తీర్ణమై తొమ్మువీఁకఁదనర
 వీక్షించు కన్నెల విరహాబ్ధికైవడి
 లలితవాక్కులు గభీరత వహింప
- గీ. మిసమిసలుదేరు నునుపైన మేలుసాబగు
 కన్నులను గాంచి మది మెచ్చు కమలముఖుల
 మనసువలె బాల్యము గరంగ మరునిమామ
 సొంపు గనేఁ జాల యెలజవ్వనంపువేళ.

- ఉ. చక్కని పోకబోదె నగఁ జాలు గళంబును గేల నొక్కినం
జిక్కనిపాలుగారు నునుఁజెక్కులు సంపెంగ మొగ్గయందము
న్దొక్కెడు చారునాసికయుఁ దోరపుడా త్వలిదమ్మిరేకుల
న్నిక్కలి గెల్పు కన్నులును మించునొయారము నింపు నింపఁగన్.
- క. చక్కెరవిల్తునొయారపుఁ, జక్కెర పం చని వలంచుచక్కఁదనాన
న్నిక్కుటముగవిలసిల్లెను, చక్కలగమికాఁడుమిగులఁజూపఱులెంచన్.
- చ. మును మును వింతిగాఁ జిలుకముక్కుజిగి న్దగు నుక్కుగోటిచే
ననువుగ గీరునామము నొయారముగా నిడ నేర్చెఁ బెన్నెఱు
త్వెనుకకు నొత్తి జాఱుసిగ వేయఁగ నేర్చెఁ గడానితమ్మిపూ
పనినునుఁబచ్చడంబు వలెవాటు వహింపఁగ నేర్చినీటునన్. 64

- సీ. పలుమాఱు ముగ్ధభాషలు పలుకుటలు మాని
యమరి జాణతనంబు లాడఁదొడఁగె
సతతంబు వేదశాస్త్రప్రసంగము మాని
శయ్య లొక్కొకసారి చదువ సాగె
సహజంబుగా వధూజనులఁజూచుట మాని
సొలపున నోరగాఁ జూడఁ గలిగె
వేడ్కబాలురతోడ విహరించుటలు మాని
సరసులతోఁ జెల్లి సలుపఁ బూనె

- గీ. వటువు జిగిమోవి మెఱయ నవ్వుట లెఱింగె
వంతవంతగఁ గై సేయువితముఁ దెలిసె
మొలకమీసలు వడిగొల్పు మురువు నేర్చె
రసికతానందశృంగారరసము నేర్చె.

65

- ఉ. వాని యొయారపున్నడలు వాని చకచ్చక లీను పొన్నడ
ల్వానిరుటంపుఁ బెందొడలు వాని రువారపు సిబ్బెపుంబాడ
ల్వానవతు ల్గనుంగొనిరి మానసవీధి మనోరథాను సం
ధానము పూని సూనశరదారితభూరితరాభిమానలై.

66

5. కులుకుఁ జూపులను గన్గొననియేణాక్షియు
 ననురక్తిఁ గనని బింబాధరయును
 బలుక నుంకింపని చిలుకలకొలికియుఁ
 దమిఁ జెంది కుందని కమలముఖయుఁ
 బెనఁకువ కాసఁజేయని లతాతన్వియుఁ
 బారవశ్యంబుఁ దాల్చని ప్రమదయు
 ఘనమైన మరుకాఁకఁ గొనని హేమాంగియు
 సరసతఁ జెందని జలదకచయు

గీ. డాసి దయ నేలు మనుచు వేడని యబలయుఁ
 గదిసి కే లెత్తి మ్రొక్కని గజగమనయు
 లేదు ధాదుణిలోఁ గల్గు లేమలందు
 జవ్వనంబున రేరాజు నివ్వటిల్ల.

67

ఉ. హాటకగర్భనంశ నమృతాంశుఁడు నుజ్జ్వలమూర్తియా జగ
 న్నాటకసూత్రధారకుమనం బలరంగ మెలంగినట్టి య
 మ్రేటి కళానిధిత్యమున మించిన వాఁ డెలజవ్వనంబు న
 య్యాటలు మీఱుచోఁ గువలయాక్షుల కింపొనరించు టబ్రమే.

ఉ. ఆ లలితంబు లా సొగసు లా నెఱజాణతనంబు లా కళా
 శాలిత యా సురూపరుచిసంపద లా హావణింపుసొంపులున్
 హాళిమెయిం గనుఁగొనిన యంతన వేలుపుటొజ్జలయ్య యి
 ల్లాలు విరాళి నొందె మది నంగజమాయ తరింప శక్యమే.

69

ఉ. రాకకుఁ బోకకుం గలువరాయని చక్కఁదనంబు కంటి కిం
 పై కనుపట్టి యచ్చెలువ యప్పటికప్పటికి న్ననంబునన్
 వ్యాకులత స్వహింప మరుఁ డంతట నంతట తమ్మి గుమ్మితిం
 జేకొని ఏకమై మొనలఁ జిమ్మఁ దొడంగెను గొమ్మరొమ్మునన్.
 మ. ప్రమదారత్నము తారచందు నెనయ న్భావించుఁ దోడ్తోనన్యా
 యము గాఢంచుఁ ధలంచుఁ దాళఁగలనాయంచున్వితర్కించు మం

శమి శీలంబు మదిం గణించును బ్రతిష్టల్పాచినం దీరునా
తమి యంచుం గమకించు భీతి మదిలోఁ దర్శించుగాంచున్వేతన్.

ఉ. ఒప్పుగ నొజ్జయొద్ద శశి యున్నతరిం దలు పోరఁ జేసి యా
యొప్పులకుప్ప వానిమెయియొప్పిదముం గనురెప్పవెట్టకే
తప్పకచూచి కన్నొగిచి తళుక్-తళుక్-నఁ గమ్మలూఁగఁగాఁ
గొప్పసియాడఁ జెక్కులుగగుర్పొడువం దలయూఁచు మెచ్చుచున్.

ఉ. కమ్మజవాదివాసనలు గ్రమ్మఁగ నోరవయంట జాఱఁగా
నెమ్మెలు మీఱ నగురునియింతి తొలంగఁగనిమ్ము లేనిమా
ర్గమ్మునఁ జంద్రునిం గదియఁగాజని వానిభుజమ్ము సోఁగఁగాఁ
జమ్మును జన్మొన న్గళలు చెమ్మగిల న్దను వెల్లజల్లనన్. 73

ఉ. పాయనిప్రేమ బాల్యమునఁ బాపఁడ చిన్నికుమార! రార! బా
బాయనుపల్కులం దొఱంగి యాగజగామిని సామి! యేమి 'రా
కాయజమోహనాంగ! వగకాఁడవురా నెఱహొంతకారివో
నోయి! పరాకుజాణ! యనుసూక్తులు పల్కఁగ సాగెవితగన్. 74

మ. జనము లేనియెడ నృశాంకుసరస న్నాంబ్రాణిధూపంబు వా
సన గుప్ప న్నెఱిగొప్ప విప్పి పయట న్జందోయి నిక్కంగవే
డకును గీల్గంటు ఘటించి చెంగలువమొగ్గల్చెక్కి- రేరాజ! యీ
సన నీ వంటిన విచ్చునంచతని మేనన్నోపుఁ దానవ్వుచున్. 76

క. పరిపరివిధముల ని ట్లా, సరసునిఁ జెనకుచును నిలువఁజాలని ప్రేమ
నర్మరునురవడివిరికిరుసున, మెరమెరభావంబులోనమెఱవగమఱియున్.

సీ. కనురెప్పవెట్ట కాతని నెగాదిగఁ జూచుఁ
జూచి యల్లన తల యూఁచి మెచ్చు
మెచ్చిమోహము బయ ల్మెరయఁ బక్కున నవ్వు
నవ్వితోన గిరుక్కునను దొలఁగుఁ
దొలఁగి వెంటనె యోరఁ దభుకొత్తఁగన్మొను
గన్మొని వానిఁజెంగటికిఁ బిలుచుఁ

బిలిచి యూరక సీమఁ గలముచ్చటల నాడు
నాడి యేకాంత మటంచుఁ జేరుఁ

గీ, జేరి చెవిలోన గుసగుస తృప్తినట్ల
మోహమున వానిచెక్కిట మోముఁ జేర్చుఁ
జేర్చి చెక్కులఁ బులకలు చెంగలించ
నవశయై చొక్కులఁ దమి మీటి యా మిటారి.

77

ప. గడె తడ వాతఁ డొక్కపనిగాఁ జని యింటికి రాకయుండిన
నడఁబడు మీఁ దెటుంగడు వితాకున నుండును జిన్నవోపుఁ దా
బుడుతలచేతఁ బిల్వఁ బనుచు న్నీటి వచ్చిన నింతసేపు నె
క్కడ నని మోడిగాఁ బలుకుఁ గ్రొక్కున నవ్వను నాతఁ డల్లినన్.

ఉ. అందపుజాటుఁ గొప్పు నసియాడెడు కౌనును లేతవెన్నెలల్
సిందెడు నవ్వ నబ్బరపుసిబ్బెపుగుబ్బ సగంబు గానరాఁ
గిందును జీరుపయ్యెదయు గిల్కు గిల్కునిమోయుమట్టియల్
చందమరంగ నిందుముఖ చందురుముందట నిల్పుఁ గుల్కుచున్.

ఉ. మట్టుకు మీఱుమోహమున మానిని వానికి మేలిదుప్పటు
ల్లట్టఁగ నిచ్చుఁ గుంకుమముఁ గస్తురిఁ దానె యలందుఁ గొివ్విరు
ల్చుట్టు ననర్ఘ్యరత్నములసొమ్ములు వేట్టును భోజనం బిడు
నట్టెడు తెల్లనాకులును గప్పురబాగలు నిచ్చు నిచ్చులున్. 80

సీ. జిలుఁగువల్వ వదల్చి చెగావి ధరియించి

యది బాగొ యిది బాగొ యనుచు నడుగు

త్రొక నడల్చి యారజపుఁజైట ఘటించి

యది మేలొ యిది మేలొ యనుచు నడుగు

జడ విచ్చి వింతగా జాఱుఁగొ వ్పమరించి

యది నీటొ యిది నీటొ యనుచు నడుగు

హెచ్చుముక్కర దీసి పచ్చతఱ్ఱు ధరించి

యది లెస్సొ యిదిలెస్సొ యనుచు నడుగుఁ

గీ. గమ్మకస్తురితిలకమ్ముఁ జిమ్మి సమ్మ
దమ్మగ్రమ్మఁగ జిగికుందనమ్ముఁదళుకు
తిలక మిలకమ్మునను జిగి దొలఁకఁ బూని
యందొ యిందునొ యంద మంచడుగు వాని.

81

గీ. ఇంట మెలఁగెడివారిలో నెవ్వరైన
నతనిఁ దారామనోహరా యనుచుఁ బిల్వ
డెంద మానంద మొంద నా యందకాని
మొగముఁ గనుఁగొని ముసిముసి నగవు న గును.

82

క. అద్దము గానము తిలకము దిద్దర నునుట నన నతఁడు దిద్దుచునుండ
న్మదిడివా తెఱయొగ్గునుముద్దియయతఁడూరకున్న మోడిగఁజూచున్.

ఉ. చేరఁగ రార నీకురులు చిక్కెడలించెద ననుచు నేర్పుతో
సారసగంధి పిల్చి బిగిచన్నులు వెన్నున నాన నిల్చి శృం
గారపువితమాటల వికావిక వాని నగించి నవ్వుచుం
గూరిమిమీఱ గీటి కొనగోటఁ జిటుకున నొక్కుఁజొక్కఁగన్. 84

ఉ. ఒక్కొక్కవేళ నా సరసుఁ డొంటిగ నింటను నిద్రపోవఁగా
నక్కలకంతి తమ్మరస మంటఁగ గంటనిప్పేమి వాని నున్
జెక్కులు ముద్దు వెట్టుకొని నిద్దర లేచినయంత నింతసే
పెక్కడఁబోయి తీ గుఱుతు లేడవి యద్దముఁ జూచికొమ్మనున్.

సీ. గుబగుబ మని పల్కు కోకిల పల్కులు
విని యివి నేర్తువా యనుచు నవ్వుఁ
గవగూడి పొదలు జక్కవల మక్కువఁబెక్కుఁ
గాంచి వాని గుఱించి కన్నగీటు
నీవు పెక్కువో లేక నేను బెక్కువో యంచు
సరినిల్చు వానిభుజంబు సోఁక
మడుపులు చుట్టి యేర్పడఁగ గోరులు వెట్టి
లలి మీటు మరుని కిల్లాకు లనుచు

గీ. మురిపెమున మేను విరుచుఁ గెమ్మొవి దేఱుచుఁ

గుచ్చెల విదుల్చుఁ బయ్యెదకొంగు జార్చు

గొసరు వగనవ్వుఁ గొనకొటఁ గొప్పుదువ్వు

నొంటినరికట్టు నిలు మంచు నొట్టుబెట్టు.

86

క. ఈ రీతిన్ వానియెడన్, నారీతిలకంబు మేలున న్వర్తిలఁగా

నారసి యారసికునిపైఁ, దారసిలె నిన్గూ మీఱు దర్పకుఁ డంతన్.

క. ఆ పొలఁతి తలఁపు వలపున, డాపక తోదోపులాడుటయు తరితీపుం

జూపుల కోపుల నేపుల, వైపుల మైపులక లెసఁగ భావము కరఁగన్

సీ. కులుకులాడిని ప్రేమ దొలుకుఁజూపులఁ జూచి

యలుకు మీఱఁగ దోస మనుచుఁ దొలఁగు

కనకాంగి తనుఁజేరఁ జెనకంగ నుంకించి

వెనుకటి కిది మాట యనుచు వెఱచు

సరసిజాననతోడ సరస మాడఁ దలంచి

వరుస కాదంచు భావమున నెంచు

నెలఁతఁగన్గొని సొక్కి నిచ్చలు తన కిదే

మరు లాయె నని హరిస్మరణ సేయు

గీ. నొంటిపాటున నవ్వాలుగంటి నంటి

యొంటుకొనఁ జూచి యోహో యయు క్తమనుచుఁ

దలఁచుఁ దలఁచియు మరునికిఁ దల్లడిల్లు

నుల్లమున నుండు యామిసీవల్లభుండు.

89

ఉ. చెంతఁ దనంత నింతి కడుఁ జేరిక సేయఁగ సంతసంబున

సంతోషు రంతొనర్పఁ బరకాంత యటంచు నధర్మమంచు లో

నెంతయుఁ జింత నొందు మన సిట్టటు కొట్టుక నాడ సాహసం

బింత భయం బొకింత రుచి యింత యసమ్మతి యింత గన్పడన్.

క. వెండియు దినదినమును దన, దండను వేదండయాన తరితీపువగల్

మెండుకొన నుండఁగన్నులపండువుగా జూచికామపరవశుడగుచున్.

ఉ. ఈ యబలాలలామ కెన యే యుగమందును గాన నీ బెడం
గీ యెలప్రాయముం జెలువ మీకొమరు నృతి దీనికే తగు
స్వేయన నేల ధాతిఁ బ్రభవించినవారికి నీ మిటారి మై
చాయ యొకింత సోకినను జాలు నదే కనకాభిషేకమాన్. 92

క. చన్నులుఁకొంగిట కణంగవు, కన్నులు చేరలను గొల్వగా సరిమించు
న్వన్నెలు పలుకులు వేలుపు, టన్నులయందైన దీనియందముగలదే.
సీ. నిద్దంపుటద్దంపునిగనిగల్ గల దీని

ముద్దు చెక్కిట నుంచు మోము మోము
జగజంపుజిగి కెంపు వగనింపు నీ యింతి
మోవిపై నానించు మోవి మోవి
బలుకోకముల వీర నలవోక గెల్చు నీ
కలికిచన్ద్రవఁ బట్టు కరము కరము
కొమ్మించు నమ్మించు నెమ్మైన మెఱయు నీ
సుదతియందము చూచు చూపు చూపు

గీ. మదనదవదహదోదూయమానమాన

సాబ్బ సంజీవినీవిద్య యైన దీని
రవకొనరుబలుకు వినువాని సెవులు సెవులు
తనియ నీయింతి గూడిన తనువు తనువు.

94

ఉ. ఎందరిఁ జూడ మిద్దరణి నిందునిభాస్వల వారికెల్ల నీ
యందము చందముం గలదె యక్కట మిక్కుట మైనకోర్కెచే
నందఁగరానిమానిఫల మాస యొనర్చినచంద మామె నే
మందు మనోజుఁ డేగతిని నారడిఁ బెట్టఁదలంచినాఁడొకో. 95

సీ. కలకంఠితళ్ళు-గాజులు గల్లు మనినంత

మనసు ఝల్లని చాల మమతనొంద
జగురాకుబోడి మైజిగి తళ్ళక్కనినంతఁ
చాల్చి చెళ్ళక్కని తత్తరిల్ల

గులుకుగుబ్బెతజాటుఁగొప్ప ఘమ్మనినంత

సొక్కి- జమ్మని మేను సొమ్మసిల్లఁ

జేరి మాటాడక చెలి గిరుక్కున నేఁగ

మతి చురుక్క-ని చాల వెతలఁ జెంద

గీ. బాళిఁ గడుఁ దూలి జవరాలిపై విరాళి

బయలు మతిమాలి తమి సోలి బయిసిమాలి

వినరువిత మాయె నొర భావజనిమాయ

నే కరణి నిల్వఁగా నేర్తు నెట్లు లోర్తు.

96

ఉ. మున్నొకనాఁడు నంగనలముద్దులసుద్దు లెఱుంగనట్టిచో

వన్నెలుమీఱ నందమున వావిరి వింతకు వింతయైన యీ

కొన్ననఁబోణి తానె ననుఁ గోరికఁ జేరిక సేయ నూరకే

యున్నయెడ న్మనోజుఁ డిది యోర్పున దైవము మే లొనర్చునే.

గీ. అలక లురులు గాఁగ యలనాభి చెలమగా

మెఱుఁగుఁదియ్యమోవి మేఱ గాఁగ

చెలియ దీమమునను వలరాజు వేటాడఁ

జిక్కె- నా మనంబు జీనువాయి.

98

ఉ. ప్రింఖదధర్మవర్తనకు భీతిలి గోలతనాన నిప్పు డీ

శంఖసమానకంఠిని వశంవదఁ జేసుక పొందనైతి నా

పుంఖతబాహుఁడై మరుఁడు పొంచినవాఁ డెటులో శరీరమా

ద్యంఖలు ధర్మసాధన మటంచు వచింపఁగ నాలకింపమే.

99

క. ఈ వనితబెళుకుఁజూపులు, భావజతూపులవితానమై పర్వినచో

నే.వేదము లే శాస్త్రము, లే వాదము లే వివేక మేలానిల్చున్. 100

సీ. పొలయల్క-లోన నీపొలఁతుకతోఁ గూడి

తర్కించు వేడుకే తర్క-శాస్త్ర

మంగజుకేలి నీ యంగనతోఁ గళా

స్వరములు పలుక-టే శబ్దశాస్త్ర

మదనమా తమి దీని యాస్యంబున నిజాస్య
యోగ మొనర్చుటే యోగశాస్త్ర
మిమ్ముగా నిమ్ముద్దుగుమ్మగుణమ్ములు
సంఖ్య యొనర్చుటే సాంఖ్యశాస్త్ర

గీ. మలఁతీకొనగోట నొక్క యాయతీవ నీవి

మోక్ష మొనరించుటే యెల్ల మోక్షశాస్త్ర

మేను నీ వని పైకొనుటేను ద్వైత

మిరుపు రొకటైన న ద్వైత మిద్ధరితి.

10

క. మెరుఁగెక్కినయద్దముగతిఁబరగిన, యా చెలికపోలఫలకముమీఁదన్
జిటుత నెలవంక లుంచుట, సరసముగ గురువృత్తిష్ట సలుపుటగా?

చ. మెలఁచువ నెజ్జ గాంచి తమి మించ నయంబున బుజ్జగించ వై
శుల నెలయించి వింతసాలపుం దెలుపుంబలుపున్వగల్ దగ
స్థలఁ గఱంచి భావములుగాంచి రతిం దనియించి వేడ్క- నీ
యలికులవేణిఁ గూడవలదా యిలఁ దాఁ దను వెత్తి నందుకున్. 10

క. ఉన్నవి నామది కోరిక, లెన్నెన్నో యింతిహృదయ మేమో నన్యు
నృన్ననదయఁజేకొనునో, క్రొన్ననవిలుకానివెతలకుం ద్రోయునొక
ను. అని యంతంత నిరంతరాంతరదురంతానంతచింతామహం

బునిధిస్థితరంగభంగురహృదంభోజాతుఁడై సంతతం

జును గుప్యద్ధన మీనకేతనధనుఁపుంఖానుపుంభోత్పత

ద్యనజానర్థమార్గణప్రకరనిష్పతాకృతస్వాత్మతన్. 10

క. పువ్విలుతుఁడొకడుద్రిష్టగ నెవ్వరు నెఱుగనివిరాళిహృదయంబుగడు
న్నోవ్వగ నెవ్వగఁబొగలుచు, నవ్వనజారాతిమగుడనాత్మగతమునన్.

ద. పలుకుల నేర్పులు నిలుగుఁబయ్యెదజార్పులు వింతమోడి న
వ్వులు నలయుపుల న్నెలుకుబోరయొయారపుఁ జూపుసొంపులుం
గులుకులుఁబొధకామినులకు న్నహజంబులు వీనిఁ జూచి య
య్యలికచఁ జేరఁ గోరఁ దగఁపా నగవారడిగాదె మీఁదటన్. 107

ద్వితీయాశ్వాసము

చ. తలఁచుగ సాహసంబు తలిదండ్రిలు విన్నను దా-౪ ౦ ౧౫౫౫
 డలిగిన మోస మిందు హృదయంబునకు న్నెలి యాడు నండుపైఁ
 బొలఁతుల నమ్మఁగూడ దెటుబో యెటు లానో యిదేలతానెయీ
 చిలుకలకొల్కి బల్బిదయచేసిన చూత మటంచు ధీరతన్. 108

క. అగ్రలిక మీఱఁ చాలిమి
 తగ్గక మానసముఁ బట్టి తను వలచిన యా
 దిగ్గజకుంభస్థనిపై
 నొగ్గినభావంబు నూఁది యుడువతి యుండెన్. 109

ఉ. అంత లతాంతకుంజసదనాంతవిహారవిలాసవ త్యువ
 క్రాంతవసంతరాగవిసరద్విగుణీకృతపల్లవోల్లస
 తాంతిసదారుణోదయతతప్రమదాకులకోకకామిని
 సంతతరుచ్యుదంతము వసంతము దోఁచె వనాంతరంబులన్. 110

క. ఆకులపాటు వియోగులకే కాదు ప్రపంచధర్మ మెఱుంగని వృక్షా
 నీకంబునకుం గలిగెన్, ధాక వసంతునిదె మిక్కుటంబుగధాతీన్.

ఉ. వాలుగడాలువానిదళవాయి వసంతుఁడు జైత్రయాత్రీకై
 సాలములందు జీర్ణదళసంఘము చీలిత బెట్టి కొత్తగా
 మేలిదళంబుల న్నిలిపి మీరి యయక జనామితక్షమా
 పాళిగ్రహించి నూత్నమగుపైకముల న్నవరించె నెల్లెడన్. 112

క. ఎలమావిని నునుఁబలుఁలు, గలకోయిలఁజేరనికకాకము తఱిమెన్
 లలితుడగునృపునిచెంగటబలుఁడొక్కరుఁడుండికపులగదిమెడిమాడ్కిన్
 మ. తెలిమొగ్గల్ బలుసిబ్బెపుంబొడలుగాఁ దేనె ల్మదోద్యోలధా
 రలుగాఁ దేలులబారు బారిగొలుపై రాణింప లేగుజ్జహ
 న్నులు పున్నాగములై వని నిగురుఖాణామేటికి న్నెచ్చుగా
 దళశృంగారములై చెలంగె నిరుచెంతన్ న్నాపులొప్పారఁగన్. 114

గీ. సరజసారుణ మకరందసారధార
 గురిసె నప్పడు కుసుమమంజరిని జాల

కమ్మవిలుకాఁడు విరహులఁ గ్రమ్మిదివియఁ

గిరుసుకతిని దొరఁగు నెత్తురు లనంగ.

115

ఉ. కోయిలపేరిగారడపుగొంటరి తా ఋతురాజముందట

స్నాయ వహించి లేజగురుమారునికత్తులు మ్రింగ వాఁడు ము
క్తాయతహారపంక్తులు ప్రియమ్ముగ నీయఁగఁ దెచ్చి నించె నా
నేయెడ మొగ్గచాలు జనియించెను భృంగకులంబు మెచ్చఁగన్.

పు. అమరం గ్రోవ్విరుతేనెచాలుకొంతా లందంద లాగించి పొం
కముగం బుప్పొడిమట్టిలోఁ బొరలి వీక న్బోక పూ మొగ్గగో
తములం ద్రొబ్బి సమీరుమల్లుఁ డనువొంద న్నావిపూలోడిఁ ది
ప్పుమెయి న్గోకిలబాలుఁ డెంచికొనుసాంపుల్ గుల్కు-నాదంబులన్

ర గ డ.

వెలసె వనాంతరవీధి వసంతము, గలిగె జగంబులఁ గనకవసంతము
జలిబిలియరులఁ జమ్మెలతాంతము, సొలపున మీఁజె నశోకలతాంతము
మురుపుగఁ బొన్నల మొగ్గలుపుట్టెను, సరసిజముల మధుసారముపుట్టెను
కరకరిఁగంతుఁడు కైదువఁబట్టెను, విరహిణులకు మది వెత చూపట్టెను
భుగభుగమని సురపొన్నవిచ్చెను, మగనికిఁ జెలి కమ్మనిమోవిచ్చెను
పొగడ మొగడలకుఁబుట్టెను దావులు, తగె విటసంకేతమ్ముల తావులు
భసలవిసరములు బారులు తీరెను, మసలక పికములమాసము దీరెను
కనుఁగొనవే శృంగారపువనములు, మన మలరించును మఱి జవ్వనములు
పొలిచె మహీజంబులు సదశంబులు, తులకించెను గంతునిషుదశంబులు
కననీయనిదే కైకొనుమరువము, వనితా! యిచ్చితివా నిను మరువము
మెలతరొ! నావి సుమీ విరవాదులు, వలదే నాతో వలవనివాదులు
కలికీ! యిచ్చటఁగంతుని కైదువ, నలికీ నరుగఁగ నచ్చటికైదువ
తగఁ బూచెగదే స్థలనీరజములు, దిగులొందించె బధిని నీరజములు
పువ్వుల గలవఁట పొదమెదవులకు, నవ్వుచు జవ్వని! నను వెనుదవులకు

ఇంతి! యెక్కడివె యీ కోరకములు, చెంత నుండెనిచ్చెద కోరకములు
 చెలి! మునునేజూచితి నేకొమ్మలు, బభి! న్యాయము చెప్ప రెయాకొమ్మలు
 నాతి! ప్రేంకణము నగె నీపాటల, చేతిక బ్బె నిదె చేకొను పాటల
 తోయజలోచన! దొరకెను దవనము, వే యీడకు రావె మీఁద వనము
 మోవి గంటివా ముద్దులగులు కదె, మోవిగంటి నా ముద్దులగులు కదె
 విటపాళుల నీ వేనలిఁ బెట్టుదు, విటపాళుల నీవే నలిఁ బెట్టుదు
 ననిచిన గోరంటను జెలి మెచ్చవు, ననిచిన గోరంటను చెలి మెచ్చవు
 అని వనితామణు లాడగఁ బాడఁగఁ, ఘనమగుతమి మొగ్గలు గిలుపాడఁగ
 నలువగు నబలల నారామంబుల, నళికులయుతముల నారామంబుల
 పాటీరనగోపరిహరిచందన, వాటివేల్లితవల్లిస్పందన
 పటిమ చెలంగుచుఁ బాండ్యవధూటీ, చటులోపరిరతిసంభ్రమధాటీ
 విలులితసురభిళవేణీచాలన, లలితసుపరిమళలహరీభేలన [యుచుఁ
 సరణికబాదలుచుఁజల్లగఁగదలుచు, విరులనుగురియుచువిరహులనొర
 గమలము లంటుచుఁ గలువల నొంటుచు
 సిమితతఁ గులుకుచుఁ దేనెలుఁ జిలుకుచు
 నలసతఁ దూలుచు నళితతిఁ దోలుచు
 మలసెను దారము మలయసమీరము.

118

సీ. ఏలాలతాజాలడోలాసమాలోల

బాలామణిగానభాసురములు

ధీరానిలవాతధారాచలచ్ఛాత

దూరాపతద్రోజోధూసరములు

మోదావహానంగవేదాభరవభృంగ

భేదావహజ్జాతి కేసరములు

నాళికద్వకాంతపాళీనవైక్యాంత

భీపరిస్కూతకేసరములు

గీ. కనఁ దగె నకుంతకలకంఠకంఠనాద

పటుభటాహ్వనకుపితభిభృత్ప్రపంచ

పంచసాయకమదహస్తిపై సరములు

మీసరములు మధుమాసవాసరములు.

119

క. ఆమని యే మని చెప్పెద, నామనికి నిష్కచకుసుమితారామతరుల్
కామనిరంతరకీర్తి, స్తామముగా నిఖిలదిశల సాబ గొందు నెడన్.

చ. పృతతథుజానిరర్థపరాక్రమపాలితలోకుఁ డౌ శత

కృతుఁ డపు డత్యుదారిత నౌకానౌకయాగము సేయఁ బూని దై

వతగురుఁ డైన యాంగిరసుపాలికఁ జారునిఁ బంప వాఁడు శీ

ఘృతఁ జనుదెంచి గీష్పతినిఁ గాంచి జోహా రొనరించి యిట్లునున్.

క. తిన్నగ జన్నముసేయుమ, తిన్నగవైరి ననుబంచె దేవరకడకున్

బన్నుగ నాతని ఫలసం, పన్నుగఁ జేయఁ దగు శిష్యవత్సల! యనినన్.

క. హృదయమ్మున సమ్మోదము, గదుర సురాచార్యుఁడట్ల కానిమ్మునుచు
స్మదిరాగముకుదురారఁగ, మదిరాయతనేత్రజూచిమధుమధురోక్తిన్.

పంచచామరము.

పయోజపత్రినేత్ర! గోత్రపత్రభంజనుండు స

త్ప్రియోగ మైన యాగ మర్థి తా నొనర్చుపూనికి

స్త్రియంబున న్రియంబు మీఱఁ బిల్వఁ బంచ న న్నయో

వియోగవేగ మెట్టు లోర్తువే గజేంద్రగామిని!

124

శా. ముల్లోకంబుల నేలు రాజు సవనంబు స్తీర్ష ర మృన్నచో

నుల్లంఘింపఁగ రాదు గావునఁ దదుద్యోగంబు గాఁ జేసి సం

పల్లాభంబున వేగ వత్తు నిపు డాత్మన్ భేదముం జెందకే

యిల్లున్వాకలిఁ జూచికొమ్ము మదమత్రేభేంద్రకుంభస్తనీ!

125

చ. అలకలు దువ్వరాదు సరసాన్నముల న్బుజియింపరాదు మై

కలప మలందరాదు తిలకంబు రకంబుగ దిదరాదు సా

మ్ములు గయిసేయరాదు సుమము ల్ధరియింపఁగరాదుసాధ్వీయా
నలినదళాయతాక్షికిని నాథుఁడు చెంగట లేకయుండినన్. 126

గీ. కాన, నీవును మా రాక మానసమునఁ
గోరి యీ రీతి సత్పథాగారగరిమ
మీఱ నుండుము చారుచకోర నేత్ర!
నీ వెఱుంగని నీతి నిర్మితి గలదె. 127

చ. మఱియొకమాట భోటి వినుమా మన మారసి యీడ కేము కృ
మృఱఁ జనుదెంచునంతకును మా ప్రీయశిష్యుఁడు చంద్రుఁడన్నిట
స్వేఱవరి నీ మనం బరసి వేడఁ మెలంగుచు నింట నుండు నీ
వరమర లేక కావలయునట్టివను ల్లోను మంబుజాననా! 128

చ. వయసున బాలుఁడయ్యుఁ బరువంబగు తెల్విని జాలపెద్ద యెం
తయు గృహకృత్యవర్తనల న స్మృతించును నిచ్చలు న్సుఖో
దయమున నెండక న్నెఱుంగఁ డారయఁ జూచినఁ గందు మేను స
త్ప్రియహితవర్తనం దితని వేఱుగ నెంచకుమా తలోదరి! 129

క. ఇంటికిఁ బ్రాప్తై యుండును, గంటికి రెప్పవలెఁగదిసికాచునితని కాఁ
కంటికి నన్నంబిడి వా, లంటి! కడుప్రేమఁబ్రోవంగాదగుఁ జుమ్మి.

చ. అనినఁ దదీయదార సముదారముదారమదాత్మభావగో
పనమున నోరచూపులను బ్రాణవిభుం దిలకించి యున్నరం
చని వెన నూర్చి చెక్కిటఁ గరాబ్జముఁ జేర్చి ధరితి వ్రాయుచు
ననుగవ నశ్రువుల్ దొలుక గద్గదిక స్థల వాంచి యిట్లనున్. 131

శా. బేలెం డేమిటిమాట! హా! పయనమా! హాస్యానకుం బల్కుటో
బాళి న్నాహృదయంబుఁ జూచుటకొ! నాపైఁ గోపమో! కాకనన్
జాలిం బెట్టెడిలాగో! నైజమొ కటా! న న్నొంకిగా నుంచి పో
నే లీలన్ మనసాగై మీకు నహహా! యేనా మిముం బాయుటలో!

ఉ. ఏ మనుదాన నే కరణి నే మనుదాన వియోగసాగరం

జే మని యీదుదాన గతి యే మని పల్కెడువారిఁ గాన హా!

గామిడిదైవ మీ వితముగా మిడిమేలపుసేత నిర్దయన్

సీనులు గాని సీనులకుఁ జెల్వఁడ యేఁగఁగఁదెచ్చె నక్కటా! 133

ఉ. పైన మీ దేల యన్నఁ గ్రతుభంగము చేసినదోస, మశువుల్
పూన నమంగళం బగును, బామ్మని పల్కను నో రెటాడు, మీ
తో నయినట్టిపాటు ననుఁ దోడ్కొని పొమ్మన నెంతభారమో
యశా నది మీకు, నెట్లు లహహ! యెడఁ బాయుదు నేమి సేయుదున్!

గీ. తలఁపు లొక్కటిగాఁగ నగ్గలఁపువలపు

చెలిమికలిమిని దొలఁకక కలసి మెలసి

భువిని క్షీరోదకన్యాయమునను వెలయు

దంపతులు సేసినట్టిదే తపము తపము.

135

సీ. తీర్థాల వెంబడిఁ దిరుగుట కొన్నాళ్ళు

జన్మంపుదీక్షలఁ గొన్ని నాళ్ళు

తుదలేని యొక్కప్రాద్దులచేతఁ గొన్నాళ్ళు

ఘోరతపంబులఁ గొన్ని నాళ్ళు

గురుకులవాసపుగోష్ఠిచేఁ గొన్నాళ్ళు

పున్న మమా సంఘఁ గొన్ని నాళ్ళు

ఋతుదినంబు లటంచు మది నెంచి కొన్నాళ్ళు

పన్నినవేసటఁ గొన్ని నాళ్ళు

గీ. గాఁగ నెలప్రాయ మెల్ల నీ కరణి నేఁగ

నెన్నఁడును నీదు కొఁగిలి యెఱుఁగ నైతి

నిపుడు నీవద్ద నుండుటకేని యోర్వ

దాయఁ బగదాయె దైవ మీదారి నకట!

136

చ. గళరవమంత్రము ల్చెలఁగఁగా జిగిసిబ్బెపుగుబ్బచన్నులన్

గలశము లంది యంది జఘనం బను వేదికయందు నుండి యు

జ్వలరశన స్త్రహించి జిగివాతెఱి సోమరసంబు గోల వే

క్కలు గల మన్మథకృతుల కన్నను వేఱొకజన్న మున్నదే. 137

గీ. తటుచుమాటలు నేర నిర్దయత మీఱ
నింట నన్నొంటి నుంచిన నే వితానఁ
దాళఁగలదాన నెన్నిచందాల నైనఁ
బైనమై రాక మాన మీ పాద మాన. 138

చ. అని కపటాంతరంగ మెనయంగఁ బొసంగఁబలుకు నంగన
స్థని దయ రాఁగ రాగరసకందళికం దలిరాకుబాకునన్
ఘనముగఁ దుంటవింటిదొర కాయము గాయము సేయ జాయతో
ననిమిష దేశికుం డనియె సాదరమోద రసాదరాత్మ్యుడై. 139

చ. వగవకు మింతకంటె బలవంతపువంత పురంధి! మా కిదే
నెగు లెగయించె బువ్విలుగ నీ మదిఁ దోచకున్నె నె
మ్మి గదుర వచ్చి పొం డిటకు మీ రన మీఱ నయుక్తమిందుపై
నిగఁ బసిగోల గోలతన మేలను మే లనుకూల మయ్యెడిన్. 140

ఉ. ఇచ్చటి యగ్ని హూత్రీతతు లెవ్వరి పా లతిధివ్రజంబుల
న్వచ్చినయాప్త బంధుల ఘనంబుగ నెవ్వరు పూజసేయువా
రిచ్చట నున్న శిష్యులకు నే గతి న న్నెడఁబాయలేని బ
ల్మచ్చిక నీవు వచ్చిన బలా! యబలా! ప్రబలాఘ మంటదే. 141

క. నట విట వారవధూటీ
పటలీసంవృతము స్వర్గపట్టణ మటకున్
ఘటకుచయుగ! సతులకు సే
గుట యుచితమె వలదు మదినిఁ గోపము నాపైన్. 142

ట. నా వచనంబులకుఁ బ్రీతివచనంబులు వచియింపకు నా యాన
యానంబు విడుపుము. శుభోదయంబుగా మమ్ముఁ బైనంబు పం
పుము. పోయివచ్చెద మనిన నక్కల్లి- కల్పితవిషాదంబును, గపట
లజ్జాభరంబును గైతవాశ్రుపాతంబునుం గనుపట్ట మీరిట్లు పల్కిన
సేమిసేయఁగలదాన విరహసాగరం బే రీతిఁ గడవఁగలదాన నైనను
మీ యానతికి నమ్మతిం బడితి నన్నగారాతిజన్మంబు సేయింధి

పిమ్మట నిమిషమాత్రం బైన నచ్చట నిలువవలదు మీ మాట
జవదాట నే నంత బేలనే యాత్మకుమారునింబలె నీ యత్తి
కుమారుని బోపించెద విశేషించి నేటినుండియుఁ బ్రాణపదం
బుగా గారవించెద మీకుం బ్రయుండఁట యితని నేనుం బ్రయునిఁ
గాఁ దలంపవలవదె యిచ్చటివిచారంబులు మాని నెమ్మదిగాఁ
బయనమ్ముఁ బోయిరమ్మని యనుపుటయు నయ్యనిమిషగురుండు
శతమఖనిర్వృత్తనకౌతు కాయత్తచిత్తంబున నమరావతీపురంబు
నకుం జనియె ననుటయు.

143

—♦ ఆశ్వాసాంతము ♦—

శా. అర్జునాశిగభీర! భీరహితచిత్తాబోగ! భోగావళి
వర్ణోదీర్ణవిభా! విభావశమితవ్యాపాద! పాదాంబుజా
భర్తృప్రాహ్లాదమిత్ర! మిత్రహితసంపద్యాస! వాసచ్ఛటా
స్వర్ణాంచతు-విరాజ! రాజకసదస్సమ్మాన్య! మాన్యగ్రణి! 144

క. కల్పకసమదానకళా! కల్పక నిజపాణిపద్మ! కాంచనసద్మా!
కల్పక సత్క-వివినుతా! కల్పక సత్కీర్తినూత్న గాయకరత్నా!

కృత్తి. మంతుకృద్వైరిసామంతమంత్రీస్సృణు

ధ్వంతవిధ్వంసనోదగ్గిజాగ్గిదగ్గివీ!

సంత తేదార్యసౌజన్యగంభీరతా

శాంతిసంపన్న రాజద్గవీ భారవీ!

145

గద్య. ఇది శ్రీజానకీరామచంద్రచరణారవిందవందనకందలితానంద

కందాళ రామానుజగురుచరణ సేవాసమాదితసాహితీ వైభవ

శేషము కృష్ణయార్యతనూభవ సుకవిజనవిధేయవేంకటపతి

వామధేయ ప్రణీతంబైన శశాంకవిజయంబను

మహాప్రబంధంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శశాంకవిజయము.

తృతీయాశ్వాసము

—...O...—

రంగపతిపదాంబుజ

సారంగచ్చిత్త! చిత్తజాతజయంతా

కారా! కవిమందారా!

క్షీరాంభోనిధిగభీర! సీనయధీరా!

వ. అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిముసీందుల కిట్లనియె నవ్విధం
బున బృహస్పతి దివస్పతిసదనంబునకుంజనినయనంతరంబయిక్కడ.

ఉ. ఒంటిగ నబ్బెఁ జందుఁ డిపు డొంటిగ వాతెఱజంటితేనియల్
గెంటనిప్రేమఁ గోలి రతికేళిని దేలకయున్న ముత్యపుం
బంటవలంతివింటిదొరబారికి నోరువలే నటంచు నా
తుంటరిగుబ్బలాఁడి వగతో విగతోరు వివేకపాకయ్యె. 3

గీ. గురునివెంబడిఁ దా నొకకొంత దూర
మరిగి యాతని యనుమతి సంబుజారి
కృష్ణుఁడగ వచ్చునాలోనఁ గంబుకంతి
పట్టఁగూడని తమకంబు నెట్టుకొనఁగ. 4

సీ. సరసాన్నపానముల్పాకపాకంబులు

వంతవంతగఁ జేసి దొంతి నునిచి

యొప్పైన నలుగులు నుష్టోదకంబులు

నొనర మజ్జన గేహమున నొనర్చి

శృంగార విజయము

తెలువొందు వలువలు వెలసెచ్చు సొమ్ములు
 పొందఁకు తట్టలఁ బొందుపటిచి
 కుంకుమంబు రసంబు గోరజవ్యాజయు
 రతనాలగిన్నెల జతనపటిచి

గీ. పువ్వులెత్తులపొట్లము ల్నివ్వటించి

పొంకముగఁ గెళిగృహము నలంకరించి

యింతి యాతని రాకకు నెదురు చూచు

చుండఁ దారామనోవల్లభుండు వచ్చె.

6

క. వచ్చినయాతని వేగమె, పచ్చలగద్దియను నునిచి ప్రేమదామణి తా

నొచ్చెంబులేనికూరిమి, ముచ్చటలాడుచును బ్రేమముప్పిరిగొనఁగన్

ఉ. ఊరికిఁ బంపి వచ్చితివె యెజ్జల నీ గురుఁ డమ్మచెల్ల! సం

సారముమీఁద్రభాంతిఁ జనఁజాలఁడు దవ్వుగ సాఁగిపోయె నే

దారిని రాఁడుగా మరలి, దైవకృతంబున నొంటిపాటు చే

కూరిన దింక నీ మనసుకూరిమి నే గతి నాదరించెదో!

7

గీ. పొద్దు వోయెను లె మ్మింక నున్ను లేల?

శిరము మజ్జన మొనరింప వరుస నేటి

కనుచు నమ్ముదుచాన యత్యాదరమున

నలపు సొలపును వలపు నయ్యాట మెసఁగ.

సీ. ఫాలభాగమున వజ్రాలపాపటబొట్టు

తఱుకు తఱుకుని తాండవింపఁ

గరసరోజముల బంగారుగాజులు రత్న

కంకణమ్ములు గల్లు గల్లు మనఁగఁ

జెమటచేఁ జారిన చికిలికస్తురిబొట్టు

ఘుమఘుమతావులఁ గుమ్మరింప

మెఱుఁగారుకమ్ములు మృదుకసోలములపై

దళితాంతులఁ దళుకులొ త

గీ. గొప్పుముడి వీడ నుదుట ముంగురులు గూడ

గుబ్బచనుదోయి హారముల్ గునిసియాడ

వీటువగ మీఱ వన్నెకానికి మిటారి

తమక మెద నంట సంపెంగతైల మంటె.

9

గీ. చెండ గెలిచిన మెఱుంగుపాలిండ్రతోడ

బీరములు చూపవచ్చు జంబీరములను

జించి సారస్య మంతయు వంచినట్లు

నిమ్మపండ్లరసంబుల నెలత యంటె.

10

మ. తరుణీరత్నము బాలకైతకదళోదంచన్నఖాగ్రింబుల

న్దురుల న్నెల్లనఁ జీరి పాయ లిడి చిక్కుల్ పాయఁగాఁ బ్రాముచు

న్దరపంకేరుహరత్నకంకణర్పుణతాఁరంబు తోరంబుగా

వరగంధామలకంబుఁ బెట్టెను సుధావారాశితొల్పట్టికిన్.

11

ఉ. జాటుపయంటఁ జెక్కి బిగి చన్దవ నిక్కఁగ బాహుమూలశృం

గారదుచు ల్వేలిం బాలయఁగా నగుమోము చెమర్ప రత్నకాం

చీరవము ల్పెలంగ నభిషేక మొనర్చె లతాంగి వానికి

న్మారునిమాటు సాగరకుమారునిఁ బట్టము గట్టెనో యనన్.

12

సీ. పసమించు మాదరపాకపోరువలచేఁ

దడియార నొత్తి కుంతలము లార్చి

సాంబ్రాణిధూపవాసన నించి జవ్వాది

చేనంటుచును గురు ల్చిక్కు దీర్చి

లఱవిరివిరజాజివిరులు చుట్టిన జాటు

సిగను జంటరుమాల సొగసు వఱచి

తళుకునిచ్చలపు నెత్తమ్మిపూవులబంతి

పుట్టంబు హాయిలుగాఁ గట్ట నిచ్చి

గీ. కమ్మకస్తూరిచేఁ దిలకమ్మ దీర్చి

యొంటివజ్రింపు బావలీ లుంగరాలు

చేసరాలును సరిపెణ ల్పిలుకతాళి

పంకజేక్షణ వాని కలంకరించె.

13

చ. బలురతనంపుఁ జెక్కడపుఁబల్కెర ముంచి పసిండిగిండిలో

సలిలము నుంచి ముత్యసరిసన్నపుబియ్యపుటన్న మొలుఁ బ

ప్పులుఁ బొడికూరగుంపు కలుపు ల్పడియంబులు చారు లూరగా

యలు కలవంటకాలు పరమాన్న మిడె న్గలితాంగి వానికిన్. 14

సీ. విరహాగ్ని నీ రీతిఁ గరఁగె నా మానసం

బనినట్ల వెన్న గాచినఘృతంబు

పాలఁబోల్యయసు నీ పాలుసేయుట కిదె

యానవా లన్నట్టు లానవాలు

నెమ్మి నీ రీతి నా కెమ్మోవి గ్రోలుమీ

పూని నీ వన్నట్టు పానకంబు

తన వచోమాధుర్య మెనయునా యివి చూడు

మన్నట్టు మేలిరసాయనములు

గీ. నొప్పుగా గిన్నియల నుంచి యుపచరించి

పాణిపంకజకంకణక్వాణ మెసఁగఁ

బువ్వసురటిని వినరుచు భోజనంబు

కాంత సేయించెఁ దన మనఃకాంతునకును.

15

క. బంగారుబొమ్మరంగగు, భృంగారుజలంబు వంపఁ బ్రియ మింపెసలా

రంగా మోదంబున సా, రంగాంకుఁడు ధౌతపాణిరాజీవుండై. 16

ఉ. కాంత యొసంగువీడియముఁ గైకొని యింతి యొనర్చు నవ్విధం

బంతయుఁ జూడ వింతవగ యై కనుపట్టె నటంచు నెంచుచు

న్గతుని రంతులోర్పుక చొకాటపు గాటపుఁ బువ్వదోట నే

కాంతముగా వసించె హృదయంబునఁ జెక్కుదలంపులూరంగన్.

క. అల పొలఁతుక దా నంతట, వలపులు వడ్డికిని బాట వాంఛలుమీట

న్దలపోయుచుఁ బనిదోఁపక, నిలువంజాలని విరాళి నెమ్మదీబొదలన్.

సీ. తేట యా గొజ్జగిసీట మజ్జనమాడి
వలిపచెంగావిపావడ ధరించి
పసిడిరాయంచుబవంతిచీర ధరించి
రాణించు పైతాళితైక దొడిగి
వదనాంబుజమున జవ్వాదిచారిక దీర్చి
గొప్పగా నెఱజాటుగొప్ప బెట్టి
గమగమ వలచు కుంకుమము మేన నలది
మృగనాభిపంకంబు మెడను బూసి

గీ. మినుకకాటుకరేఖ కన్గొనల దీర్చి
చరణయుగమున లత్తుక జాజుకొలిపి
తనయొయారంబు నిలుపుటద్దమునజూచి
యపుడు గైసేసి గడిదేరి యా మిటారి.

19

సీ. చిగురాకువిలుకానిచేతి చక్రమురీతి
కమ్మలు ధగధగతాంతి గులుకఁ
గుసుమసాయకధనుర్గుణనినాదములీలఁ
గలమేఖలాఘలంఘలలు వెలయఁ
జెఱకువిల్వాప్తీనిబిరుదుడిండిమలీలఁ
జరణనూపురఝంఝుళ తేసంగఁ
బంచసాయకసార్యభౌమసత్కీర్తినాఁ
దారహారము తళతళ యనంగ

గీ. సారె రతిరాజమోల హెచ్చరిక దెలుపు
చక్కి మెట్టెలు గిలుకుగిలుకు మనఁగ
లలితకందర్పసామాజ్యలక్ష్మీనాఁగ
గంధగజయాన వచ్చె శృంగారవనికి.

20

వ. ఇవిధంబున నచ్చకోరలోచన యచ్చటికి వచ్చి నిచ్చనిచ్చలు న్బర
విచ్చి విచ్చలవిడి రాలిననిచ్చలంపుఁబచ్చకస్ఫురంపుఁబరాగంబునం

బ్రోమలుగాఁ బాదులు గట్టి సజ్జకంబైన గుఱ్ఱగోఱుగిసీరు నించి
 పెంచినపొన్నలు పొగడగున్నలుగ న్నేరులుకన్నెగోరంటలుచిన్నిసుర
 పొన్నలునిమ్మలు కమ్మసంపెంగలు నింపుమీఱునునుపోకమాఁకులు
 డంబు మీఱు నారీకేళంబులు తావులకుం దావులయిన మోవుల
 నెలమావులప్రోవులు వాసనాసారదంబులగు శారదంబులు నారదం
 బులు నీరదంబులడంబువిడంబించు చీకటిమాఁకులును లిక్కుచకుచా
 కుచసాదృశ్యఫలంబులపోడిమిమీఱుదాడిమీనికుంజంబులుజంబూ
 పృక్షంబులు జంబీరంబులు ఫలరసజుబాల్కంబులైన పనసతరుజాలం
 బులు సాలహితాలతాలతక్కిలసాలంబులుంగలిగి యెల్లెడల నల్లి
 బిల్లిగా మొల్లమిగ నల్లికొనినమల్లియల నుల్లాసంబునన్ దిరుగు తేటి
 పిల్లలగరులగములఁగని నిగనిగనిజిగి మిగులుమొగుల తెగలనిమచ్చి
 కలం బురివిచ్చి యాడుమవ్వంపుఁజలువజవ్వనులతెక్కి-మొక్కి-తెరల
 మరువున మలయపవననటన రితలలితలతికాలతాంగులనటనంబులకు
 న్నటనంబులుగా జోకమీఱు తదీయకేకారవంబులు వడ్డంబులుగా
 సమదకోకిలకాకలీరవంబులు పంచమశ్రుతులుగా గానంబుఁజేయు
 తేటిబోటిపాటల కనుగుణంబుగా నుగ్గడించు భరతపిట్టల దిట్టంపు
 పొల్లకట్టలం గమ్మి యఖండనాదమేమరం బైయ్యత్తుకల్పితసంగీత
 మాధుర్యంబునం బోలుపొందు నందనోద్యానంబుచందంబున హృద
 యానందం బగు నమ్మందివోద్యానంబునఁ జెంగల్వకొలనిచెంగట
 రంగారు బంగారుకలశంబులం బోలుపొందు జీవదంతపుఁజవిక వసి
 యించు నమ్మనోహరాకారునిం దూరంబునం గాంచి కాంచీకలకలం
 బులు నిగుడ గబ్బిమబ్బులోపల నొఱపు నెఱపుమొఱపుఁదీగెలాగు
 నంబోదరిండ్లదాఁగుచు మనోహరాదంబునం దూఁగుచు నిద్దంపుటద్దం
 బులగతి ముద్దుగులుకు బాహుమూలంబులరుచులు చెమఁచెమక్కిని
 తెలిం బరఁగి దరుకు నఁ జుగుబులు నిక్క-నిక్కి-విరులుగోసికప్పు

గొప్పునం జెక్కుచుఁ బుప్పొడితిన్నియల నెక్కుచుఁ జిటుచెమట
జాతినతిలకంబు తేటనీటిబావులనీడం జూచి నీటుగాఁ గొనగోట
దిద్దుచుఁ జేనున్న పూబంతి కాలువ నద్దుచు మొయిళ్ళనుండి ముత్తి
యంబులు రాలువిధంబున గొప్పుననుండి తెలిమల్లెమొగ్గలు రాలఁ
దేనెవాఁకలు దాఁటుచుఁ జిగురుటాకుల నెలవంకగోళ్ళు నాటుచుఁ
జెడ్దరినముంగురులు చక్కందువ్వుచు నల్లనల్లనం గులుకుచుఁ బల్ల
టీలం గని నవ్వుచు మలయానిలంబున నరజాటుపయంట మాటిమా
టికిం జేర్చుచు రాయంచలకుఁ దన గమనవిలాసంబు నేర్పుచు వెడ
వెడ సడలినపోకముడి బిగియించునెవంబునఁ దన పొక్కిలిచక్కఁ
దనంబు గన్నడంజేయుచుఁ గర్ణావతంసంబునకై చివురులం గోయుచు
మరువంపుఁబాదులజాడద్రాక్షపండితులనీడఁగప్పురపుటనంటులమా
టునఁ బోఁకమాఁకులచాటునఁబటికంపుమెట్టికల కేళాకూళుల తేవఁ
గుసుమకేసరపరాగధూసరంబైన త్రోవం జేరవచ్చు నవసరంబున.

చ. కనియె మృగాంకుఁ డా చెలిని గన్గొనినంతనె తఱుఁబెఱుఁగా
ననిచి కటారి నూరి యెద నమ్మదనుం డెద నాట మీటఁగా
మనసు ఝఝక్కన న్మెయిఁ జెమర్పఁగ నోర్వఁగరాని తత్తరం
బునఁ బులక ల్లనర్ప ధృతి మొగ్గఁగ దిగ్గన లేచి యాత్మలోన్.

శా. హేరా! చక్కఁదనంబువహాసు!మురిపెంబయ్యారె! యొయ్యారమా
రారా! మైసిరి హైసరే! సొగసు మే! లాహా విలాసంబు! ల
జ్జారే జవ్వన! మద్దిరా వగలు! మజ్జారే తనూవిభ్రమం!
బీ రామామణితోడ నీడు గలరా యారేడులోకంబులన్? 23

గీ. కొమ్మ గా దిది బంగారుబొమ్మగాని
యింతి గా దిది జాజిపూబంతిగాని
కలికీ గా దిది మరుని పూములికీగాని
భామ గా దిది లావణ్యసీమగాని.

చ. నవతనుకాంతియుక్తిని ఘనప్రతిమం బని తాన్వత్తారకా
నివహ మెదిర్చి యింతి తపసీయరుచి న్నిజసత్తమాయఁగా
బవలు దొఱంగి చేరి పదపద్మముల న్నఖరత్నవైఖరిన్
దివిరి భజించెఁగా దనఁ దదీయసమాఖ్యను దన్వి పూనునే? 25

క. పాటలగంధి మొగంబుం, దేటకు నే నోడి బంటు తెఱఁగైతి నిదే
సాటిగ ననుఁ గొల్పిన యుడు, కోటియు నీచెలువనఖరకోటికినోడెన్.

ఉ. పల్లవజాతిబింకములఁ బాపుట కే నిటు సాక్షి కాంతిసం
పల్లవనిర్జితంబులు ప్రవాళము లవ్వవరంబు గన్నదే
పల్లవపాణిపాదములఁ బర్వ జపాదికలీల వాటిసాం
పల్ల వసింపుతండి) గనినట్టి వలంతియు నెన్న నేర్చునే? 27

ఉ. కామతరుప్రవాళనవకందళరేఖలొ కాక మన్మథః
ప్రేమ నవానురాగఝరి వేరిన తావులొ కాక యుల్లస
తోమలకాంతిపూరనదళోకనదంబులొ లేక మోహరా
తీముఖసాంధ్యరాగవరదేవతలో కనకాంగిపాదముల్! 28

గీ. కమలగర్భాదుల జయించు కలికిజంఘ
లాత్మరాశిగ మకరంబు నరసి పోచె
స్వజనసంరక్షణైకతత్పరుల కెందు
నెదుటిమందాధికారత నెంచ నేల? 29

చ. కరభములన్న పేరు వినఁగానె వికారము డొంకుచెల్పెడిన్
గరివరతుండము ల్సమతఁ గైకొని వచ్చి ధరితి) వ్రాలె నీ
హరివరచుధ్యపెందొడలు హైసరే! జానులపేరియందపుం
గరుడులపైఁడి కంబములె కాయజమల్లుని బంధనాచితిన్. 30

ఉ. గోనబురువారపుంజలువకోతకు బంగరునీటిచిన్నుడా
ల్గొనకొనఁజేసి మాటికిఁ దళుక్కనుచు న్నెల్లిఁ బర్వ కాంతి నిం
పెనసిన యీ యెయ్యారితోడ లింపక సోఁకినయంత నబ్బు గొ
బ్బునఁ బదివేలరంభలఁ గవుంగిటఁ జేర్చినసాఖ్య మొక్కటన్. 31

క. ఈనారీమణినునుతొడ, లేనుఁగుతుండములె కాని యెదనుడిఁ బెట్ట
న్పూనిన కదళీతరుల, న్దా నేలా పిల్లపిల్లతరము స్థరమున్. 32

చ. కటి యొకటే ధరితి) నవఖండము లేలఁగఁ జాలు, నందుపైఁ
బటుజఘనంబె చక్రములఁ బులు లిడు, న్నచముల్మహాహస్తతం
బిటు సృజించి దీని కొకయించుక కొను సృజింపఁడాయె నే
మిటికొ విరించి, యింతిమెయి మించు కనుంగొని మోహమందెనో?

సీ. ఈ లేమ చక్కఁదనాల వెలియొ కాక
తఱుకుకన్నేడిన బెఱుక నేల?
యీ రామ రతిదేవి యారామమో కాక
పొక్కిలిపొన్నపూ పుట్ట నేల?
యీ కల్కి మదనుని చేకటారియొ కాక
కొనువేరిటి పిడి గాంచ నేల?
యీ రాజముఖ పంచదారరాశియొ కాక
యారుచీమలబారు చేర నేల?

గీ. మేటి యీ బోటి తేటపన్నటిచెర్వు
కానిచో వలివీచిక లఱుగ నేల?
యీ వనిత నాదు పుణ్యంపుఁదీవె యరయఁ
గానిచోఁ జన్నగుతులు పూన నేల? 34

గీ. అంఘులకుఁ బద్మసారూప్య మక్షులకుకు
గమలవరగర్వసంపద కర్ణములకు
శ్రీవిలాసంబు గలిగియుఁ జెలియకొను
కేలనో లేమి దాని యదృష్టరేఖ! 35

ఉ. బంగరుకుండ లంచు విరిబంతు లటంచుచు జెండ్లటంచు రా
థాంగయుగం బటంచు సమదద్వివకుంభములంచు నెంచి ప
లఁగ నయుక్త మిక్కలికిగబ్బిచనుంగవ కంతురాజ రా
జ్యాంగములందు నెక్కు డగు నంగము యావనరేఖఁ బొల్పుటన్

సీ. వీణేశాయలు గుణశ్రేణిపై నిడుకొని

యెఱుంగవు యెరుక్కింద నీఁగి యుంట

తమ్మిక్కిమ్మొగ్గులు తమ ముద్దు చూపెడి

నల జన్మపంకంబు దలఁప నెఱుంగ

వరయక నెరపుబంగరుకుండ లరయంగఁ

జేరి వేడిమి చూప నీరు గావె?

బట్టగూర్చుతనానఁ బుట్టచెం జ్ఞగరిని

మరచెనో తలకొట్టమారిలనము

గీ. నొమ్ము గాన్పించె బలుగజనిమ్మపండ్లు

గలుగుసారస్యమును దాము కాసుఁ జేయఁ

గలవె యీ యింటిబిగిచన్నఁగవకు సాటి

యొక టొకటితోడ జోడుగా నొనరుఁగాని.

37

చ. కమలదళాక్షిహస్తములు గన్గొనఁ బద్మిని, కానుదీపహా

ణిమఁ బరికింప శంఖనియె, నెన్నడ హస్తిని యాఁ, బరేంగిత

క్రమ మరయంగఁ జిత్తినియె కా కటు పల్కులు వేయునేటికిం

బ్రమద మెసంగ నిక్కలికి పక్కున నవ్విన జాతు లేర్పడున్. 38

చ. మృగమదసారసారభము మీఱిన యా సలికంతలక్ష్మి న

చ్చుగ నెదిరించు కానుపాలుసుం గను శంఖ మదెంత చుట్టియుం

దెగువ మొగాన నిల్వవలదే యపు డేర్పడకున్న దాని యా

సాగసులుగుల్కు పల్కుబడి సోయగము న్దన రిత్త కూతలున్. 39

క. పగడంబుల తెగడంబుల, జగడంబుల గెలవఁజాలు సఖమోవి జగా

నిగరాల న్నగరాల, న్నగరాల న్వలకు నమ్ము నాతి రదమ్ముల్. 40

క. అంబుజముఖ నెమ్మొగ మన, యంబునునిద్దమగునద్దమగుఁగానియెడ

న్బింబమునకుఁ బ్రతిబింబము, డంబాకెమ్మొవిపేరిటం దాలుచునే?

ఉ. చక్కదనంబు పాలకడలిచాయఁ దగెం గుచమందరాద్రి యా

చక్కిన రోమరేఖను భుజంగము గనుడ నెదుచేఁ గగా

యిక్కడి తియ్యమోవినుధ లింపులు గులైడు దీనిఁ గోలకే
యొక్కడి సామనస్యము? హా! యిది నీ కృప లేక కలునే? 42

సీ. ఇది మనోహరకాంతి కింపైన బింబంబు

బింబంబు గా దిది బెడగు కెంపు

కెంపు గా దిది తేటి యొంపని మంకెన

మంకెన గా దిది మంచి చిగురు

చిగురు గా దిది వింతజగి హెచ్చు పగడంబు

పగడంబు గా దిది పానకంబు

పానకం బిది గాదు పలుచని చెఱకుపా

లైఱకుపా లిది గాదు కురుజుతేనె

గీ. కురుజుతేనెయుఁ గా దిది కుసుమరసము

కుసుమరసమును గా దిది గొనబుజున్ను

జున్ను గా దిది చవిగులు సుధలదీవి

సుధలదీవియుఁ గా దిది సుదతిమోవి.

43

ఉ. నీరజగంధిమోవిజగి నెక్కొను ముక్కర ముత్తయంబు దా

మారుడు ధాతువాదపటిమన్ ఘటికాకృతి గట్టినట్టి సిం

దూరితపారదం బనంగ నూత్నరుచిం గనుపట్టె గానిచోఁ

గారణ మేమి నానకును గాంచనకోశసమృద్ధి గల్గెగన్.

44

మ. తథుకుండేటయు విప్పు సోగతన మందం బొప్పఁగాఁ దారకా

కలితచ్చాయల నింపు సొంపెనఁగు నీ కంజాక్షికన్దోయితోఁ

జెలువార స్సరసంపునవ్వలకు వచ్చెన్ జూడు రేజీకటిం

దలవంపు ల్గననట్టి తమ్మియు దివాంధంబైన లేగల్వయున్.

45

క. కులుకు నెఱవంక కన్నోమ, సొలపుల నీ యింతి వాలుచూపులఁ జూడ

నలరాజువంటివాఁడును, విలునమ్ములువిడిచితాపసవృత్తి క్రిజారఁడే.

సీ. పదవల్లవంబులఁ బద్మసంపదయును
 బ్రపదంబులను గచ్ఛవప్రభూతి
 రక్తమైన జంఘుల మకరలీలాయోగ
 మూరుల వరమనోహరితయును
 గొనబుటారున నా ముకుందనందకలక్ష్మి
 చారుగళంబున శంఖగరిమ
 యందంపురదములఁ గుందంపువిభవంబు
 పరఁగుమోమున మహాపద్మసుషమ

గీ. యలకముల నీలకాంతియు నెలవుకొలిపి

నలువ నవనిధులను గూర్చి చెలువఁ జేసి
 వరుస నా లెక్క లిరువంక వ్రాసె ననఁగ
 నీ నలినపత్రినేత్రకు వీను లమరె.

47

క. నుదురా జగి కొన్నెలచెన్ను దురాగతమునను దేంట్లను దురావెట్టు
 న్నదురా యని ముంగురులెన్నదురా నెఱివేణి జీవనదులాజసమున్.

సీ. సవరంబు తనకుఁ దా సవరంబుగా నెంచు

మలయు మజ్జను మజ్జ మాను మనును
 బర్హంబు కనికరం బర్హంబు గా దను
 నళితెక్క-కప్పులకప్పు లొసఁగు

నీలంబు జిగి గాంచి నీలంబు వల దను

నలరారు నాచు మున్నాచుదరమి

చీకటిమా నోర్పు చీకటి మాన్పడఁ

దమము గైకొనఁ దను తమముగాఁగ

గీ. మంపు సాంబ్రాణిధూపంబు పెంపుపెంపు

వంపుమరువంపుటిందీవరంపురంపు

గుంపు మృగమదవాసన ల్గుప్పు రసఁగ

సాటిలే కొప్పు నీ యింతిజాఱుకొప్పు.

గీ. ఆకృతిని హేమరూపి యా నైన ముక్తు-
చాయఁ జూడఁ దిలోత్త మసరణి దోఁచె
మోముఁ జూచిన శశిరేఖమోడి యమరె
మాటపోడిమిఁ జూచిన మంజుఘోష.

50

ఉ. పన్నగకన్యల న్మనుజభామల యక్షసరోరుహక్షులన్
గిన్నరసన్నతాంగులను ఫేచరభామల సిద్ధకాంతలన్
జన్నపువందుసుందరులఁ జారణవారణరాజయానలన్
గన్నది కాదె దీనిమెయి కైపులు నైపులుచూడ మెచ్చటన్. 51

గీ. చూడకుండంగఁ గూడ దీ సుదతిసౌభగు
చూచినంతనె మదిలోనఁ జొచ్చెఁ బాళి
యేమిటికి వచ్చె నిచటికి నిందువదన
యెట్టు లున్నదో యింక రతీశ్వరాజ్ఞ.

52

క. అని చింతించుచు నుండఁగ, వనజాయతనేత్ర)వచ్చి వానిసమీపం
బునఁగూర్చుండెనుమేనం, గొనబగుజవ్వాదితావి గుబులుకొనంగన్

గీ. వచ్చి కూర్చున్న వాఁడు నవ్వన్నెలాడిఁ
జూచి ధృతి గుంది యందంద చోద్యమంది
తనువు పులకింపఁ జిత్తము తత్తరింప
వివశతను జెంది మగుడ వివేక మొంది.

54

క. ఏటికి వచ్చితి నే నీ, తోటఁకు నిందేల వచ్చెఁ దోడ్తోడనె యీ
బోటిమరుండు మనోధన, పాటచ్చరుఁ డేమిపాటుఁబడనున్నాఁడో!

క. నిలువరమయ్యెను మునునా,తలఁచినయది మదివిరాళిఁదహతపడితా
సెలమిన్ బైకొనవచ్చెను, గలకంతుల నమ్మరాదుగా కలనైనన్. 56

క. ఐనను గానీ నా చే, నైనగతి న్నిలిపి చూతు ననుచితమగుచో
నానామోహం బనుచు, న్నానవతింజూచి న్యాయమార్గముదోఁపన్.
మ. ఇది యే మిచ్చటి కేల వచ్చితివి నీ కింటం బను లేవె యొ
ప్పుగు పో పో పతి యూరలేనియెడ నీ పల్పకశృంగారముతో

- నుదతు లేయుదురే రహస్యమున నిచ్చేజేరి నా చెంత నుం
డెద వి ట్లుండిన లోకు లూరకయ సందేహింపరే చూచినన్? 58
- క. అనఁ జిటునవ్వు మొగంబునఁ, దనరఁ జకచ్చకితకర్ణతాటంకరుచుల్
దనుకన్మకమక చినుక, న్ననకాంగి హొయలైలంగఁగానిట్లనియెన్
ఉ. వచ్చిన నేమి రావలసి వచ్చితి నే పని యున్న దింట నీ
విచ్చట నుండఁగా మనసు కింపగుసాములుఁ బెట్టినంత నే
యొచ్చెము లేని నీ సరసనుండుట కేనియు నోచనైతివా
యెచ్చట నున్న నేమి మన కేమిటి కెవ్వరు సంశయింపఁగన్. 60
- ఉ. కాకయె సంశయించినను గా దన నేటికిఁ గంతుబారికిన్
లోకువ గానివారు ధరలోఁ గలరే, యిపు డిన్ని నాశ్చక్ర
చేకుత నొంటిపా టిచటఁ జేసినపుణ్యముచేత నింక నన్
గాఁకలఁ బెట్టకే విను ముఖాముఖఁ బల్కెద దాఁచ నేటికిన్. 61
- ఉ. నీ నెఱనీటు నీ సాగసు నీ రసికత్వము నీ విలాసము
న్నీ నవమోహనాకృతియు నీ యెలప్రాయము చూచి చూచియు
న్మాననిప్రేమ నేచి యభిమానముచేఁ దమి దాఁచి యిన్నినా
శ్శేను మనోజబారికి సహించితిఁ బొంచితి మోహ ముంచితిన్. 62
- సీ. కమ్మని నీ ముద్దుకెమ్మొవి గని యాస
మీఱంగ గుక్కిళ్ళు మ్రొంగి మ్రొంగి
యొరపైన నీదు పేరురముచందముఁ జూచి
గుబ్బచన్నుల బయల్ గుమ్మి కుమ్మి
యొంపైన నీ చెక్కు లీక్షించి ముద్దిడ
నూరకే వాతెఱ యొగ్గి యొగ్గి
చూడఁజూడఁగ వింతసౌబ గైన నినుఁ గాంచి
తహతహఁ బై బడఁ దలఁచి తలఁచి
- గీ. యెపుడు పైకొందు ముచ్చట లెపుడు గందు
నెపు డొదవుఁ బొందు విరహగ్ని యెపుడు డిందు

ననుచు నే నెంతు నేటికి నబ్బె నందు
లీలఁ బెంపొందు రతులఁ దేలింపు మిందు.

63

చ. అన విని గుండె ఝల్లనఁగ నచ్చెరుపాటును రిచ్చపాటు నే
కొన గరుపాటునుం గదురఁ గొండొకసే పటు లూరకుండి నె
మృగమునఁ దెల్పిఁ బెట్టి మటుమాయలమారుని దిట్టి యక్కటా!
వనితలభావము లైలియవచ్చునె యంచుఁ దలంచి యిట్లనున్. 64

క. తగునే నీ కిది యెంతటి, తెగువే యీ సుద్దొకింత తెలిసిన జగతి
న్నగ వారడి యపయశము, నృగువా! చేపట్టినట్టి మగవానికగున్
ఉ. ఇంతిరొ! పాలవంటికుల మీపు జనించిన దాట నెన్నఁగా
నెంతయు వన్నె వాసి గను నింటను జొచ్చిన దేమి చెప్పు కం
చంతటికాపురంబు సతు లానఁ జేసెదు జాతి నీతి యొ
క్కింత దలంప కిప్పనికి నేటికి నేటికిఁ గొత్తఁగాఁ జొరన్. 66

ఉ. ఓర్వద బంధుజాల మడకొత్తున నొత్తును మామగా రిదే
పర్వినమాత్ర పంట పగఁ బట్టును బావ మగం డటంటిమా
దుర్వహారోపభీషణతఁ దోడనె చంపఁగఁ జూచుఁ గావున
స్వర్వవిధంబుల నృతికి జారసమాగమకాంక్ష చెల్లునే! 67

చ. రమణిరొ! యేటి కిట్టిహాపరంబులకు నెవలి యైనయట్టి యీ
కృమమున విన్నపాటుఁ దమకంబును దిట్టతనం బొయారము
నొమ్ముడిపాటు జంకెనయుఁ బూనికయు న్మృరిపెంపు మోడికుం
తము చిటునవ్వు దోఁప పనితామణి కన్గొని వాని కిట్లనున్. 68

క. కానీరా, యిటువంటినీతిము లనేకంబు ల్మీనుం బోలి వి
న్నా నేను న్నినువంటి నీతిపరులు న్నారీకుచాభోగభో
గానందైకరసంబె బ్రహ్మ మని మోహయత్తత న్మౌనమున్
భ్రాన్తంబు స్థవముం దపం బుడిగి యుండం జూడమే యిద్దరన్. 69

ఉ. గోలతసానఁ బల్కెదవు కుంభకుచోపరిరంభగుంభనో
దేవలసుఖోదయం బనుభవంపనివాఁడవుగానఁ గూరిమిన్

- దాళగలేనిదాన దయదాచకు నీ కిటు తప్పు నేమము
 లచ్చలుర చాలు నీ గొనబుచక్కెరమోవి యొసంగి యేలరా! 70
- ఉ. సూనశరార్తికి నిగ్గులఁ జొక్కుచు దీనతఁ జేరి మొక్కుచున్
 దా నయి కోరి పైఁబడినదాని నుపేక్ష యొనర్పఁ బాతకం
 పా నిత నోర్వ నే నిమిషమైనను నా గొనబైన మే నిదే
 కానుక నీకు యాపజితకైరవసాయక ప్రిణనాయకా! 71
- క. గణ్యత నేమైనసరే, ప్రాణ్యవనముఁ జేయవలయు రసికనుతప్రా
 వీణ్యా! 'పరోపకారః పుణ్యాయ' యటన్నవచనము నివ్వనలేదా. 72
- క. అతివలహృదయము లారసి, రతికలన న్దేల్పలేని రట్టడిరూపు
 స్వతురతయు జవ్వనంబును, వితయచుమీయడవిఁగాయు వెన్నెలరీతిన్.
- ఉ. ఎంచఁగరాని మోహమున నే నిటు పిన్నటనాటనుండియు
 స్పృంచితిఁ బెద్దఁజేసితిని బేర్కిగఁ బ్రాయము వచ్చినంతనే
 యెంచక మాటలాడె దిపు డిన్నిప్రియోక్తుల కిమ్ముపుట్టెఁగా
 మంచిది,నిన్నఁ గూడుటకె మాకు స్వతంత్రము లేకపోయెనే! 74
- ఉ. నావుదు నాతఁ డేమియు నన న్నన సొగ్గక మోహ మెట్టిదో
 యే వగఁ ద్రోసిన నివ్విడువ దీ వగలాఁడి బలారె! యుక్తమా
 యీ విత మంచు ని ట్లనె; సురేంద్రునకుం గురుపత్నివై జగ
 త్పావనకీర్తిగాంచితివి పాడియె నీ కిటువంటిపోడుముల్? 75
- చ. వికలచరిత్రుడైన ముది వెంగలియైనఁ గురూపియైననున్
 ద్వికరణశుద్ధిగా మగఁడె దేవుఁడటంచని నిశ్చయించి యొం
 డొకఁ డెటువంటివాఁ డయిన నొప్పుదు కోరఁగ సాధ్యయి ట్లెఱుం
 గక మది దప్పెనేని కలన నిరయంబు రయంబున న్లనున్. 76
- క. కోపము వల దిది నీ వీ, పాపమునకుఁ జొచ్చినం బ్రపంచంబున నిం
 కే పొలఁతిమగనియొద్దన్, గాపుర మొనరించు,వలదుకాపథమనినన్
- క. కటకట! గురువులతోనే, గుటగుటలా నేను గోరు కోరిక వితగా
 నటునిటుప్రొద్దులుపుచ్చుచు, నటమటఁబెఱిగాయసుద్దులాడెదవౌరా

చ. మగని సతిక్రిమించుటలు మానినికిం దగదంటి వొప్పితి
 న్మగఁడు మగం డవంగ మది మకు-వ యెవ్వనియందో కంటి కిం
 పగునతఁ డెవ్వఁడో యతఁడె యాతనిఁ గాదని యన్యుఁ గూడిన
 న్దగ దిది కాముకీజనులధర్మము మర్మము నే నెఱుంగునున్. 79

ఉ. బాళి మనంబునం దలఁచి ప్రాయము వ్యర్థము చేసి యూరకే
 దూలిన నేమి పుణ్య మని తోఁచెను ము న్నల దారుకావన
 స్త్రీలు గిరీశుని న్గలయరే, వ్రజభామలు శౌరిఁ గూడరే
 యా లలనాశిరోమణుల కందున నిందున నేమి చెప్పుమా. 80

సీ. కన్నకూఁతు రటంచు నెన్నక భారతీ
 తరుణిఁ గూడఁడె నీ పితామహుండు
 మేనత్త యను మేర మీఱి రాధికతోడ
 నెనయఁడె నిన్న నీ యనుఁగు బావ
 వదినె యంచు నొకింత వావి లేకయె జ్యేష్ఠు
 నెలఁతతోఁ బొందఁడె నీ గురుండు
 మునిపత్నియగు నహల్యను బట్టఁడె నీదు
 సహపాతి యగు పాకశాసనుండు

గీ. ఇట్టి మీవారి నడతలు గట్టిపెట్టి
 యమ్మనేచెల్ల! న్యాయంబు లాడెదార!
 కడకు నీ రంకు నీ వెఱుంగని వితాన
 దూరెదవు నన్ను జలపోరి దోసకారి! 81

ఉ. లోకములోనఁ గొంద రబలు ల్పతులం దనియివతేక య
 స్తోకమనీష నవ్యపురుషు ల్దమ కాంతల నంటకుండఁ దా
 టాకులలోన వ్రాసిరి పరాంగన నంటుట పాపమంచు న
 య్యాకులపాటుఁ జూచి యిపు డాకులపా పెనయంగ నేటికిన్?

ఉ. పాప మటంచు నీ పక్షిఁ బైకొన కుండితి వేని కంతు సం
 తాపముచేత నా తనువు దాళఁగ లే దిసుమంత నీకు ని

ప్రభుము పోవు తెట్లు, నను బాలన సేయుము నీవు, దీన నా
పాపము నాది, ప్రాణపరిపాలనపుణ్యము నీది వల్లభా! 83

ఉ. ఎక్కువమాట లేల విను మే బహుభావలదానఁ గాను, నా
యక్కఱ చిన్నబుచ్చక ప్రియంబున నేలిన మేలు, కానిచో
మక్కువలేనివారి బతిమాలిన నేమిఫలంబు, చూడరా!
గక్కున నింద నీ కెనయుఁ బ్రాణము లర్పణజేతు గట్టినన్. 84

ఉ. ఒల్లను శీల మా మగని నొల్లను గాఁపుర మొల్ల మాన మే
నొల్లను జుట్టకక్కముల నొల్లఁ గులంబును నొల్ల నా మనో
వల్లభ! నీదు కెంజిగురువా తెఱఁ గోరిక మాన, నేల నీ
యొల్లనిసుద్దు లిం పెనసియున్న దినం బొకటైనఁ జాలదే? 85

ఉ. ఏలర జాలిఁబెట్టె దిపు డేలర వేగమె, యెన్నిపువ్వులన్
వాలిదు తేటి, యట్ల మగవాఁ డను వానికి దోసమున్నదే?
బాళిని దానె పైబడినభామను బిగ్గ కపుంగిలించినం
జాలదె యింద్రభోగపదసౌఖ్య మన న్మఱి వేతె యున్నదే? 86

సీ. చిత్తజాకార! నీ చెలువుఁ జూడఁగలేని
కమలాక్షి నిలువారుఁ గన్ను లేల

కాంతుఁడ! నినుఁ జేరి కాఁగిలింపఁగలేని

జక్కవగుబృతచన్ను లేల

ప్రాణేశ! నీ ప్రక్కఁ బవ్వలింపఁగలేని

తరళాక్షి చక్కని తను వ దేల

రమణ! నీతోఁగూడి రతికేళి నెనయని

బాలికామణియెలప్రాయ మేల

గీ. చిన్నవయసున నుండియు నిన్నె కోరి

యున్న నను బోయమరునికి నొప్పగించి

లేలఁ జూచిన నిన్ను నే నేల విడుతుఁ

గోరి దీరంగ నిఁకఁ బైకొందుఁగాక.

చ. సరసుండ! నీ మనంబునకె సమ్మతి గావలెనంచు నింతసే
 పరసితి నాచి యాచి యిళ నంగజసాయకకీలికీలచే
 నరనిమిషంబు నోర్వ నధరామృత మానంగనిమ్ము కానిచోఁ
 దెరవను జంపినట్టికొల దీరక తాళుసుమీ మనోహరా! 88

చ. అని యిళ మాటు బల్క వల దంచును దీనత దోఁప నాడుచున్
 జనుగవ యుబ్బగా బయట జాఱగఁ గ్రొమ్ముడి వీడ దేహమె
 ల్లను బులకింప నీవి వదలం గరకంకణకిణీకన
 ధ్వనమణిమేఖలాధ్వనులు గ్రమ్మగఁ బై బడి కౌగిలించినన్. 89

చ. పరవశుఁ డయ్యె వాడు నల పంకజగంధియుఁ జొక్కి-వ్రాలె న
 య్యిరువురు నట్ల మోహముల నేమియుఁ దోఁపకయుండి రంత నా
 గురుకుచ వానితోమ్ముఁ జనుగుబ్బమొన న్నదుమంగ వాడు న
 య్యరవిదిబోడిమోవిచిగు రానఁగ నెంచి సుమంత కొంకినన్. 90

ఉ. భావము గాంచి యా వికచపంకజలోచన మంచ మెక్కి-యు
 న్నావులు చాలురా హృదయవల్లభ! యం చని వాని యందపు
 న్నోవి బితానఁ బంటిమొన నొక్కుచు నానుచుఁ జొక్కుచుండఁగా
 నా వగఁ గాంచి యా రసికుఁ డట్లనె తా నొనరింప నెంచినన్.

మ. తరితీపు న్వగలెత్తి మోవిమెలుపుం దప్పింపులం జాల య
 క్కొఱఁ బుట్టింప నతండు తత్తర మెసంగ న్నొమ్మ ధమ్మిలమున్
 దెరపిన్ గైకొని బాహుమూలయుగళి నిలింతఁ గావింప న
 య్యరవిందానన నవ్వ నాతఁ డధరం బాసక్తి మై నొక్కినన్. 92

చ. కమలదళాక్షి సుంకలితకంకణధ్వుంకృతి సీతస్కృతు ల్నివి
 భ్రమగతి మీఱ మేను గరుపార మనోజవికారపారవ
 శ్యము దయివాఱ నీవి దిగజాఱ నొకంగము జాళువారఁగా
 రమణునిచేరురంబుపయి వ్రాలెను జంత్రపుబామ్మకై వడిన్. 93

ఉ. మోమును మో మురంబు నురము స్ఫుజము ల్భజముల్దొడల్దొడ
 శ్రేష్ఠగడించి పాదములు పిక్కలు నొక్కటిగా మలించి పో

రాముల నిండుకొంగిటఁ దిరంబుగ సౌఖ్యపయోధిఁ దేలి రా
లేమయుఁ బ్రాణనాథుఁడును లీల భుజంగయుగంబుపాలికన్. 94

సీ. కన్నాత లాఁగించి కాంతుమోము గదించి

సారెసారెకు మోవిఁ జప్పరించి

రతిచాతురికి మెచ్చి రమణిఁ గాఁగిటఁ గుచ్చి

మోహన నూతాఱు ముద్దు లిచ్చి

తనియక యెదురెక్కి దయచేయు మని మొక్కి

గుదికాళ్ళు వెన్నునఁ గూర్చి నొక్కి

మదనశాస్త్ర మెఱింగి మనసుకొంకుఁ దొఱంగి

కాయంబు లొక్కటిగాఁగ మెలఁగి

గీ. యరిది సూదంటుశిలవలె హత్తి హత్తి

గొనబుతీవియచందానఁ బెనఁగి పెనఁగి

కౌముదిని జంద్రశిలవలె గరఁగి కరఁగి

సమరతుల నేలె నాబాల సరసలీల.

95

చ. ఎఱుంగదు చన్నుదోయిబిగియించి కరంబులఁబట్టు రెంతయున్
ఎఱుంగదు వాడిగోళ్ళతుదనిక్కువ లెల్లను గుచ్చు టమియున్
ఎఱుంగదు లేతమోవిచిగు రెంతయుఁ గుమ్మెలువోవ నొక్కుట
ల్లరుణి యఖండసౌఖ్యరసతన్మయత న్మనుసంగరంబునన్. 96

ఉ. మక్కువఁ దిట్లు కొట్లు బతిమాలుట లూఱట లెచ్చిసోరుట
ల్పక్క-మరల్పు నేర్పులును బద్దలు నబ్బినచోట ముద్దులున్
మొక్కి-లు పలుక-మోడివిసరు లక-సరు లొక-సరు లెల్లంగ నా
చక్కెరబొమ్మ నెమ్మి మరుసామున సోమునిఁగూడె వేడుకన్. 97

మ. కనుదమ్ము ల్మృకుళింపఁగాఁ బులక లంగళేఁగి నిందారఁగాఁ
దనువు లొక్కి విచేష్టితం బారయఁగాఁ దత్తద్గతు ల్లాని నె
మ్మనము ల్నిర్వృతిఁ జెందఁగా నలరుచున్ బ్రహ్మకృతీలాసుఖం
బన నింపొందు సుఖోన్నతిం గనిరి పర్యంకంబునం దిరుగున్. 98

సీ. చిలుక వ్రాలిన మేలి చిలుదొండపండన
మొనపంటినొక్కల మోవితోడఁ

గవురంపు వీడెంపుఁ గఱ చుట్టుఁ గనుపట్టు
గబ్బిసిబ్బెపుఁజనుకట్టుతోడఁ
గమనీయమణిమాలికాశశపదచంద్ర

రేఖాంకమా తనురేఖతోడ
నలరువిలునిసాము జలివిలిచెమటచే
సాగసు మీఱిన నవ్వుమొగముతోడఁ

గీ. గొం గొకటి కట్టి మిగిలినకోకఁ జుట్టి
కరమునను బట్టి వీడిన కచభరంబుఁ
దగ నమర్చుచు విభుని కైదండఁ బూని
తార శృంగారలీలావతార వెడలె.

99

గీ. ఇవ్విధంబునఁ జనుదెంచి యిగురుఁబోడి
విభుని తన వెను నుంచుక వింతవారు
లేరుగా యంచు సదనంబుఁ బారఁ జూచి
యల బలము లేని నిజమందిరాంగణమున.

100

శా. పన్నీటం జలకంబు లాడి నునుజాశ్వాసంగదట్టంబుతోఁ
బన్నీటందపుఁజల్పఁ గట్టి హరు వొప్పన్ దావిగంధంబు మే
న న్నిండార నలంది జాజివిరిదండ ట్టట్టి జవ్వాజరే
ఖ న్నెమ్మొమునఁ దీర్చి నూత్నమగు శృంగారంబు రంగారంగన్.

గీ. కాంతు నట్లనె కైచేసి తఱు-పసిడి
తమ్మిమొగ్గలవ్రాతయందంపుజలుగు
దుప్పటిని గట్టగా నిచ్చి తోడుకొనుచు
వచ్చి వాకిటితలుపు తీవ్రముగ వైచి.

102

సీ. కనటు వోఁ బన్నీటం గడిగి పువ్వులతావి
వల నైన కమ్మజవ్వాజవలపు

నెఱవెడి సురటీలగదులగాడ్పులు సోఁకి
 పలుకుకి న్నెరతంతి యభుకు కులుక
 కెరలి యల్గించుకోకిలబలుకు-తమి కింపు
 నింపుకెంపులగుంపు నిగ్గుజగ్గు
 చప్పరకోళ్ళమంచము సఖ నెలపాన్పు
 తలగడ బటువుబిల్లులును జిల్లు

గీ. తెరయుఁ చొళితిబంధంబు టరిదిపటము

లగదుసాంబాణిధూపంబుపొగలు నూడి
 గమ్ము లొనరించు కీల్పొమ్మగమియుఁగల్గి
 వెలయు పడకింట నా దంట విభునిజంట.

103

చ. జలిబిలితేనియ ల్పిలుకు చెందొవచందువక్రింద నందమై
 చలువలఁజల్లు సన్నవిరిజాజలపాన్పునఁ గమ్మతెమ్మర
 లొప్పలయఁగ నుండి ప్రాణవిభుమోముఁ గనుంగొని లేతవెన్నెల
 ల్దలకొన నవ్వచున్ దమిఁ జెలంగి పునారతికొతుకంబునన్. 104

చ. గమగమ వాసన లైసలఁ గప్ప నొప్పుగు కప్పురంపుబా
 గము లపు డిచ్చి లేత విడి గాఁదగు గేదఁగిఁజేకుటందపుం
 దములపుటాకుమడ్పులును దా నొసఁగం గొటి కిమ్మటంచు నా
 రమణుఁడు మోము ద్రిప్పుటయు రాజముఖిమణి యట్లచేయుడున్

మి. మొనపంట న్మడుపందుకొంచుఁ జెలికెమ్మో వింత యానంగ నం
 గన సీతా-రకపోతకూజితచమత్కారంబు సంధిల్ల నా
 తని బింబాధర మాని నొక్కఁ దమిచేత స్వార లీ కితి నిం
 పొనరం జుట్టనచూఱగాఁగఁ గొని రన్యోన్యార్థరంబు ల్దమిన్. 106

క. అద నైన పికిలిగువ్వలు

గదుముచు నొందొంటిమీఁదఁ గవియు వితాన

నృదవతియుఁ బ్రాణనాథుఁడు

మృదనాహవశేషవేళ మార్కొని రంతన్

107

క. గుత్తంపుగుబ్బ లురమున

హత్తుగ సరి యాని యాని యా రసికుండు

న్నిత్తరియును బెనఁగిరి సరి

బిత్తులుం బిరుదు జెట్లు బెనఁగినమాడ్కిన్.

108

చ. పెనఁకువతత్త రంబునను బిత్తరి కత్తటి నీవి జాఱిన

న్నవవిలుకానిసాధనకు నాథునిఁ బైకొన లాఁగి కేల్పెయిన్

ఘనమణిఘంటికాకటకకంకణకింకిణికాంచికాంచికా

స్వనములు నివ్వటిల్లఁ బురుషాయితకేళి కుపకృమించుచున్. 109

చ. అమరికమీఱఁగా నిలిచి యందపు మై సిరి నుల్లసిల్లఁగా

గొమ్మరుమిటారిగబ్బిచనుగుబ్బల వ్రేఁగునఁ గౌను నాడఁగా

రమణి కృమకృమంబున దురంపువగ న్నటియించె వింతగా

సుమశరసూత్రధారకుండు సొంపున దిద్దినపాత్రకైవడిన్. 110

సీ. కట్టుగంబంబునఁ గట్టినగంధేభ

మనఁగ నల్లన నసియాడి యాడి

బిరుదుజెట్టియు నాఁగఁ బెనఁగి యారాటాన

నందంపుఁ దొడలచే నదిమి యదిమి

చికటారిమాష్టినిచెలుపునఁ గూర్చుండి

పూనిక మీఱంగఁ బాదలి పాదలి

చెండు గోరించిన చెలువున లివమీఱ

నొయ్యారమునఁ గొంత యుబికి యుబికి

గీ. కలయ మెలఁకువ బెలుకుచుఁ గులికి కులికి

వలపుఁ దెలుపుచు నరయరఁ బలికి పలికి

యలపుసొలపున నిలువక నిలిచి నిలిచి

మొనసి పీఠియుఁగూడె మగపాడి ముద్దులాడి.

11

సీ. అరవిందమకరంద మళి యానినటు లాని

వరునివాతెట చిటుపాలు గోళిలు
గిరి హత్తు మదమత్త కరి వ్రాలునటు వ్రాలి
చనుగుబ్బ లతనివక్షమునఁ గుమ్ము
నెరసాని దొరసాని హరి నెక్కి- దుర మెక్కి-
వగ వింతజోదైన వగపుఁ జూపుఁ
బవమానవలమాననవమాలి కన సోలి

యదగునిట్టూర్పుల నలపుఁ దెలుపు
గీ. అమరికకు మెచ్చి కెమ్మోవి యాన నిచ్చు
నానికల నిచ్చు సరిపలుకు మని యదల్చుఁ
గేళిఁ బడలితి వని నవ్వుఁ గేల దువ్వు
బాల గిటికొన్న బాళి పుంభావకేళి.

112

సీ. సాంపారఁ గుల్కెడు కెంపు బావిలితోడ

నలరు వజ్రపుఁగమ్మ లల్ల లాడ
నుదుటిపైఁ జెనుటబిందువులు గుంపులు గుంపులు గూడ
ఘమఘమతావిని గొప్పు వీడ
రమణీయతారహారములముత్యము లూడ
నిగ్గుపాపటబొట్టు నృత్య మాడ
సాయాసభరమున నాననాబ్జము వాడ
విభుఁడు ప్రేమను దను వేడ్కఁ జూడ

గీ. మించుతీవియ మెఱసి నటించుజాడ

నరిదిచూపులు ప్రియుహృదయంబు గాఁడ
నంగజావేశమున సన్నమైన వీడ
రమణునెడఁ గీడ సలిపె నా రతులప్రీతి.

118

ఉ. సెయ్యక సెయ్యచిక్కులును జిన్నిమిటారపుగోటి నొక్కులున్
సెయ్యముఁ దొలుచూపులునునిచ్చులుమెచ్చులనిచ్చువైపులున్
దొయ్యనికూర్కులుం దనరఁ దొయ్యలియున్ శశియున్ దివానిశం
బయ్యెడ నుండి రిట్లు మదనాహవమోహవశానురక్తులై. 114

వ. అనుటయు.

115

శా. ఆచంద్రాచలచందనాచలధరణ్యాకల్పకీర్తిప్రభా
శోచి షే-శపటుప్రతాప శలభస్తామికృతారవిజా
ధీచాతుర్యలసద్వచోవిజితమాధ్వగోస్తనీపాణితా
క్వాచిత్రా-చిత్రసత్త-విప్రవర వాగ్జాలపీయంభావుకా. 116

క. స్వామిదోహరగండా!

సామాదికచతురుపాయసాధనశౌండా!

శ్రీమద్గుణప్రకాండా!

హైమగృహశిందపూర్ణహయవేదండా!

—♦ సగివ్వణీవృత్తము ♦—

దానధారాసుతా! ధర్మసత్యవ్రతా!

దీనరక్షాప్రియా! ధీరభావ్యోదయా!

భానుభాస్వద్భ్రణీ! బ్రహ్మవంశాగ్రణీ!

మీనలక్ష్మీకృతీ! మేరుభూభృద్భ్రతీ!

118

గద్య. ఇది శ్రీజానకీరామచంద్రచరణారవిందవందనకందళితానంద

కందాళ రామానుజగురుచరణ సేవాసమాసాదితసాహితీవైభవ

శేషము కృష్ణయార్యతనూభవ సుకవిజనవిధేయ వేంకటపతి

నామధేయ ప్రణీతంబైన శశాంకవిజయంబను

మహాప్రబంధంబునందుఁ

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శశాంకవిజయము.

చతుర్థాశ్వాసము

—••0••—

మధురాధిపసన్నత

సామాదిక చతురుపాయసంధానభవ

శ్రీమానితకవివినుత

క్షేమంకర సుగుణహార సీనయధీరా.

వ. అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిమహామునీంద్రుల కిట్లనియె. 1

ఉ. అంత గురుం డనంతమహిమారితశయంబున నప్పులోమజా

కాంతుఁ డొనర్చు యాగము నఖండితవైఖరి నిర్వహించి తా

నెంతయు భక్తియుక్తి నతఁ డిచ్చు బహూకృతు లంది హర్షిత

స్వాంతత నాశ్రమంబునకు వచ్చె వియచ్చరకోటి గొల్వంగన్. 2

క. తారయు వాచస్పతికిని, దారయమున నెదురువచ్చితాత్పర్యంబున్

గూరిమియుభయముభక్తియుగౌరవమున్ హర్షమున్బ్రకాశింపంగన్.

క. పాదములుగడిగివయ్యెద, చేదడియొత్తిపదజలముశిరమునగొనియా

వేదండయాన యతనికిఁ, గైదండ యొసంగెవినయగౌరవమెసంగన్.

ఉ. ఇంటికిఁ దోడితెచ్చి మణిహేమమయోజ్జ్వలపీఠి నుంచి వ

య్యంట చలింపఁగా సురటి నల్లన వీచుచుఁ బ్రాణనాథ! న

న్నొంటిగ నుంచి యీ కరణి నుందురే, కృతు వాయెనే, సుఖం

బుంటిరే యిన్ని నాళ్ళు, పురుహూతబహూకృతిఁ గంటిరే యనన్.

మ. కృత్రువాయె నుఖ ముంటి వాసవుని సత్కారంబుఁ గైకొంటి ది
కృత్రు లత్కృత మరత్న భూషణధనవ్రాతంబు లర్పించి రు
న్నతి నొక్కంటఁ గొఱుత లే దచట చానా! నా నుది స్నీదు సం
గతి లేకుండుట యొక్కటే కొదువ, యోగక్షేమమే నీ కిటన్? 7

మ. అని వాచస్పతి పలుకవేళ శశి సాష్టాంగంబుగా మ్రోక్కి ని
ల్చిన దీవించి కుమారకా! నుఖమె బాళి న్నాస్త్రము ల్నీపు చిం
తనఁ గావించువె భోజనాదివిధుల న్నదృశ్య ని న్నేమిచే
తను బోషించునె యగ్ని హోత్రమును నిత్యంబు నివ్చారించువే?

క. అనుటయు శాస్త్రంబును జింతనచేయుదుమీ వధూటిలాత్పర్యముతో
ననుబోచునన్ని విధముల, ననిన న్సంతుప్తహృదయుఁడై గురుఁడంతన్

క. కాంతామణియును జందుడు

మంతనమునఁ జెలఁగి మెలఁగు మార్గముఁ జూడ

నివ్వంతగఁ దోచిన మది నొ

క్కింతయునున్ సంశయించి యెఱుబఱికమునన్.

10

క. వీరలచందముఁ గన నొక, తీరై యున్నయది గురుసతీశిష్యవిధం
బారయఁజూడంబడ దా, నారాయణుఁడెఱుఁగు నేమనన్గలవాడన్

క. కాని మ్రొనను జూతము, నానాటికి వీరు నడుచునడక పరిచయం
బైనట్టి మందెమేలమొ, కానియెడనిల్చివంబుగలదో యనుచున్.

మ. పరికింప న్నఱి వార లబ్ధినయెడ న్నావంబుల న్గొంకకే
పరిహాసంబులు కన్నుసన్నలును భ్రాభంగంబులు న్మర్మముల్
సరసోక్తు ల్పచరించు వైఖరుల నెల్లం గాంచి కోపించి యా
తరుణిం జేరఁగబిల్చి రోషమిగురొత్తం బలెగ గద్దించుచున్. 13

ఉ. ఓసి! యిదేమి యీ నడత యొప్పుదు; సాధ్యవటంచు నమ్మితి
నోసము వచ్చె వీని నతిమూర్ఖుని శిష్యుడటంచు నెంచితి
న్వాసవముఖ్యసర్వసురవర్జితచర్యుడనై చరించు నా
వాసియు వన్నెయుం దొఱఁగి వచ్చెను దుర్యశ మేమి చెప్పుదున్!

క. పెద్దలు లేనియెడ న్ని, మ్మిద్దట నే నొంటి నునిచి యేఁగఁగనగునే
ముద్దియ! యేమనిచెప్పుదు, పెద్దతనముతోయెబుద్ధిపెడతలఁబట్టెన్.

చ. శివశివ! యెంత పాతకము సేయఁగ నొగ్గెను సిగ్గుమాలి వీఁ
డవిరళభక్తి మై జనని యం చని యెన్నుచుఁ దండియించు న
న్నవిరళము న్భజించి నిఖిలాగమము ల్పది విట్లు చేసెనే
యువిదల నమ్ముటే పురుషు! లుర్వి నవిశ్వసనీయ లెన్నఁగన్. 16

చ. నిలకడ సున్న వావి నహి నేస్తము నాస్తి భయంబు లేదు చం
చలహృదయల్ దురాత్మక లసత్వలు కాంత లదాంత లింతయు
ద్దైసియ యా వృపాలకులు నిగ్రహమొప్పఁగఁ బోతుటేఁగయు
నొప్పలియఁగ నియ్య రంతిపురిఁ బుత్తులనైనను నమ్మరెంతయున్.

గీ. తెఱవ! మీ శీల మెల్లను దివ్యదృష్టిఁ
జూచినాఁడను నీ వింక దాఁచవలదు
నీవె చెనకితివో లేక నిన్ను వాఁడె
చెనకెనో తెల్పు తెలిసి శిక్షింతు ననిన.

17

క. బొటవేల నేలవాయుచుఁగటకటపడి మేనువడకఁ గనుఁగవనశ్రు
ల్పొటపొటరాలఁగ నేడ్చుచుఁగుటిలాలకశిరమువంచికొనియిట్లనియెన్
సీ. ఏ మని యుత్తరం బే నియ్యఁగలదాన

నెందునఁ దీరు మీ సందియంబు

ఇంక నాపయి దయ యెట్లు గలుగు మీకు

నైఁపక యున్న నా జన్మ మేల

పాపపుడైవంబు పాపెనో మనలను

దలను వ్రాసినవ్రాసె తప్పదింకఁ

దప్పినర్పినవారి దండింతు నంటిరి

తప్పినర్పినవారు ధరణిఁగలరె?

గీ. యజ్ఞభవుకూతు రైన యహల్య మొదలు

నేర మొనరించె ననినచో నేర్ప నడువ

నొకరితర మానె మగవార లోర్వవలయుఁ

గానిచో వట్టినగుబాటుగాదె మీకు.

20

క. పిచ్చుకపై బ్రహ్మశ్రుము, నచ్చుగఁ దొడఁగినవితాననబలపయిన్మీ
కెచ్చుగఁ గోపం బిటు రావచ్చునె తపైవైన నైవలయునటంచున్.

మ. చరణాబ్జంబుల వ్రాలి నేత్రయుగళీసంజాతబాష్పంబువు

ల్వరద ల్గట్టఁగ లేవకున్న నతఁ డవ్వమాషీ నీక్షించి తాఁ

గరుణ న్లేవఁగ నెత్తి యీ నడక లింక న్బాడి కాదంచుఁ జె

చ్చెర వీడ్కొల్పి హృదంతదంతురమహాచింతాభరాక్రాంతుఁడై.

క. కోపంబున నత్రీసుతు, న్నాపింపఁ దలంచి లోన క్షమించి మనో
గోపనమెసఁగఁగఁదనదుస,మిషమునకుఁజుండుఁబిలిచిమెల్లనఁబలికెన్.

చ. చదివితీ నీతి వేదములు శాస్త్రములన్నియు నీదు భక్తికిన్

హృదయము సంతసితై.నిక నీ తలితండుగిలఁ జూచుటాప్పఁ జె

క్కుదినము లాయె వచ్చిమదిఁ గూర్చియు భక్తియు నుండనిమ్ముమే

లొదవెడుఁ బోయి రమ్మనుచు నొజ్జలు వేమటు తీవరింపఁగాన్.

క. ఆమాటకుమదిర్పుల్లన,సోముఁడుగురుఁడిట్లుపలికెఁజూచితెయకటా!

మోమోటలేక దైవము, నామోఁద స్థగుణమాలి నాతి న్నాపెన్.

గీ. సందియము దోచె నీతని డెందమునకుఁ

బోయి రమ్మన్నచో నుండఁ బాసఁగ దిచటఁ

బాలతి నెడఁబాసి ప్రాణము ల్నిలిచియున్నె

తెగువ నెటులైనఁ బోవక తీర దనుచు.

26

క. చేరి ప్రాణమిల్లి నేరిచి

నేరక నే నడుచుకొన్న నేరము దయ మీ

రోరుచుకొనుఁ డని పలుకుచుఁ

దారను నెడఁబాసి తుహినధాముఁడు వెడలెన్.

27

చ. అటువలె నంటుగాఁడు చనిసంత నెలంత దురంతచింతచేఁ

బాటపొటబాష్పము ల్తోరుఁగఁబొక్కుచుఁసుక్కుచు దిక్కులేనిత్రో

క్కట దిటమాట మార విశిఖమ్ము లురమ్మునఁ దూరి పాటఁగాఁ
దుట్టి ఘటికాసహస్ర) మయి తోఁపఁగ నాఁపఁగరాని కాఁకతోన్.

సీ. కొండ పైఁ బడినట్లు కొంతసే వేమియు

ననలేక మిన్నుగన్గొనుచు నుండు

మిగుల వెక్కసమైన మీనాంకుశిఖిపొగ

ల్యలికిఁ దార్చినరీతి వెచ్చ నూర్పు

విరహంపుఁ బెనునీటివెల్లువ కెదు రీది

నట్లుగాఁ జేతు లిట్టట్లు వైచు

ధనముఁ గోల్పోయినదారిగాఁ బుష్పాడి

మే నంట విరిపాన్పుమీఁదఁ బొరలు

గీ. గొలఁకులను జాటు కన్నీటి గోట మీటుఁ

దొడరి యడిగెడు నిల్లాండ్రోడ మాటుఁ

జింతను జెమర్చు చెక్కిటఁ జే యమర్చు

నలరువిలుకాని పటుధాటి నవ్వధూటి.

29

గీ. ఇందు ర మ్మన్న మాటల చంద మన్న

నదిగొ నెలవంక లెంత లె స్సాయె ననిన

రాజభోగంబు లన్న నా రాజవదన

రమణు పే రని మది నెంచు భ్రమ వహించు.

30

సీ. విభుఁడు మాటాడుచో వేదకి తప్పులు వట్టుఁ

బొలయల్క నవలిమోముగఁ బరుండుఁ

గొనగోటఁ బ్రియుండు చెక్కుఁ జాటుక్కునను జీట

నిది యేటి సరస మం చీసడించు

ముచ్చటై నాథుండు మోవిఁ బల్కొన నొక్క

వెలయాలినా యంచు వీడనాడుఁ

కమకాన ధవుండు కందర్పకేళిఁ బెనంగ

నెంతసే పని తీవరింప సాగు

గీ. నెక్కడ మనం బటన్నఁ జాటుక్కు మనును
ఏలనే కోప మనిన నేమేమొ గొణఁగు
మేను పతిచెంత మనసు రే రాజుచెంత
నిలిపి యా చాన విరహంపు నెగులుతోన.

31

సీ. పతి పిల్వఁ బిల్వఁ దాఁ బలుకక వెడవెడఁ
బనులచేఁ గాలయాపన మొనర్పు
మాటికి మాటికి మగనితో మెండ్లాడ్డి
చలపాదితనమున నలిగియుండు
మమతతో నాథుండు మాటాడి యించుక
యటు మొగంబైనచో మెటికె విటుచు
రతికాంక్ష ధవుఁడు చీరఁ జెఱంగుమాసె నం
చవ్వలి కేఁగు నిరాశగాఁగ

గీ. నెల్లగృహకృత్యములయం దుపేక్ష సేయు
నఖిలభోగంబులను వ్యర్థమనుచు రోయు
జారవిభవమిఁది మోహంబు సారె కంటి
కాపురము నొల్లదాయె నా కలువకంటి.

32

ఉ. చేరల కెచ్చు కన్నుఁగవ చెక్కుల యందము చెప్ప శక్యమా
భారలఁ గొల్వనొ నురము బాహులు జానులు మీఱు నూఁదుబం
గారు కవున్ బ్రవాళములఁ గైకొన వంఘులు లోకమందు లే
దా రసికత్వ మా గుణము లా రతిచాతురి వాని కే తగున్. 33

ఉ. భామలజాతిచేష్టితవిభావము లెల్ల నెఱుంగు కామసం
గ్రామకిరీటి యైన విటరాయఁడు మోహనమూర్తి యెంతయున్
నా మది చల్లఁ జేయు ప్రియనాథుఁడు న్నన్నెడఁబాసె నయ్యయో!
యీమగఁ డేల యీ సదన మేటికిఁ దక్కిన వేమి యేటికిన్? 34

ఉ. కోరిక కొన్నినాళ్ళు మది కొంకు దొఱంగక కొన్నినాళ్ళు చే
కూరక కొన్నినాళ్ళు జనఁ గూర్చివిటుం దొకఁ డత్తై నబ్బినన్

వారక పేరులేని ప్రతిబంధము పెన్నిటి నంచు వచ్చి నా
దారక పోరి పాపె నకటా! మగనా లయి పుట్టఁ జెల్లునే! 35

సీ. అలయించు నొకవేళఁ బొలయల్క చిక్కుల

సొలయించు నొకవేళఁ సొగసు వగలఁ
గరఁగించు నొకవేళ గళల యిక్కువ లంటి
మఱఁగించు నొకవేళ మెఱుఁగుమోవిఁ
బలికించు నొకవేళఁ బాపురాపల్కలు
కులికించు నొకవేళఁ గొసరి నవ్వి
యానించు నొకవేళ నరిది మోమున మోముఁ
బూనించు నొకవేళఁ బురుషరతికే

గీ. జగురువిలుకానికైన నా సొగసుకాని

యొప్పు లే దన్న ముది మది దప్పినట్టి
యీ మగం జేడ నే నేడ యేడ కేడ
నేటి కీ పోరు వీనిపాం దెవతె గోరు?

36

ఉ. ఆడికలైన నేమి మగఁ డారడిఁ బెట్టిన నేమి చుట్టము
ల్వాడక యున్న నేమి సరివారలు నవ్వి నేమి కాపురం
బూడిన నేమి నాదగు ప్రియుం డిలుఁ బాసి చనంగ నేనునుం
దోడన పోవనైతి మదిఁ దోఁపకపోయె నిఁ కేమి సేయునున్

గీ. ఏ కరణి నైన వానితో నెనయు టొకటి

కానిచో మేనిపై నాస మాను టొకటి
యింతియే కాక మగఁ డంచు నితని మొగముఁ
జూచి సైరింపలేను ద్విశుద్ధిగాను.

38

చీ. తని యనిశంబు నెంచు మదనాశుగదుర్దినమర్దనంబునన్

ఘనమగు మూర్ఖఁ గాంచు వగకాని వగ ల్గణించు నైజపుఁ
బెనుటే నీనడించు మదిఁ బెక్కుతలంపులు నించు వాఁడు వ
చ్చెనని తలంచు నెచ్చటను జీరు చిటుక్కనిన న్నలించుచున్. 39

క. ఇటు లెంతయుఁ జింతింపఁగ

జటిసీమణి యోర్తు బాల్యసఖ యింటికి వ

చ్చుటయును దత్తాజనములు

ఘటియించి రహస్యముగను గామిని పలికెన్.

40

ఉ. నీవ యెఱింగి యుండుదువు నేనును జంద్రిండు నేస్తమహాటయున్

బూవును దావియు న్వలెను బొందుగ వాడును నేను నుండుట

ల్నావిధి పెన్నిటై యిపుడు నన్నును వానిని బాపె నే నితన్

భావజకీలికీల క్షణమాత్రము నోర్వగఁ జాలఁ గోమలీ!

41

సీ. తడవు చూచిన దృష్టి దాఁతు నం చని వాని

సొగ సెల్లఁ దప్పక చూడ వెఱతు

మొనగుబ్బ లదిమి కుమ్మినఁ గందు నని వాని

లేతమేనునుఁ గాఁగిలింప వెఱతుఁ

దొడిబడ నమృతంబు దొలఁతు నం చని వాని

నునుమోవి గట్టిగా నొక్క వెఱతుఁ

జెమటచేఁ జెలువంబు చిందు నం చని వాని

నెనయుచోఁ గసి దీఱఁ బెనఁగ వెఱతుఁ

గీ. గాని యొకనాఁడు నా వన్నెకానిఁ గాంచి

కదిసి తనివార బిగ్గనఁ గాఁగిలించి

నునుఁ బెదవి నొక్కి రలికేళిఁ పెనఁగి చొక్కి

యేలుకోలేక యీ రీతి బేల నైతి.

42

ఉ. అన్నము నిద్రయం చెఱుఁగ నశ్రుజలంబులునిల్పఁజాల మేన్

నన్నగిలె న్దిటంబు చనఁ జాల విరాళియు మీఱె నేమియుం

గన్నుల కింపుఁగాదు త్రిజగంబులు లే వనునట్లు దోఁచె మో

హోన్నతి మేనఁ బ్రాణములు నున్నవో లేవో యెఱుంగ నంగనా!

శా. ఏ వంకం జనెనో మదీయ దయితుం డెచ్చోట నున్నాఁడో నే

నేవెంటం బ్రియుమోముఁ గాంతు నిత నే నెవ్వారితోఁదెల్పుదు

న్నీ వవ్యాజపరోపకారపు గదే నెమ్మి న్ననుం బోవవే
పోవే వానికి నా వెత నైలువవే పుణ్యము నీ కయ్యెడున్. 44

క. అని వేడిన నత్రాపసి, విను మే వగనైన నీదు వేడుకకానిం
గొనితెచ్చెదమచ్చాతురి, గనవేనేడంచుబలి- గ్రీకు-నవెడలెన్.

మ. అతిమోహనాన్నితి తారఁ బాసి శశి చింతాకాంతచిత్తంబుతో
వెతతో వెన్నుకు నీడ్చుపాదములతో విభ్రాంతభావంబుతో
ధృతిహీనస్థితితో దృగంచలనముద్వేలాశుపూరంబుతో
మతిఁ జింతించుచు నేఁగి యొక్కవనసీమన్ గుంజగర్భంబునన్. 46

చ. భ్రమగొనినట్లు మి నివ్విటిగి పైఁ బడినట్లు గ్రహంబు సోడిన
ట్లమితధనంబు గోల్చడినయట్లు పృథంచము గుంగినట్లు చి
త్తము వికలత్వ మొంద మదిఁ దాలిమి డిందఁగ మేను కందఁగా
హిమకరుఁ డంతరంగమున నింతిఁ దలంచి వలంచి యిట్లనున్. 47

ఉ. ఆ తటి తాత వేసినటు లాతఁడు పొమ్మని వీడ నాడఁగా
నా తరళాక్షి చిప్పిలెడు నశుల రెప్పల నప్పళించుచున్
దాఁ దలు పోర నిల్వ నయనమ్ముల నేఁ బయనమ్ము దెల్ప సం
జాతవిషాదమై యనుపఁజాలని చందము లెంచఁ గూడునే. 48

ఉ. పొమ్మనినంత రాఁ దగునె బుద్ధికి మోసమువచ్చె నప్పుడే
కొమ్మను వెంటఁ బెట్టుకొని కొంకక వచ్చితినేని నన్ను దా
నమ్ముని యేమిచేయు నొకఁ డడ్డమె యే నటుసేయమిన్దా
ముమ్మరమైన కంతువిరిములులకు న్దను వొప్పుగించెదన్. 49

సీ. తఱుకొంగరుకుండ తావిసంపఁగిదండ

వలపులసరణి జవాజిబరణి

పచ్చికసురివీణ బాగైన నెరజాణ

కల్గిమిటారి యంగజకటారి

మకరందములవాఁక మదనశాస్త్రపుటిక

రతిచేతిచిల్ల మర్వపుమొల

మురిపెంబులకు దీవి మరుదోట యెలమావి

నెఱిసిటు కిరవు వన్నీటిచెఱువు

గీ. ఎంచఁ దగు ముచ్చటల కిమ్ము మంచిసొమ్ము

కాంతలకు నెల్ల మేల్బంతి కలువదంతి

మేటిరతులకు సురతాణి మించుబోణి

దాని కెన యెన చాన జగానఁ గాన.

50

క. తారల గెలుచును నఖరుచిఁ, దారలతరఞ్చాక్షి రూపతారుణ్యములం

దారం జేయును మనసిజ, దారం జగిమోవిపంచదారన్ గేరున్ 51

శా. ఆ మో మందము నా కనుంగవ బెడం గా మోవి సింగార మా

గోముం జగ్గనగబ్బి యా గొనబునిగ్గు ల్మీఱు నూగారు సా

రా మించుందొడజగ్గు లా నడల యొయ్యారంబు లయ్యారె! యా

భామారత్నముఁ జూచి చూడవలెనా పద్మాక్షి నింకొక్క తెన్! 52

సీ. ఘనవేణివేణిశృంగార మారసినంత

మోహంధకారంబు ముమ్మరించె

హరిమధ్యమధ్యవైఖరి స్మరించినయంతఁ

బ్రకటధైర్యము బట్టబయటఁ బడియె

నతనాభినాభిసౌందర్య మెంచినయంతఁ

బలువివేకము సుడిఁబడఁ దొడంగె

మృగ నేత్రనేత్రలక్ష్మిని గణించినయంత

నెడలోనఁ జొంచల్య మిరవుకొనియెఁ

గీ. బాటలాధరయధరంబునీటుఁ దలఁచి

నంత ననురాగమంతయు నలవి మీఱె

నింతి మైనిగ్గు లపుడు విశ్రాంతిహేతు

లిపు డతిశ్రాంతిహేతు లే నెటుల నైతఁ.

53

సీ. జగజంపువగ కెంపుజగడంపుటలుకచేఁ

దొంగరైన కెమ్మోవిచిగురుదాని

యల జక్కువల గ్రక్కడలఁ ద్రొక్క గమకించు
 బిగువు మీఱిన కుచయుగముదాని
 సవరంపుబవరంపు సవరంపునటనచేఁ
 గుటిలవృత్తివహించు కురులదాని
 సరి యెన్న విరిపొన్న సరిగొన్న గరిమచే
 గంభీర మగు నాభిఁ గాంచుదాని

గీ. మారుశంఖంబు గెలువ ముమ్మాటు బద్ధ
 కంకణంబైనయట్లు రేఖాశ్రీయంబు
 పాలుచు కంఠంబు గలదాని పొందు మాని
 మోహవార్ధికి లోనైతి మోసపోతి.

సీ. ఏ దిక్కుఁ జూచిన నెలదేఱిదు నెదారు
 లే జాడఁ జన్న నంభోజవనము
 లే చాయ మెలఁగినఁ బూచినదీవియ
 లే కడ నుండినఁ గోకవితతు
 లే త్రోవ నిలిచిన నెలపొన్న శృంగార
 మే మూల కేఁగిన నిగుడుటాకు
 లే వంక కొదిగినఁ దావిమొగ్గులగుంపు
 లే దెస డాసిన జాదిపువ్వు

గీ. లదరు పుట్టించుచున్న వా యతివకురులు
 నయనములు కేలు కుచములు నాభి చరణ
 ములు సఖమ్ములు మైతావి తెలియఁజేయు
 నట్టి వయ్యెను బాగుగా నతనుమాయ.

ఉ. చక్కఁదనాల కేమి రుచి సంపద చిత్తరుబొమ్మయు న్నడున్
 జక్కన గాదె యంత నెఱజాణతనం బొకచోటఁ గానఁగా
 మక్కువ లోకమందె నహి మాటలపోడిమి దానికే తగున్
 దక్కినభామినీమణులు దాని శతాంశముఁ బోల నేరురే!

చతుర్థాశ్వాసము.

సీ. నునుబంట నా మోవి నొక్కి చక్కనిసామి
 నొచ్చెనో యనుచు నానుచును జొక్కు
 నమర వింతగఁ బల్కు మనుచుఁ జెక్కిలిఁ గొట్టి
 కందెనో యనుచు జన్మవన్న జేర్పు
 సందీక కౌఁగిటియందుఁజేర్చి చెమర్చె
 నో యని పైఁటచే నొనర విసరుఁ
 దడవుగాఁ బడ కీచ్చి బడలితివో యంచు
 నయముగాఁ గైకొని బయల లాఁగు

గీ. నట్టిచెలిఁ బాసి తలపోసి యలసి గాసిఁ
 దాల్చి నెడఁజేసి వెత డాసి తనువు రోసి
 తల్లడింపఁగ నాయె హా! దైవనూయ!
 యేది గతి చేర విరహాబ్ధి కేడి మేర?

చ. సరస నయానుభావమునఁ జక్కనిచక్కెరబొమ్మలాగుగా
 దొరకెనటంచు నమ్మితిని దోడన యింటిమగం డనూయఁ బ
 ల్గొఱుకుచు వచ్చె గండపొడిలోపలఁ బూరుగు వట్టినట్టు లి
 ద్దట కొకసౌఖ్య మబ్బినను దైవముకంటికిఁ గంటగించెనో.

సీ. బటువుగుబ్బల నొత్తి పక్కకు హత్తి నా
 హాసు చెల్లించిన యందగతై
 కొనగోరు నాటించి కూర్చి పాటించి నా
 తమకంబుఁ గెరలించు తలీరుబోడి
 వాతెఱ పా లిచ్చి వగలఁ జేలించి నా
 వలపు లీడేర్చిన వన్నెలాఁడి
 పావురావగఁ బల్కి పైకొని కుల్కి నా
 ముచ్చట ల్సమకూర్పు ముద్దుగుమ్మ

గీ. మక్కువ నెసంగఁ గొరికిన మడు పొసంగి
 గారవించిన కొమ్మ బంగారుబొమ్మ

ననవిలుతువిద్యలకు నొజ్జ నాకు పజ్జ
కెన్నటికి జేరు నా వంత లెప్పుడు దీటు.

చ. తలరులు కూర్మము దొనలు దర్పకు నద్ద మనంతికంబము
ల్బులినము సంబరంబు నుడి పొన్న గడుం దరంగ ల్బుజంగము
ల్బులుపు సరు ల్లత ల్లరము పద్మము తుమ్మెదగుంపు గూర్చినన్
గలికి యనంగ నొ నయినఁ గల్గునె తాదృశలీల సాటికిన్. 6

చ. మకరపుడాలువాని విషముంపు రణంబున లోల నేత్ర తా
రకలు మెఱుంగు లీన నవరత్నపుఁ బాపటబొట్టు మోమునన్
దకపికలాడ నా చెలువు ధన్యత నొందఁగఁ జిత్రధంగులన్
ముకుళిత తానము ల్బలుకు ముద్దులగుమ్మచుజూచు పెన్నఁడో? 6

చ. ఎనఁగిన నెయ్యపుంగినుక నెంతయు మోచి ముసుగు పెట్టి యా
కుసుమసుగంధి యున్నపుడు కొంకుచు నే జెయి చాఁచ నిద్రచే
గసరినయట్లు మత్తరము గబ్బిచనుంగవపైకిఁ దాల్చి మై
నుసులుచు నీవి జాల్చిన మనోహరలీలల నెన్నకక్యమే. 6

చ. మలయజగంధి తా శిరసు మజ్జనమై తెలివల్వయొంటికొం
గెలమి ధరించి త్రొక్ ధరియింపకయే కురులూర్పు చున్న నే
నలమిని గొఁగిలించుకొని నా హరిమధ్య యనంగసంగరా
కలనఁ బెనఁగినట్టి రతికౌశలము న్నదిలోఁ దలంచెదన్. 6

చ. పులుగుల కబ్బలో కనకపుంజిగి దిబ్బలో దాని గుబ్బలో
వలపుల దీవియో సుధల బావియో దాని మెఱుంగుమోవియో
కలువల బంతియో కుసుమ కాక్కుక దంతియో కాక యింతియో
యలవియో దాని యందము శివా! తలఁప న్దెలుప న్నుతింపఁగన్.

చ. ఒకతొడ సందిట స్టానిపి యొక్కతొడ న్నెలిఁజేసి యొక్క చే
రకమగు గుబ్బచ న్నొకకరంబునఁ బెన్నెరికొప్పుఁ బట్టి త
త్త కతకళమానముల దారిగఁ గూడెడు నన్నుఁ జూచుచున్
ఒకపక నవ్వు నా వలపు బంగరుబొమ్మను జూచు పెన్నఁడో? 6

సీ. వెనుదీయకు మటంచు వెడవిల్లుఁ డాడించు
జంతిప్రాలికఁ గీలుజడ నటింప
స్మరసంగరంబునఁ గురియు పువ్వులవాన
కృమమున నగుల మాత్యములు రాల
మరుఁ డను జగజెట్టి బిరుదు ఘక్కి-కమాఱి
గళరవంబుల చమత్కార మెసఁగ
చిత్రజురాజ్యాభిషేకాంబువులభంగిఁ
దొడరిన చెమటబిందువులు చెలఁగ

గీ. మదన పరదేవతాధ్యాన మహితనిష్ఠఁ
బోలి యరమోడ్చు కనుదోయి పాలుపు మిగుల
మగసాగసుఁ జూపె నా యింతి మరుని దంతి
పగడసాలను గెల్చిన పంతమునను.

66

శా. ఏ మా టాడిన బాళువారు నమృతం బే యంగ మీక్షించినన్
హేమంపుందళుకు ల్తలు క్కను బలే! యేదిక్కు ముద్దాడినన్
ఏమో చక్కెరలప్ప లంటినటులౌ నెచ్చోటఁ జే సాచినం
బేమన్ బెన్నిధి యబ్బినట్లగు నయారే! యా యుయారేతగున్.

సీ. కళుకుబంగరుచాయ గాజు లల్లన మోయిఁ
గులికి పక్కకు హత్తి కొంతసేపు
తనివిదీరక వేర్చి తనపైకి ననుఁ దార్చి
వంతుగా సమరతిఁ గొంతసేపు
లది చాల కెదు రెక్కి యనురాగమున మ్రొక్కి
వింతహత్తింపులఁ గొంతసేపు
కసిదీటు కటు లేచి గొక్కునఁ దమి రేచి
కుటుచగోరింపులఁ గొంతసేపు

గీ. గొనబుకోకిలరవములఁ గొంతసేపు
కొనరువగఁ గులుక పలుకలఁ గొంతసేపు

కరఁగి కరఁగించువలపులఁ గలసి మెలసి

సొలసి సొలయించు నాతి నే జూడనైతి.

68

చ. తలఁపఁ గులాంగనారతి సుతప్రద మేమిసుఖంబు; వేశ్యతోన్
గలయుట ద్రవ్యహానికిని గారణ మింతియె; సంమగ్నాంది యిం
తులయెడఁ బొందులన్న నతిదూష్య మగు; స్పృహయత్నలభ్యతన్
దలకొను నన్యభామల రతంబె రతంబు జగన్నుతంబుగన్.

69

చ. గరగర కైనదై నెనరు గల్గినదై నెఱిసిటుకత్తెయై
పరువపు నిండుజవ్వనపు బాగరి నాగరికంపుఁ బోడియై
మురువగు నవ్వమోము దయి ముద్దులగుమ్మయి ముచ్చునైనదై
సురతకళాప్రసాద యగు సుందరి యందఱికిన్ లభించునే?

70

గీ. జాటుకొప్పును నగుమోము చలువచీర

మెఱుఁగుఁగమ్మలు జగిమోవి మెఱయు నింతి

కన్నులను దోచుచున్నది గాని చేతి

కబ్బ దద్దంబులోఁ దోచు లిబ్బిపగిది.

71

చ. జలిబిలి చెమ్మట ల్దొలుకుచెక్కులు ముద్దుల మోవి నొక్కులున్
సొలపుల కన్నుదోయి యరసొక్కులు పీడకుమన్న మొక్కులున్
బెళుకుల పాపురాపలుకు పెక్కులు మై సిరి వింత తెక్కులున్
గలిగిన నీ రతంబు లిఁకఁ గందునె యిందునిభాననామణి!

72

శా. ఔ నేముద్దులగుమ్మ! కుల్కి తవునే యందంపుఁబూరెమ్మ! హా
సానే చక్కఁదనాల యిక్క! యిదియకా యబ్బాస్తు చే థక్క మే
లే నీలాలక! యంచు నే బాగడ నెంతే వింత పుంభావకే .

లీనాట్యంబున నన్ను నేలిన ఐగ లేనెంత కాంతామణి!

73

చ. కలఁగిన కొప్పుతోఁ జటిలుగంధముతో విడిబెడ్డత్రైకతోఁ
దలియల విల్లుపాళె మొకతట్టు త్రిభుక్కును కట్టుఁగొంగుతో
సొలపుల కన్నుల న్నిదుర సొక్కులతో విరిపాన్ము డిగ్గి నీ
నెలమిని వచ్చుతీవి మది నెన్నుదు నో మదహంసగామిని!

74

ఉ. పంతు మీ దేలనే పెదవినానక మానక తాళజాలనే
యెంతటి దిట్టవే కసర కిప్పుడు నా కొకముద్దుఁ బెట్టవే
వంతల నేచుకే మరుదివాణముఁ జూతు నటన్న దాచుకే
యింతులమేటి! యింత చల మేటికిఁ జీటికి మాటిమాటికిన్? 75

చ. ఒకచరణంబున న్నిలిచి యొక్కపదంబు ముడించి హొన్నుడా
ల్పికిలిమెఱుంగుగాజులు ఘలీ లనఁ జేతులు నాదు మూపునన్
రకముగ వైచి గుబ్బల నురస్థలి గ్రుమ్మెడి నీకు మేలుపొం
దికల సుఖోన్నతిన్ బాగడ నీరజగర్భచక్రై న శక్యమే! 76

చ. అరిది కడానిబొమ్మ! మన మందపుటద్దపుటింటిలోపలన్
సరసత మీఱఁ బెందొడలసందుల పొందుల మోవివిందులం
బెరిమె చెలంగి కూడి వ్రతించిబములం గనుపట్టినట్టి యా
గుఱుతులు వేడఁ నొండాదులకున్ గనిపింపఁగనుండు తెన్నఁదో!

చ. చిలుకలకొల్కి! చిత్తజని చిల్కలములుకలకల్కి! మోహ మిం
పెలయఁగ నేను రాఁగఁ గడ కేఁగి త టుండుమటంచు పంచనం
బలికిన గుండె జల్లుమన మ్రొన్నడి యున్నురు మంచు నే నిలం
గలకల నవ్వె తోన ననుఁ గొఁగిటం జేర్పవటే విలాసిని! 78

చ. పెనిమిటివెను నిల్చినను బిత్తరిచూపుల నీవు చూడ నే
మునుకొని ముద్దుఁబెట్టుటకు మో మటు లొగ్గఁగ నీవు వేళ గా
దని తల యూచి నే నలుగనందుకుఁ గన్నుల నీవు మ్రొక్క నే
నిను మది గొఁగిటం బాదువ నీ వఱగన్నులు మోడ్చువా చెలీ! 79

ఉ. నింతువు నాదు కొరికి గమనింతువు కేళి కహర్నిశంబు నా
నింతువు తొమ్ము గుబ్బలఁ దనింతువు పౌరుషకేళిచేతఁ బూ
నింతువు తోన కేళికి గణింతువు నాదు గుణంబు లెల్లడన్
గాంతలలోన నీకు సరి గాన జగాన నగానతస్తసి! 80

పి. చనుగుబ్బ పెనుగొండసంస్థాన మమరించి

తెలిచూపు నెలితామరల ఘటించి

పయ్యెద చెంగానిపానడ హవణించి

ముఖపుండరీక మింపున గదించి

యారోహరత్నసింహాసనంబున నుంచి

కటిచక్రమును హస్తగతము చేసి

పాపురావగముద్దుపటహంబు మొరయించి

కలయంగసంపదఁ గానిపించి

గీ. మిసిమిపొక్కిలిమూలబొక్కస మొసంగి

తొగదు చిగురాకువిలుకాని నగ రమర్చి

గరిమ వలరాయపట్టంబు గట్టి నన్నుఁ

గరుణతో నేలుకొమ్మ బంగారుబొమ్మ!

81

చ. విరహదవానలంబునను వేఁగుచు నన్న మటంచు నిద్రయం

చెఱుంగక నేను జాలిఁబడ నే మని పల్క- వి దేమి యల్క- నీ

సరసతఁ గంటి నీ బిగువుచన్నులకైవడి నీదు చిత్తమున్

హరిహరి! యింత యేల కఠినత్వముఁ బూనెదు మానినీమణి! 82

సీ. కలికి! నీ సొగసెల్లఁ గలయఁ గన్గొనువేళఁ

గనుతెప్పపాటు విఘ్నముగ నెంతు

నతివ! నీతో మాటలాడ నిచ్చినయట్టి

నిమిషంబు నొకవత్సరముగ నెంతుఁ

జెలి! నీవు రతికేళి నలసి నిదురించు నా

గడియసేపు యుగంబుగాఁగ నెంతు

మగువ! నీదు చెఱంగు మాసిన మూన్నాళ్ళు

కల్పకోటిశతంబుగా గణింతు

గీ. నెమ్మిగలవాడ నీకు మే నమ్మినాడ

లాఁతిగాఁ జూతువా నన్ను లలన! నిన్నుఁ

గౌఁగిలింపకమాన నా కన్నులాన!

నిలిచి మాటాడవే బాల! చల మిదేల?

83

సీ. పల్కవే నునుదేసె చిల్కవే మారురా

చిల్క వేడుకపల్కు తల్కుదీర

నిలువవే యొకసారి కలువవే వెడవిల్లు

కలువవేడిశరంబు కలఁచె దాల్కి

చూడవే కన్నెత్తి వీడవే మోడినీ

వీడ వే రావె నీ వాడ నేను

దియ్యవే చెంత నందియ్యవే మడుపు లం

దీయ్యవే బభి! కంతుకయ్యమునను

గీ. గలికి! రాయంచబోధల కలికి యులికి

యులికి వలమాన పవమాన గళితమాన

దళితమానసలీల నేఁ దాళఁజాల

జాల మిది యేల లోలవిశాలనయన!

సీ. జలిబిలిగాడ్పులచేఁ దాళఁజాల నీ

ఘననాభిగుహచెంత గదియ నీవె

మోహంబురాశిలో మునిఁగెడ నిపుడ నీ

వృథునితంబద్విప మెనయ నీవె

యామనిబలుతాప మానంగలేను నీ

యధరసుధాధార నాన నీవె

చిగురాకు కార్చిచ్చు సెగ లెగయించె నీ

నెరుల మబ్బుల చాయ నిలువ నీవె

గీ. మారభూతంబు బల్వెత ల్మీతె నీదు

విశదగళరవమంత్రము ల్విసంగ నీవె

కొమ్మ! నిను నాటనుండియు నమ్మినాడ

జాల మిద నేల నేఁ దాళఁజాల బాల!

85

సీ. ఎలదేటిగమిమేటి యెలగోలుమూకల

నెల్ల ముస్తీబుగా నెచ్చరించి

నలువంక గొరువంకబలితంపుదోటల

నెల్లను వేర్వేట నేర్పరించి

రహి మించు వహి నించు రాయంచగమి యాసి

కై జీతముల నెల్ల గణుతిఁ బెట్టి

నునుమాపు లను మాపు లెనసినకోయిల

సరదార్ల కెల్లను సారిఁ జెప్పి

గీ. యదిగొ వలరాజు దన పాఁజు నదనుఁ జేసి

వెడలి వేయించెఁ బూబాదవెలిగుడాగు

నింక నేఁ దాళ ననుఁ బోవ నిదియ వేళ

యేలనే మోడి యయ్యమో యెమ్మెలాడి!

88

క. అని తా వనితామణికై, జనితా నినితాంతవిరహిజనతాఘనతా

పనిదానంబగు మదనుఁడు, ననవిల్లును దాను దోచినవితంబయినన్.

శా. ఏరా మారుడ! తల్లివంక యని నీకెంతేనియున్ లేదుగా

రారాపు ల్నునుఁ జేయ నాయమగునా రాజత్కృపాశాలి యో

శ్రీరామాహృదయేశుఁ డా ఘనున కే రీతిన్ దగన్ బుట్టితో

క్షీరాంభోనిధికిన్ హలాహలముమాడ్కిన్ బాంధవిధ్వంసకా! 88

చ. బలిమి వియోగవర్గముల బాధలఁ బెట్టెడు నిర్దయాత్మ! నీ

దళములు చెట్లపాలయి శతాంగ మరూపక మై శిలీముఖం

బులు కడువాడి హేయ మయి పూనిన యిత్తుశరాసనంబు ని

ష్పల మయిపోయినంగద శుభం బగు ధారుణి కెల్ల మన్మథా!

గీ. శివుఁడు నిను జీవమాత్రావశిష్టఁ జేసె

నన్నఁ గడముట్టఁ దునుమ క ట్లగుటఁ గాదె

తనువు నగమైన భంగంబు తడఁబడంగ

జంగ మై పోయె శత్రుశేషంబు దగునె?

90

చ. మత్తత విప్రయోగిజనమర్దనుఁ డైన ప్రసూనధన్వికిన్

గత్తు లొసంగినట్టి జనఘాతుకమాధవనామధేయ ము

- త్యుతమ మే గతిం గలిగెనోకద నీకు సుధాఖ్య గారకున్
హత్తినలీల రక్కసున కంచితపుణ్యజనాఖ్యయుం బలెన్. 91
- గీ. మధుపగుణశాలితో మెత్తి మహి నొనర్చి
పైకములఁ గూర్చి పంచమభంగి పేర్చి
రంతు లిడియెదు జాతి రవంత యెన్న
నుచితగతి లేదు కాసంత యో వసంత! 92
- ఉ. బాపురే! పాంథభంజన! పృథంజన! యామ్యుదిగంతరంబునం
గాపుర మీపు సల్పుటలు కాలునికిన్ జనపీడనంబు లం
కాపురి నుండు దైత్యులకుఁ గర్క-శభావము చందనాద్రిశృం
గోపరి పన్నగావళికి నుగ్రత నేర్పును గాదె నిచ్చలున్. 93
- చ. ఇల సుమనోగుణంబు విరియించెదు ప్రాణమటంచు నెంచు మ
మృలయఁగఁ జేసె దారమలయానిల! యెంతటిమాంద్య మెంతపాం
సులగతి గర్భమందె బలసూదనుఁ డా గతి మట్టుఁ బెట్టఁగా
నిలిచె జగంబు కానియెడ నింగియు నేలయు నాశ్రమింపదే! 94
- క. అవురా ప్రేరేప మనోభవు నాపైఁ గలిత తామ్రీవర్ణ సదనో
పవనా! పథికోత్పవనా, పవనాపవనాతిచలదుపవనా! పవనా! 95
- సీ. పొదలపైఁ బొదలు తుమ్మెదలార! మీ ధాశ
చెలికటాక్ష మొకింత కలుగుదాఁక
గములుగాఁ దెమలు కీరములార! మీ జోక
హరిమధ్య చేరి మాట్లాడుదాఁక
వగలచేఁ బొగలు సంపెంగలార! మీ కాఁక
మృగ నేత్ర యంగీకరించుదాఁక
సిరులచే వఱలు తామరలార! మీ వీక
శుకవాణి మొగ మెత్తి చూచుదాఁక
- గీ. నవము నవముగ మెఱయు పల్లవములార!
ప్రబలు మీ రేఖ కాంత చేపట్టుదాఁక

తగదు చల మిఁక దైవ మే దారి నైనఁ
దలఁపు లీడేర్పఁగా నేర్పుఁ దరుణిఁ గూర్పు. 96

- న. అని యివ్వధంబునం బలుకుచు నభిషిక్తుకనికరకలకలంబున కలు
కుచు నద్వైత్యంబునం దలఁకుచు నరిమురి యరిమి కరకరికఱకుచెఱకు
విలుతుం డొర వెఱికి కఱకు కఱకుక్కున నఱకు చిగురాకుబాకు
తాఁకు చకచకలకుఁ జకితాయమానమానసుండై పొగులుచు ధగ
ధగ మని రగులు నెఱగలిపగిది రగులుకొనుదిగులు సెగలమిగుల
నొగులుచురాకేందువదన యవలోకనంబు లేమింజేసి లోకంబు నిరా
లోకంబుగా నెంచుచు నమ్మించుఁబోణి తన యెడం జేసిన వినోదం
బులు సారెసారెకుం దలంచుచు నచ్చిగురుబోణిగూర్చి యెడఁబా
సినదైవంబు కుట్రఁనటనకుఁ వెఱఁగందుచుఁ గుందరదన తనుఁబాసిన
భేదంబున నేమిసాటుపడునో యని కుంచుచు నొప్పులకుప్ప నెప్పుడు
గనుఁగొందునో యను కోర్కులఁ దెప్పలం జేలుచు నంతంతకు
దురంతంబగు కంతుసంతాపంబునం దూలుచుఁ గ్రమ్మఱ నమ్మరాళ
గామినిం జెందు నుపాయంబుఁగానక శరీరధారణంబునం దేమియు
నాసఁ బూనక బెట్టునిట్టూర్పుగాడ్పుల నధరవల్లవంబు బీటలువాఱ
సంజాతకార్యంబున ముంజేతికంకణంబులు జాఱ నానంగరాని
వియోగసాగరంబు చుట్టుకొనెనోయను తెఱంగునఁ బొంగినకన్నీరు
కలంకులం దొలంకులుగా నిగుడ సైఃపరాని తాపంబున డంజైన
యాణిముత్యంబులసరంబు లింద్రనీలవిసరంబులం దెగడ నెం దలుకు
డైన నిందుముఖి వచ్చెనని దిగ్గున లేచి బిగ్గునం బయలు కొఁ
లింది కానక సిగ్గునం దల వంచుచు నిప్పు డమ్ముద్దుగుమ్మ నమ్మ
రమ్మని కమ్మఁ బంపినంగదా తన తపంబు ఫలియించు నో
యెంచుచు నమ్మినలోచనాధీనమానసుండై యుండు నవసరంబున
చ. శిరమున కెంజెడ ల్నుదుటఁ జెన్నగు చిత్తరిబొట్టు వాతెఱన్
సరసపు వీడెపుం గఱలు చన్గవపై రుదురాకపేరులున్

గరమున నాగబైత్తమును గాత్రమున న్నునుబూది యొప్పుగా
నరుదుగ జోగురా లొకతె యచ్చటికిం జనుదెంచె గోకులనన్.

క. అరుదెంచినయవ్వనితన్, బరిసరమునఁగాంచివినయభరితమృదూక్తిన్
దరుణీ! యెందుం డెందుల, కరిగెదవెందుండుదానవనియడుగుటయున్.

క. కాశీపురమున వాసం, బే సలుపును నమరగురునిగృహమున నంతే
వాసివయి యుండుతటి ని, న్నే సతముఁజూతు నన్నునీ వెఱుంగవొళో?

చ. అతులితరూప! నే నల బృహస్పతియింటికిఁ బోయినట్టిచో
నతని విలాసిసీమణి రహస్యముగా నను బిచ్చి నీదు సొం
గతియు వియోగముం దెలిపి గోకులన నెక్కడ నున్నవాఁడా యే
వితమున నేనియు న్నెదకి వేగమె రమ్మని పంచెఁ బంచినన్. 101

క. వెదకం బోయినతీఁగెయ, పదములఁ దగిలినవిలంబు పాటింపఁగ ని
న్నెదుట నెకనుఁగొంటిస, మృదమునహరిణాంక! వినుముమానిని వెతలన్.

ఉ. ఎంతని విన్నవెంతు రజనీశ! రతీశ దురంతచింతచే
దాంతి వహించు నీదు వనితామణికిన్ దృటి యొక్క దివ్యవ
ర్ణాంతరమై క్షణం బొకయుగాంతరమై నిమిషంబు బ్రహ్మక
ల్పాంతర మయ్యె నన్న మఱి యవ్వలిమట్టు వచింప శక్యమే?

క. పులకపయిరు చనుమెట్టల
మొలక లెగయ మెఱుంగు లెసఁగు బొమవిలు చెలఁగన్
జలము గురియు చెలికనుగవ
జలదము లనఁదగును గాక జలకము లగునే? 104

ఉ. నేర్పుమెయిం బటంబునను నిన్ను లిఖించి రెప్ప ల
ల్లార్పక చూచుఁ, జూచి తన యకులన జేర్చును, జేర్చి సంతసం
బేర్పడ సోకుల, సోకి తన హృద్గతతాపము నిన్ను సోకు నం.
చూర్పులు నించుచు న్నెలఁత యున్నది, కన్నది విన్నవించితిన్.

ఉ. ముద్దియమోహ మెంతటిదో మోహనరూపవిలాస! వింటె, యే
సుద్ధుల నొల్ల దెవ్వరినిఁ జూడఁగ నొల్లదు సొమ్ము లొల్ల బే

పోద్దు విడెంబు చల్వలును భోజన మొల్లదు నిద్ర యొల్ల దీ
కొద్దికి వచ్చువిల్లుని లకోరుల నే మగుచున్నదో కదా! 106

గీ. దేశముల లేని పెక్కు సందేశములను
నుడివె నని తెల్పఁగా నిందు దడవు పట్టు
నింటిచెంగటిపూఁబొదరింటి కిప్పుడె
నిన్ను రమ్మన్న దనవు డా నీరజారి. 107

ఉ. తాపముఁ దీరె నా మది సుధామధురోక్తులు నీవుఁ దెల్పఁగాఁ
దావని! యీ మహాపకృతి ధారుణిఁ జేసెడువార లెవ్వరున్
మాపటివేళ వచ్చెదను మల్లియపూఁబొదరిల్లుఁ జేర నీ
వా పరమాణుమధ్యకు మ దాగమనం బెఱిఁగింప నేఁగుమా. 108

క. అని దానిఁ బంచి దట్టియు, ఘనమగుకా సెయును గట్టి కట్టాయితమై
వనజారియుండుతమిఁగని, యనుగుణముగఁదమిఁఘటించెననరవివ్రాతెన్.

మ. ప్రతిజన్మంబు సుమంగలీత్యగరిమన్ బ్రాపింప నింద్రాణి సు
వ్రతచర్య వ్యరుణానికిన్ రవి హరిద్రాచూర్ణరాశి న్నభ
స్తత శూర్పంబున వాయనం బాసఁగఁ బ్రత్యక్షింఘవీచీపటా
వృతి యొప్పు న్గొని చల్లు నక్షత్రలు నాఁ బెంపొందె దారాఘముల్.

క. చరమగిరి నెక్కి పశ్చిమ, శరధిం దన నీడఁ జూచి శత్రుహరేచ్ఛన్
హరిదుముకన్నిర్యయత, నిరిగెడుకరిఘటలొనాఁగఁదిమిరములెసఁగన్.

మ. సమిదుల్లాసి ధనంజయుండు బటుతేజస్సుర్నియె యుండి తా
సమయం బొటయు హేతిసంగ్రహవిరాజన్మూర్తియై భూరిభీ
ష్మమహుం డా కురుచక్రనేత్ర యసదై జాఱన్ దదీయాంశకౌ
ఘముఁదోడ్తోగొనె మాత్యుహాళికెలిమి న్నల్లె న్నుదం బయ్యెదన్

మ. నటనోద్ధాతగిరిశనూపురమున వ్రావలెన్ దినేందుండు త
చ్చటులాతామృజటాచయప్రభ లనన్ సంధ్యారుచు ల్పర్వఁ ద
త్తుటజూటినటదావగాంబుకణికాభన్ దారక ల్మృతఁ ద
త్కటినిర్ముక్తగజేంద్రచర్యమనఁ జీకట్లాపై నంతంతటన్. 11

సీ. జలజాప్తజాతీర తులసీవనవిహార

పటుమురారిమయూరబర రుచులు

అంజనాద్రినితంబకుంజరనికుదుంబ

కటదానరోలంబపటలఘ్నులు

తైలకన్యోత్సంగ చరదంతివక్త్రాంగ

కలితనీలభుజంగ గరళనిభలు

సాగరాంతస్సేమచార దైత్యస్తోమ

శూలమేచకచామరాభిసుషమ

గీ. లేకముగఁ గ్రమ్ముకై వడిఁ గాక నికర

కంబళకదంబకాదంబసాంబకంత

జాంబవద్బలజంబూఫలాంబుదౌఘ

డంబరము లైన యంధకారంబు లెసఁగె.

114

క. అప్పుడు సంకేతిత మగు, నప్పుబాదఁ జేరి సాహసైకసహాయం

బొప్పఁజెలివచ్చుమార్గము, తెప్పయిడక చూచుచుండె రేరాజుతమిన్.

గీ. అంత నా జోగిజవరాలు మంతనమునఁ

బోయివచ్చినకృమమెల్లఁ బోలఁతి కెఱుంగఁ

జెప్ప నదియుమ మది మోహ ముప్పతిల్ల

బహుమతు లొనర్చి సాహసపటిమఁ జేర్చి.

116

మ. గృహకృత్యంబులు వేగ తీర్చి నిజసంకేతస్థలీసీమకున్

బహుమార్గంబు లమర్చి రాత్రిగడియ ల్బల్కాఱులున్ లెక్క-గూ

ర్చి హితోక్తిం గడుఁబొద్దువోయెననుచున్ శిష్యావళింబంచి యా

మహిళారత్నము వేడఁ భర్త భుజియింపం దాఁ గృతాహరియె.

చ. కపటయుతాంతరంగమున గ్రోక్కున ముందరిజాముకూటమిన్

స్వపతిని నిద్రొలుచ్చి తనపై నతఁ దుంచినకే దైమల్చి పా

నుపువయి నుండి లేచి కదనాపురము ల్నడలించి తల్పు నే

రుపు తగఁ జెట్టి గొల్చె మిడి రూపవతీమణి సంభ్రమంబునన్. 118

సీ. విప్పుకప్పుగు గొప్పకొప్పున విరిసల్ల

కలువలదండలు చెలువు మీఱ

సిజ్జెంపు గబ్బి బల్లుబ్బ చన్దవను మీ

సరము లా నీలంపుశరము లమర

కభకుహొందభకులం గులుకు మై మృగనాభి

పంకంబు నెఱపూత పొంక మలర

మేలుడా ల్మీల నేల్లొలుకన్నుల సోగ

కాటుక రేఖలు నీటు మెఱయఁ

గీ. బాసఁగఁ గఱివన్నెసాలువు ముసుఁగుపెట్టి

చాల సొమ్ములు పూలు బాగాలుఁ గొనుచు

గురుని జవరాలు తమ తోటగోడ దాఁటి

శశిఁ గదియ వచ్చె; సతు లెంత జంత లార!

119

క. ఆ రీతిఁ జేరవచ్చిన, తారాతరభాషిఁ గాంచి తారావిభుఁడున్

రా ర మ్మని చేరంజని, గారవమున బారసాచి కౌఁగిటఁజేర్చెన్.

చ. అనుగతహారవత్ప్రచుర మా పరిచుంబితదంతవాస మ

త్యనుపమమోహజాతపులకాంకుర మర్ధనిమాలితేక్షణం

బసవరతస్ఫురన్మణిత మత్యనురాగనిరస్త నీవిబం

ధన మగుచుం జెలంగెఁ గడుఁ దద్రీతి సౌఖ్యరసాతిభూతియై. 121

ఉ. మానినిఁ గూడి యిట్లు లసమానసుఖాంగజకేళిఁ దేలి తా

నా నలినారి నారిని బ్రియంబునఁ దోడ్కొని వేడ్కతో నిశిన్

బూనిక మీఱఁగా నరిగి పూర్వదిగీశపురాధ మా ప్రితి

ప్రాసపురి న్వసించె; నయశంబునకున్ భయమేమి కామికిన్? 122

వ. అంత.

123

మ. తొలి దేవేంద్రుఁడు మాకులంబు చొరలేదో మేమునార్కొమురా
యల యంకస్థితిఁ గంచలేదో స్వరవిద్య బ్దున్న మా వారి శి

క్షలచే బాణిని నేర్వఁడో యని కులస్థానపత్రిష్ఠల్ త్రిభం
గుల ఘోషించెను నాఁగఁ గోభృకలయంగూసెన్ ధరామండలిన్.
సీ. భూరిత్రియామికాభోగిని తొలికొండ

పుట్టపై నిడిన నిర్మోక మనఁగ
బ్రహ్మావవిష్ణునిర్మధితాంధకారాబ్ధి
రహిఁ దోచు నవసుధాలహరి యనఁగ
వద్దిసీమితుండు బ్రహ్మవేషముదాల్చు
తఱిని బట్టిన వెల్లతెఱ యనఁగ
కుముదంబులకుఁ గల కొి వ్వను గుగ్గిల
పొడి యుంచు దీపంబుపుటిక యనఁగ

గీ. వెలయు వేగురుచు క్కను వెన్నముద్ద
చెంతఁ జూపట్టు కానుమజ్జిగ యనంగ
ముచ్చువేడుకకత్తెల మోము లెల్ల
వెల వెలను బోవఁ దూర్పునఁ దెలుపు దోచె.

125

ఉ. చుక్కలజేఁడు తూర్పుదెసజోదు తనం గురుసంగరార్థమై
యుక్కువఁ దారసిల్లు నని యుక్కుల మంపినరీతి వేగురుం
జుక్కు సురేందుదిక్కునను శోభిలఁ దద్బలశోణ రేణువు
ల్పిక్కుటమయ్యె నాఁగ నటమీఁదఁ జెలంగెఁ బ్రభాతరాగముల్.

క. చీకటికాటుకపిట్టలు, కాకుపడన్ భాస్కరుండు కరజాలకము
ల్వీక నిగిడింపఁ దారలు, వ్యాకులతందారెఖగము లగుటస్ఫీతిన్.

సీ. తేటికాటుక రేక నీటు మీఱఁగఁ దీర్చి
మిసిమిగాఁ బుప్పొడి పసుపుఁ బూసి

తెలితేనె నిగ్గులతిలకంబు సవరించి
రమణీయపత్త్రాంకురముల నలరి

కమ్మబంగరుచాయ కర్ణిక ల్వావణించి
హంసకస్పూరి చే నతిశయించి

యుదయరాగంబు సొం పొదవఁగా ధరియించి

కంకణంబులు చాల పొంకపటిచి

గీ. చెలఁగుతరఁగలపయ్యెద చెలఁగు జాట

చిటునగవు నెమ్మొగంబునఁ జెంగలింప

పద్మినీకాంత యతులసౌభాగ్యగరిమ

గాంచి పతికన్న మున్న మేలొంది యుండె.

128

చ. జననయనోపరోధకరశార్వరి గర్వమడంగఁ దొక్కి- న

న్మృనిగణనన్నతు ల్వలయ ముఖ్యమహామహానీయమూర్తిచే

నినుఁడు సెలంగఁ బద్మిని యహీన వికాసము నేత్రపద్మము

ల్లనఁ జెలఁగెన్ మరందకణకైతవకౌతుక బాష్పపూరయై.

129

చ. వనజము లుల్లసిల్లఁ జెలువం బరి చీకటి పెల్లగిల్ల నిం

పునఁ దగునాత్మబింబరుచి పూర్వమహానగ ముఖ్య మెల్లఁ గాం

చనగతిరీతిఁ జెల్ల రవి చక్కఁగ నెక్కొనఁ దూర్పుదిక్కునన్

ఘనగతిఁ జీకట్టుల్ మరలి గ్రక్కునఁ జేరెను స్త్రీల వేణిలోన్.

చ. తగ సమయావసీవిభుఁడు దాల్చిన కెంపులదాభివిశ్వ యన్

బగిదిఁ జెలంగె భాసగుఁడు భాసురరశ్ములు భర్మరశ్ములై

నిగిడి కనంగ నయ్యెఁ గడు నింగిని దత్తరుణారుణాతపం

బాగి నలరెం దదీయతను వొందిన కుంకుమపూత కైవడిన్.

ఉ. అంతట దేవమంత్రీ మలయాచలకూటపటీరవాటికా

భ్యంతరనిర్గతానిల మహర్ముఖబాధితపద్మసారభా

క్రాంతి నెసంగుచున్ బాలయఁ గంతుని గంతుల నిద్రలేచి తా

నింతిని గొంగిటం బొదువ నిట్టటు శయ్యకుఁ జేయి దార్పుచున్.

క. కానక లతికాగాత్రిం, గానక మది జల్లుమనఁగఁ గరము తమిబెడ

గానకమనసిజఁడేచం, గానకటా!యనుచుగృహముకలయఁగ వెదకెన్

చ. వెదకి వధూమణిఁ న్గనమి వేదనఁజెందు మనంబునందు నీ
 బ్రదుకు నిరర్థకం బనుచుఁ బల్మలు వేసరుఁ బల్క-వేటికే
 నుదతి! యటంచు నుస్సురనుచున్ నలుదిక్కు-లుసూచివిభ్రమా
 స్పదగతిఁ గంప మందు మదసామజకంపితభూరుహాకృతిన్. 134

మ. అతఁ డా రీతి నిజాంగన న్వేదకి దివ్యజ్ఞానదృష్టి నిశా
 పతి గావించిన కీడుగాఁ దెలిసి హా! సాపాత్మకుం డెంత దు
 ష్కృతకర్మంబున కొగై సిగ్గు కులముం జింతింపకే పుంశ్చలీ
 స్థితిచే నీ బలుజంత యెంత పనిఁజేసె న్నమ్మరా దెవ్వరిన్. 135

క. ఏ కినిని శపించిననిపు, డాకులదూషకుఁడుగ్రుంగునదియొక హెచ్చా
 కోకారిని దండింపఁగఁ, బాకారికిఁ దెలిపి నేడ పరిమార్చింతున్.

క. అని నిశ్చయించిమదిన, య్యనిమిషదేశీకుఁడు దుస్సహాగ్రహమతిచే
 ననలునివితమునగనలుచుననిలజవము మెఱయనిలకనటుచనియెదుటన్

క. గంగందరంగరవ మెసఁ, గంగంబ్రహహించునిన్ను గం గనుగొని యే
 గంగం బురముల నెల్ల న, గం గలనిర్జరులపురి తగం గనుపట్టెన్.

సీ. ఘనసుధర్మాసితుల్ ఘనసుధర్మసితు
 లన మహాభోగ మెం దనుభవింతు

రప్పరోజాతంబు లప్పరోజాతంబు

లనఁగ హేమాభిఖ్య లమరు నెందు

సురభి మరుత్పాళి సురభి మరుత్పాళి

నా నెందుఁ జెందు మందారలీల

నాసత్యముఖ్యులు నా సత్యముఖ్యులు

నా నెందుఁ గాంతు రానందనంబు

గీ. నమర నాయకమణిలీల నమర నాయ

కమణి శచిమోవిముద్దులు గాంచు నెచట

విష్ణుపదభూషణం బన వెలయు నెద్ది

యట్టి యమరావతీపురి నతడు చేరి.

గీ. వింతలేమియుఁ జూడక వివిధరత్న
 కీలతము లైన నగరివాకిళ్ళు గడచి
 మొగమువంచి వివర్ణుడై ముసుఁగు వెట్టి
 నగరిపుడు నిచ్చ వసియించునగరి కరిగి.

140

సీ. ఆచార్యు లిదె వచ్చిరనుచు దిగ్గన లేచి
 మోడ్పు కేల్లమ్మల మ్రొక్కువారు
 నతిరయంబున నీతఁ డాపద వచ్చిన
 ట్లరుడేరఁ గత మేము యనెడువారు
 వింత లేమో చాల వినఁబడు నేటికి
 నంచు నాతని వెంబడించువారు
 నాలిఁ గోల్పడినయ క్లేలొకో యిపు డింత
 యధికదైన్యముఁ జెందె ననెడివారు

గీ. పరిజనము లెవ్వరును లేక పల్ల కెక్క-
 కెల్లబిరుదులు వర్జించి యేరితోడ
 మాటలాడక పేదబ్రాహ్మణునిరీతి
 వచ్చె ననువారు నయి సురల్ రిచ్చవడఁగ.

141

సీ. కరకంకణంబులు గల్లని చెలులిరు
 కోపులఁ జేరి వీచోపు లిడఁగ
 వహ్నిరగ్నై రృతివరుణవాయుకుబేర
 శంకరుల్ గడిసి పార్వములఁ గొలువ
 సురసార్వభౌమసంగరనిర స్తపులోమ
 బలివిరాను యటంచు భట్లు బొగడ
 రంభోర్వశీముఖ్యరమణీలలామము
 ల్బదపాళికోపు లేర్పడ నటంపఁ

గీ. బాణితలమున భిదురకృపాణి మెఱయ
 ననుపమానసుధర్మానభాంతరమునఁ

బృథులచింతామణిభద్రఫీతమునను

నిండుకొలుపుండు నిర్జర సేతఁ గనియె.

142

ఉ. అగ్గిరేడి యెంతయు బృహస్పతి దవ్వలఁ గాంచి గద్దియన్
దిగ్గన డిగ్గి దిక్పతులు దేవమునుల్ గరుడోరగాదులున్
దగ్గఱ రా నెదుర్కొని పదంబులకున్ బ్రణమిల్లి యాత్మలో
నగ్గలమైనభక్తి దగ నర్ఘ్యము పాద్యము నిచ్చి గ్రక్కునన్. 143

క. కైదండ యొసఁగి తోడ్కొని, సాదరగతివచ్చి మణిమయాసనమునన
య్యాదిత్య తేజునునిచిశు, భోదర్కముగాఁగ సముచితోక్తులఁబలికెన్.

గీ. ఓమహానుభావ! సేనుమే మీకు, మీ

మోముఁ జూడఁ జిన్నఁ బోయి యున్న

దేమికారణంబా; యేను శిష్యుండనై

యుండ నింతవంత నొంద నేల?

145

క. ఆన విని యవనలముఖుడై

యనిమిషగురుఁ డిట్టులనియె నమరేంద్రునితో

వినిపింపరానికార్యము

వినిపింపఁగవలసి నై న విను మేర్పడఁగన్.

146

ఉ. అత్రిమునీంద్రనందనుండు నబ్జభవాంశజఁ డౌ కుముద్వతీ

మిత్రుఁడు తండ్రిపంపునను మిక్కిలి భక్తిని మమ్ముఁ జేరి న

చ్చాత్రునియట్ల వేదములు శాస్త్రము లన్నియు నేర్చి ద్రోహియై

మాత్రధిక్ మదీయసతి మానితశీలను బట్ట వింటివే? 147

క. అంతియకా దా పాఠకి

యెంతయు మది భయములేక సేమేమో మ

ఠాంతకు పోధించి పెసం

జెంతను నే లేనివేళఁ జేకొని యుటికెన్.

148

క. హరిహయుతో గురుఁ డీ గతి,

హరిణాంకుని శానినడక లటుదెల్పురజన్

సురలెల్ల జెవులుమూసుక

హరిహరి! యిది యెంతపాప మని తమలోనన్.

149

చ. కటకట! యింత పాతకము గన్నది గా దనువార లిప్పు డా
కుటిలుని నాజ్ఞ సేయఁ దగుఁ గొంచక యం చనువార లాపె డా
నెటువలె సమ్మతించె మది నీ పని కం చనువార లింతు లిం
తటి బలుజంతలా యనుచు నాసను వ్రే లిడువారలై రటన్.

చ. అనిమిషనాథుఁ డయ్యెడ మహాగ్రహదుర్గ్రహమానసస్థితిం
గనలుచు భీషణాకృతిని గన్నులు వేయును జేపురింపఁగా
ననె ననలాదిదిక్పతుల నందఱఁ గన్గొని మీరు వింటిరే
చెనఁటి నిశావిటుం డిప్పుడుచేసిన యా కొఱగామిచందముల్. 151

శా. అంభోజాసనుచే వరంబు గొని గర్వాయతుఁడై యెవ్వరిన్
సంభావింపక చేసె నా గురుసతీసంగం బతిదోహియై
దంభాచారుని గౌరవల్పగుని మద్బాహుగ్రహగ్రన్మహా
దంభోళిం దల ద్రవ్వనేసెద నహ! దౌరాత్మ్యమే సైతమే. 152

మహాస్థగ్ర.

అని దిగ్విదండశుండాయతవృక్షులభుజోదగ్గిదంభోళి కేలన్
గొని రోదోమండలిన్ మిగ్గెరులు గుములుగా గుప్పసారింఛియుద్య
ద్ధనశక్తిన్ ద్రిప్పఁ గొండల్ గడగడ వణఁగం గల్పవిశ్రాంతివేశా
జనితామర్షాంతకాలస్మరహరుకీయనాస్థాని దిగ్గంచు లేవన్. 153

చ. అనలుఁడు లేచి నిర్జరకులాధిపుఁ జూచి యిదేమి చేప నీ
వనికీ జనంగ లేచె దిపు డాగ్రహవృత్తిని నింతమాత్రైకై
ననుఁ జనిఁ బంపు మా ఖలుని నా ఘనఘోరకరాళకీలలన్
విను కరఁతున్ సముద్రీనవసితపదంబు యథార్థమైతగన్. 154

మ. అనినం దండధరుండు చండభుజదండాస్ఫూలనోద్దండని
స్వనదీర్ఘదుహిణాండకంపితజగత్సప్తద్వయీదుర్నిరీ

క్షునిదాఘారానిభాననభక్తికుటిదంష్ట్రాభీషణోద్యద్నా
ఘనసంఘోషమకాళికాతనుతమఃకాంతాఖిలాశాంతుఃజై. 155

శా. జంభారాతినిఁ జూచి యిట్టు లను దోషాకారుఁ డౌ చందుసం

రంభంబు ల్బహుళోపఘాతముల నారంజేసి యత్యుగ్రితన్
గుంభీపాకము కాలసూత్రము తమకూటంబు గాన్పింతు న
న్నంభోజాననుఁ డిట్టిదుర్మతులఁ బోకార్పంగదాఁ బూన్చుటన్.

చ. అల వరుణుండు భాసురనయావరణుండను నిర్జరేశ్వరున్
గనుఁగొని సామదానములఁ గానిపను ల్మఱిభేదవృత్తిఁ జే
కొని యొనరింప నౌ నటులఁ గూడనికార్యము దండయుక్తిచే
గొనకొనితీర్ప నీతికిఁ దగున్ మును మున్నుగ దండ మర్హమే.

ఉ. సారసగర్భుఁ డాతని కొసంగెను గాండివ మక్షయాస్త్రతూ
ణీరములున్ మనోజవము నిత్యము నైన రథంబు దీధితి
స్ఫారమనోజ్ఞ వజ్రకవచంబు నసాధ్యము నౌ పురంబు న
వ్వీరు సురాసురావళికి వేల్గొని చూపఁ దరంబె పోరులన్.

ఉ. కావున, దూత నొక్కరుని కైరవమిత్తుని చెంత కన్ని త
ద్యావముగాంచి వచ్చుటకుఁ బంపుట యుక్తమౌతుండు సంధిచే
నా వనజాక్షి నిచ్చినఁ బ్రియం బగుఁగాక యెదిరెప్పేనేని యో
దేవ! భవద్భుజాకులిశతీవ్రత నియ్యకొనంగఁజేయుమా! 159

చ. అన విని యట్లచేయఁ దగు నంచనె నైర్పతి కార్య మిందునన్
గొనకొన గోట నౌ పనికి గొడ్డలి యేటికటంచుఁ బల్కె న
య్యనిలుఁడు రాజనీతి యిది యం చనె యక్షవిభుండు మంచిదే
పనుపుఁడు దూతఁ జూత మనిపల్కెఁ బురాసురవైరియయ్యెడన్.

క. అనిన సురేందుఁడు గురుతో
ననఘా! యిటు సేయ మీకు నభిమత మగునే
యని యాతని యనుమతిఁ గై
కొని రా నొక్కరుని బిలిచి కుశలత తోఁపన్.

ఉ. చందురు చెంత కీపు చని సమ్మతిగా నిపుణత్వ మేర్పడన్
 బొందుగఁ బలికఁ సంతి యగు పొ ల్పినరించుక రమ్మటన్న సం
 క్రిందనున్నాళ్ల నొదలను గైకొని వాఁడు విమాన మెక్కి తాఁ
 జెందొవవిందుపట్టణము చేరఁగ నేఁగి వియత్నభంబునన్. 162

చ. సరయత వచ్చి వెల్పుటిహజారముచెంత రథంబు డిగ్గి భా
 స్వరమణికీలితంబులు విశాలము లై తగు కొన్నికమ్మము
 ల్వరుసఁగ దాఁటి యంతిపురివాఁకిటిపెద్దలఁగాంచి వారితో
 సురపతిదూత వచ్చె ననుచు నివరింపుఁడటన్న వారలున్. 163

క. గమికత్తెలతో నపు డా
 క్రీమ మెఱింగింపంగ వారు గక్కునఁ జేతః
 ప్రమదప్రదమై యొప్పెడు
 ప్రమదవనముఁ జేరి యపుడు ప్రమదం బెసఁగన్. 164

సీ. పటికంపుసోపానపంక్తి నిజాంశుసం
 ఘటనచేఁ జాలుగాఁ గలిగి మిగులఁ
 బాలుపొందు జలసూత్రములు పన్ని రనురీతి
 జలజల ప్రవహించుజలములందుఁ
 గలిగిన నెత్తావికలువలగములలో
 వలగొను నంచతోయ్యలుల నభుల
 లలిత మైనట్టి కేళాకూళిఁ జుట్టి పె
 ల్లలినద్రాక్షపందిళ్ళచెంత

గీ. పొదలు నరవిరిమల్లెపూఁబొదలకేవ
 వాటమై పాటు తేటవన్నీటికాల్య
 మిసిమి సన్నపు టిసుకపై నెసఁగు చల్వ
 గలువపాన్పున నలతాతిపలకయందు. 165

సీ. జోడు కట్టిన గెల్లు సుదతిరో నిను లీల
 పైజోడుఁ గూడిన ప్రతిస దగున

సారె పండంగ మేలు సమకూరు మాకింత
కాయక పండు లే కరణిఁ గలుగు

నిమ్మెయిఁ గుంతుమ యిదె యంటె వాల్లంటి
పెనఁగెద నలుపుల విడువ నేను

మేలుగ సతమాయె మీఱిపోఁ జూడకు
కొసరక ముందుగాఁ గూడి వత్తు

గీ. ననుచు నర్జోక్తి చాతుర్య మమర నపుడు

కవటవలు రత్నకంకణరవ మెసంగఁ

బందెములు గోరి వైచుచుఁ బగడసాలఁ

దారతో నాడు హరిణాంకుఁ జేరి మొక్కిరి.

166

గీ. దేవ! యవధారు, వాకిట దివిజనాథు

దూత చనుదెంచి యిపుడు మీతోడ వార్త

లాడ వలె నని యున్నవాఁ డనినఁ గొంతఁ

దడవు చింతించి మది ధీరతను వహించి.

167

క. చిటున వ్యోలయఁగఁ దారా

తరుణిమణి నచట నుంచి తగ జగిమిగులన్

మెఱయురతసంపుఁబావలు

విరిబోణియ యొకతె దొడుగ వేడుక మీఱన్.

168

ఉ. నెమ్మి మీటారి మై పసుపునిగ్గులదుప్పటివల్లెవాటుతోఁ

గొమ్మమెఱుంగుచన్నుఁగవ గుత్తపుగప్పుటురంబునీటుతో

గుమ్మలు వోవ నొక్కచెలి గోలిస తేనియ కావిమోవితో

నమ్మెలు మీఱఁ జందుఁ డొకయింతికరం బవలంబనంబుగన్

169

సీ. పగడాలచేవకంబంబులు మగరాల

నిగరాలకొణిగలు నిద్దమైన

యద్దంపువాకిళ్ళ నాణిముత్యపుమేలు

కట్టనీలపుగవాక్షములుఁ గెంపు

టోడునిశ్శలకప్పు లుదిరిబంగదుజైరి

టాకులపచ్చలడంబు మీటు

తీన్నెలు హొంబట్టు తెరలును బటికంపు

మెట్లును జిగిరంగు మేన్వొరంగు

గీ. చందువలు నంద మయి యొప్పు చంద్రకాంత

కుట్టిమంబులు గల కొల్వుకూటమునకు

లీల నరుదెంచి మదకలనీలకంఠ

కంఠరుచి రమ్య మా రత్న కంఠమున.

170

గీ. హెచ్చుముత్యపుగద్దయ నే కరింగి

సుఖపు తలగడ చెయ్యూని కెలయలందుఁ

గొంద టిందీవరాక్షులు కొలుప నుండి

బలరిపుని దూత పిల్వఁ బంపఁగ నతండు.

171

క. చనుదెంచి మొక్కుటయుఁ బ

బ్బను గూర్చుండంగఁ బనిచి శతమఱు సేమం

బును సురల సేమ మారసి

పనివడి నీ వచ్చినట్టి పని యే మనుడున్.

172

చ. కులిశకతోరధార బలుకొండలతండము గం డడంచు న

బ్బలియుఁడు పాకవృత్రబలభంజనుఁ డిందుఁడు పలుకుచున్నవా

ర్తలు విను; పద్మజాంశమున ధారుణి నతీమహామునీంద్రు స

త్కులమునఁ బుట్టినాడ వనఘండపు ధర్మవిదుండ వెయ్యెడన్.

గీ. అట్టి నీయెడ నొక్కదుర్యశము గల్గె

సాబగు తెలిచల్వకును మసి సోఁకినట్లు

నకలజనపూజ్యుడైన యాచార్యభార్య

బలిమిఁ బట్టితి వింతపాపంబు గలదె?

174

గీ. అంతటఁ బోవక నీ వ

య్యింతిని నెత్తుకొని వచ్చి హృదయంబుననొ

క్రింతయు వెఱవవు గర్వా

కాంతుడ వై యెంత కండకావరమొకదా!

175

క. క్షీతిలో ప్రీత్యసనంబే, యతిగర్హిత మందుపైఁ బరాంగన యాపై
నుతశీలుఁ డైన గురుసతి, పతివ్రతసీవాచరింపఁ బాడియె నీకున్?

చ. అరయక మించి చేసితివి యశావనగర్వముచే నకృత్య మి

తత్తి మునులైన నీదు తలిదండ్రులపై మొగమోట నిమ్మహ

తర మగు తప్పుఁ గాచితిమి దా యడలేటికి నిప్పుడైన నా

గురు శరణంబు సొచ్చి యశికుంతల నిచ్చుట మేలు; కానిచోన్.

క. ప్రకటమగుసంగరంబున, నొకక్షణమున వీపుచర్మమొలిపించెదయా
మిక వేయించెదనిదె మా, మకభుజదంభోళిచండిమంబెఱుంగవొకో!

మ. అని దిక్పాలకు లందఱు స్వినఁగ జంభారాతి పల్కెం గడుం

గినుక న్నారలు నిట్లనే యనిరి తీక్షణభావ మొప్పు నృహః

మునులెల్లన్ శపియింపఁగాఁ దలఁచి రున్ములంబుగా నాగ్రహం

బున సర్వామరసిద్ధసాధ్యులును గుంపు ల్లాడినా రెల్లడన్. 179

క. నా నిని నునుమీసముపైఁ

జే వైచి మొగంబునందుఁ జిటునవ్వును గో

పావేశంబును దోపగ

నా వేలుపుదూతఁ జూచి యతఁ డిట్లనియెన్.

180

శా. ఓహోహో! పురుషూతుఁ డెంతటిహస్తా! యిట్లుదాఁబల్క నీ

యూహాపోహము లెందుఁబోయెనొకో! ప్రత్యూషంబునం గోడియై

మోహూద్వృత్తి నహల్యఁగూడు నెడలన్, బోధింప నే నొల్ల ని

ట్లాహ! యొజ్జలపుచ్చకాయవిత మారా వేయు నింకేటికిన్. 181

సీ. అమరేంద్రసంశుద్ధి యతని మే న్దెలుపదా

ముషివధూరతి వహ్ని కిప్పుడు లేదా

మఱచెనో పాండుభామాన్నేహ మినజుండు

నైర్మతి నియమ మెన్నాళ్ళనుండి

పాసంగగలేదో యూర్వశిగుత్త వరుణున
కనిలుఁ పంజనిఁ గూడి తనియఁ డేమొ
కన్నెత్తి యొకసతిఁ గనుఁగొనఁడో కుబేరుఁ
డెనయఁడో దారుకావనిని శివుఁడు

గీ. తమ తమ చరిత్ర లెఱుంగక తాము నొకరి
ననుకొనుట లాయెనా మంచి దండుగ్రాక
నోళ్ళు మూయింతు మద్భుజానూనచండ
గాండివనినాద మొనరు నక్కదనమునను. 182

క. మగనియెడరోసితటు న, మృగువయెననువలఁచివచ్చిమందాడినచోఁ
దగులువడితినన్నందుకు, దిగఁబాలెమురాజుపేరు తెలియనిమూఢుల్.
ఉ. ఇందుకుగా వహించుక సురేందుగ్రి డుపేంద్రుఁడు శూలి కీలియున్
గ్రొందుగ నిర్జరోరగనికాయము లొక్కట వచ్చి తాఁకినన్
జెందిన పేడఁ దారసిలి చిందరవందర గాఁగఁ జేసెదన్
జందనగంధి నిత్తునె పాసంగని సంధికి నేను జొత్తునే? 184

క. ఈవార్తలు మీదారతో, వే వివరింపుమనిపలికి వీడ్కొల్పఁగ వాఁ
డొవిబుధేంద్రునిచెంతకుఁ, దావచ్చితదుక్తులెల్లఁదగఁదెల్పుటయున్.
ఉ. వింటిరె వానిప్రల్లదపువెంగలికూతలు వచ్చె సత్రివా
రింటికి హాని యింతటి యకృత్యముఁ జేసియు సుగ్రీవఁ డెంతయున్
బంటుతనంబులా జలదపంక్తులలోపల దాఁచియున్న నా
వింటికిఁ గార్య మబ్బె వెద వేట్టెదఁ దత్తనుమాంసఖండముల్. 186

చ. చెదరనికొండల స్థరఁగఁజేయు మదుజ్జ్వలవజ్రీకీలికిన్
మృదు వగు నీ సముద్రసవనీతపుచుద్దఁ గరంచు తెంత నే
నిదె కదనంపుటాయితము హెచ్చుగ వచ్చెద మీర లిప్పుడే
కదలుఁడు చాటి చెప్పుఁ డెఱుంగన్ దెఱుగంటివజ్ర కీయెదన్.

క. అని పలికి యంతిపురికిన్, జనె సురపతియంత నచటి జగదపువార్త
ల్విని నారదుండు తనురుచి, జనితకరన్నారదుండు సంతసమెసంగన్.

సీ. అక్షసూత్రము ద్విప్రు సంగుళితతి యుద్ధ
జనిహేతుయోజనాభినయ మెసఁగ
శౌరిఁ బేర్కొనుజిహ్వ సమరకారణమైన
తారావహూతి సంస్తవము చెలఁగ
నలఘువైరాగ్యనిర్మల మైన మదిలోన
జగడంపు వేడుక చిగురులొత్త
నియమకర్మిత మైన నెమ్మైన భావి ర
ణోత్సాహకృత మైన యుబ్బుమెఱయఁ

గీ. గలిగెఁ బో యిన్ని నాశ్శకుఁ గడుపునిండ
నిష్టమృష్టాన్న మని పరితుష్టఁడగుచుఁ
గుంచె వినరుచు వచ్చె విరించికొడుకు
కడురయంబున నపుడు భారవునికడకు.

189

క. ఆ రీతి న్జనుడెంచిన, నారదునకు దైత్యగురుఁడు నయవిధుల న్న
తాఁరముగావించిదర, స్మేరముఖుండగుచు నేర్పుమెఱయంబలెన్.

చ. అనఘ! యపూర్వమైనభవదాగమనంబు తలంప నొక్కచోఁ
బొనరిన కయ్య మిప్పు డెగఁబోయఁగ వచ్చినయట్లు దోచె నీ
వనుకమదేవదానవమహాహవనాటకసూత్రీధారివై
ఘనముగ వీణె మీటు లయకాడవు నీ యొళ వే నెఱుంగనే?

క. అనుటయు నగి వరభావముఁ

గని పల్కఁగనేర్చు కృతివి గావే రవి గా
ననిచోటును గవి కనుఁగోను

ననుమాట యథార్థమయ్యె నైనను వినుమా!

192

డి. లాలితరూపయావనకళారసధాముఁడు సోముఁ డర్థమై
వేలుపుటాజ్ఞపజ్జ నొగి విద్యలు నేర్చుచు నుండ వాని యి
ల్లా లొకచోటఁ దా నతని కంగజవిద్యలు నేర్పి సాహసా
ద్వేలతఁ జందుఁ దోడ్కొని తదీయగృహంబున కేగె నంతటనే.

క. ఆ చందము వేవేగన్

వాచస్పతి తెలుప వాస్తోష్పతి దా

సైఃచంగ నేచీన కినుక

న్మూచి విధునిమీఁద సైన్యములతో వెడలెన్.

194

చ. చందరుఁ డొక్కరుండు బహుసంగరకోవిదులై కడంగు సం

క్రందనవహ్నిముఖ్యరథికప్రవరు ల్మఱి వేనవేలు వా

రందఱు నొక్కనిం బొదువునప్పు డుపేక్ష యొనర్పఁ బాడియే?

యిందున కీవు బాసటయి యిందునకుం జయ మిమ్ము భార్గవా!

వ. అనిన దరహాసభాసురముఖుడై శుక్కుం డిట్లనియె.

196

శా. ఏమేమీ కడువింత వింటిమి భల్లీ! యిల్లాండ్రలోఁ దార బ

ల్సామే చంద్రుని ముఖ్యశిష్యునిగ నెంచబోలు మా కింక సు

తామాదు ల్వడిఁ జుట్టుకొన్న శశిమీఁదన్ రేఖ గా నిత్తునే

నామాహాత్మ్యముఁ జూడుమా గురుని నిందామగ్నుఁగావించెదన్.

క. సురసంయమివర! మీకున్

బెరిమన్ దృప్తిగను విందుఁ బెట్టించెద సం

గరమున మీరు నిజేచ్ఛా

కరతం జనుడంచు బంచి భార్గవుఁ డంతన్.

198

క. వృషభర్వాదిమహాసుర

వృషభుల రావించి చంద్రునిధముఁ దెలిపి యీ

విషమసమయంబునను నని

మిషులం గెల్తు మని నీతి మెఱయఁగ నంతన్.

199

క. శీతాంశునిచెంతకు నొక, దూతం బనిపించి తాము లోడ్పడుకీతుల్

ప్రీతి వినఁజేసి దైత్యున, మేలముగా శుక్రు డచటి కేతెంచుటయున్.

గీ. ఎదురుగా వచ్చి శుక్రున కెలమి మ్రొక్కి-
కలువరాయఁడు దనుజులఁ గౌఁగిలించి
వావివరుసలు మెఱయంగ వారు దాను
నెరసి క్షీరోదకస్థాయమున వసించె.

201

ప. అనుటయు.

202

అశ్వాసాంతము.

శా. శ్రీరామానుజకీర్తిధారణ! రణశ్రీవేణికాఖిడధా
రారాజత్న-రపద్మ! పద్మహితకృద్రంగద్భుజాధామ! ధా
మారామాంబుజవాసినీ పదసముద్యన్నపురారావదీ
ర్ణారాతిప్రభుకర్ణ! కర్ణశిబికల్ప! కల్పదానోదయా!

203

క. ధారాళజయవిహారా! హారాయతకీర్తి కృతదిశాలంకారా!
కారావసదరివారా! వారాశిశయానసాదభక్త్యాధారా!

204

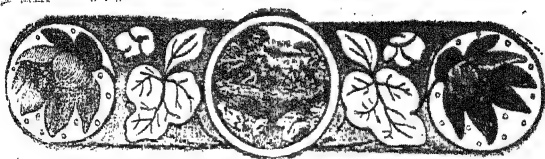
తోటకవృత్తము.

కురుకరహాటకరూశవరాటకకోసలభోజకళింగమహీ
వరనుతహాటకరత్నకవాటకవర్ణితకూటక! దాసజితా
మరుతరువాటక! సద్గణపేటిక! మర్దితతాటక! సాత్మతథీ
విరచితనాటక! దండకర్పూటకవీంద్రకిరీటకశాకలితా!

205

గద్య. ఇది శ్రీజానకీరామచంద్ర చరణారవింద పదన కందళితానంద
కందాళ రామానుజగురుచరణసేవాసమాసాదితసాహితీవైభవ
శేషము కృష్ణయార్యతనూభవ సుకవిజనవిధేయ
వేంకటపతి నామధేయ ప్రణీతంబైన
సహాగవిజయంబను మహాప్రబంధమునందుఁ

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శశాంక విజయము.

పంచమాశ్వాసము

—...0...—

మన్నరురంగాధిప

రామానుజగుణగణాంకరచనాముదితా

హేమాచలమలయాచల

సీమాచరసుకవిచంద్ర! సీనసుధీంద్రా!

వ. అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రుల కిట్లనియె.

క. అంత శశీకాంతుఁడు మది

నెంతయుఁ గుతుకమున వీరశృంగారరసా

త్యంతరమణీయవైఖరి

వెంటై కనుపట్టు మహితవిభవము మెలయన్.

సీ. ధశధశద్యుతి నిండుతగటిమెఱుంగు దు

ప్పటి కాసెఁచెగులు బాగుమీఱ

మృగమదాంకితమైన మేన వేగన్నులఁ

గనుపట్టు ఘనవజ్రకవచ మొప్ప

దివ్యమాణిక్యదేదీప్యమానకిరీట

ఘృణులెల్ల దెసల నీరెండ గాయ

కంకణమార్వీకిణాంక మా కెంగేల

శతకోటి శతకోటి చెన్నుమిగుల

గీ. కల్పనుమథామథూషణోత్తరము మెఱయఁ

జెలఁగి దేవర్షిగణము లాశీర్వదింప

మందహాసంబు మోమునఁ గందళింప

వెడలె జంభారి కయ్యంపువేడఁ మీఱ.

4

శా. ఆ రీతి న్జనుదెంచి యా ఘనుఁడు ప్రోద్యద్దానధారార్మురీ

పూరంబు లైలయేరులై తగ జగాపొంబట్టుసాల్ నై రిక

శ్రీ రంజిల్లఁ జరతుషారగిరి నాఁ జెల్వొందు నైరావతం

బాఠోహించె దిశావశాశములఁ దూర్యారావము ల్నిండఁగన్. 5

చ. అఱిముఱి వహ్ని మేషము కృతాంతుఁడు దున్న నరాశి మానవున్

వరుణుఁడు నక్రరాజమును వాయువు లేడి కుబేరుఁ డశ్వ మీ

శ్వరుఁడు వృషంబు నెక్కివడి శక్తియు దండము కుంతపాశముల్

గురుచిరమా ధ్వజంబు నసి శూలమునుం గొని తోడుగూడఁగన్. 6

ఉ. మోమున లేత న వ్వెసఁగ ముత్యపుటొం ట్లసియాడ మల్లు-తో

డా మెనవెట్టి కట్టిన కడాని జగాజిగిపాగమీఁద ని

ద్దా మెఱుఁగుం దురా గులుకం దండిపిఱుందు జయంతుఁ డాశ్విక

స్తోముఁడు తోడివచ్చె రవజో డలర న్వెలివాజి మీటుచున్. 7

ఉ. స్వర్ణచిరత్న రత్నమయ చక్రరవంబుల నబ్జజండముల్

ఘూర్ణిలఁ గేతుకోటిమెఱుఁగు ల్నిగుడ స్వరహేమభూమిభృ

త్తరకవైఖరిం దగ రథంబులు గొల్వఁగఁ జేరి మ్రొక్కి-య

భర్జిర మునందె మాతలి రయంబున వచ్చె బలారి మెచ్చఁగన్. 8

య. బహువర్ణాధ్యకుధవ్రజంబు మణిచాపప్రక్రియ స్త్రీజుఁగా

సహనోదంచితహేమకక్ష్యలు తటి న్నంజుస్థితి న్నూనఁగా

లహరీవస్మదవారివర్ష ముగ లీల స్మృతమాతంగముల్

రహిఁ గన్పట్టెను మేఘవాహనునిమోల న్నేఘజాలం బనన్. 9

య. హరి గన్పట్టెను విశ్వరుద్రససుమాహారాజికాదిత్య భా

స్వరవిద్యాధరసిద్ధపాథ్యతుషితస్వరైద్య గంధర్వక

న్నరయక్షోరగచారణానిలసువర్ణ శ్రేష్ఠు లుద్యద్గదా
పరిఘప్రాసపరశ్వధాసిధరులై పార్శ్వంబులం గొల్వంగన్. 10

మత్తకోకిల

శ్రీతైటంగున మోహించి మహేంద్రుఁ డాహవకౌతుకా
యత్తచిత్తత సర్వదిగ్విలయాంబరక్షేతిభాగము
తైత్తులైత్త గభీరభైరవభేరికా పటహంబు లు
ద్వైత్తి మోయఁగ ముజ్జగంబుల మ్రిగుభంగిఁ గడంగినన్. 11

క. చారులచే నా చందం, బారూఢిగఁ చెలిసి చంద్రుఁ డాహవకేళి
ప్రారంభసూచకంబుగ, వీరోత్సాహమున భేరి వేయించుటయున్.

చ. చెదరె గిరు ద్దివం బడరె శ్రీపతి దిగ్గున నిద్ర మేల్కొనెన్
బెదరె నజాండభాండములు భేదిలె నాదిచుభోగి కన్నుగ్రు
డ్లదిరెఁ గలంగె వారినిధు లొక్కట దిక్తటసంధిబంధము
ల్వదలెను బొట్లపువ్వులన వ్రాలెను ఝల్లనం జక్క లత్తఱిన్. 12

సీ. బిభృశవతి గబ్బిగుబ్బ గుప్పినసాంపుఁ

గను నురంబున దివ్యకవచ మొప్ప

జవరాలి నునుకీలుజడవేటుదద్దుము

ద్దుల వెన్నునను గవదొనలు మెఱయ

వెలఁదికిఁ గలపంబు నలఁద ఘ మ్మను పాణి

తలమున గాండీవధనువు దనరఁ

గినలయాధర మేని పసపుడా ల్దుప్పటి

కాసె నొప్పుగు మొలకత్తి యమర

గీ. మోముఁదామర చిటునవ్వు మురువు మీఱఁ

దారఁ గొఁగిటఁ జేర్చి యత్తలిరుఁబోణి

కులుకు కిలికించితంబుగ గెలుపు మనుచుఁ

బనుప రహి మీఱి వనజారి బయలుదేఱి.

పంచమాశ్వాసము.

మ. బలువజ్రంబులబండ్లు కెంపుటిరును ల్రాబచ్చతాకూబరం
 బులు సన్నీలమణిత్రివేణువు మహాముక్తామణీపీఠమున్
 దెలివాజుల్ల రిణధ్వజంబు నమరన్ దివ్యాయుధోదగ్రహా
 నలఘుస్యందన మెక్కి దైత్యగురుక్లుప్తామోఘులగ్నంబునన్.

సీ. అతిలోకభుజగర్వః డగు వృషపర్యుడు
 విషమాహితులమిత్తి విప్రజిత్తి
 యరిచమూచిత్త దత్తామయుండు మయుండు
 శంబరుం డురుబలాడంబరుండు
 నమరనై న్యజయ్యుఁ డగు శతమాయుండు
 తారకుం డనలోగ్రతారకుండు
 ఘనవిభాజితవిరోచనుఁడు విరోచనుఁ
 డాహవదళితాభియాతి హేతి

గీ. యనెడు దైత్యేంద్రు లెనమండ్రు నాజిఁ దామె
 యష్టదిక్పాలకుల నోర్తు మనుచు సింహ
 శరభశార్దూలవృకఘోణిఖరమహోష్ఠి
 తురగముల నెక్కి యుద్ధసన్నద్ధు లగుచు.

చ. వెడలఁ దదీయసైన్యములు వెల్వడె నుగ్రతఁ గాలమేఘము
 ల్కడఁగినలీల నొక్కమొగి గాటపుఁగాటుకకొండతండము
 ల్విడివడినట్లు లబ్ధు లతివేలములై యదృదెంచునట్లుగా
 నడిదములున్ గద ల్లుదియ లమ్ములు విండ్లును బూని యుగ్రత!

సీ. మదచండవేదండమండలు ల్లోండలు

ఘోటకచ్చట లూర్కిర్ఘాటకములు
 దరదములై యొప్పు నరదముల్ దీపులు
 పటవాళ్ళు కడిమి గన్నడు మొసళ్ళు
 కరవాలచయము భీకరవాలమీనముల్
 చక్రసంహతి తోయచక్రవితతి

చంద్రార్థచంద్రాంకచర్మము లూర్మము
లాయుధద్యుతిజాల మార్వికీల

గీ. లగుచు గనుపట్టు దైత్యసేనార్థవంబు
భూరిచంద్రోదయంబునఁ బొంగి పొరలి
కెరలి శరలీల వరలంగఁ దరలివచ్చు
నమరవాహినితో ముదం బమరఁ గవిసె.

18

ఉ. ఆ పగిదిన్ ఘటించి యమరాసురసైన్యము లంత నెంతయున్
గోపము లగ్గలింప నెలగో ల్జగడంబునఁ జేసి చేరి తోఁ
దోపులమీటి మేటిరపుతుల్ తురగంబుల మీటి పిల్వఁ జె
య్యూఁపక పూర్వపశ్చిమ మహాంబునిఘ ల్వలఁ దారసిల్లినన్.

క. సుభటుఁడు సుభటుఁడు హరి హరి
యిభ మిభమున్ రథము రథము నెదిరించిన యా
రథస మది యేమి చెప్పన్
నభ మగిలెన్ బుడమి గుంగె నగములు పగిలెన్.

20

కు. ఇవిధంబునం గ్రమ్మి యమ్మోహరంబులు రెండును ముమ్మరం
బుగాఁబోరునవనరంబున యుగనిగమనారంభసంరంభవిజృంభమాణ
మహాంభోధరగర్జాగంభీరంబులైన భేరీభాంకారంబులును, బ్రళయ
కాలభైరవహుంకారశంకారచనా చరణంబులైన భీమధమాధమికా
ధమధమతా-రంబులు నకుంతితపురుషకంఠీరవకంఠ నాళజ్వేళా
కరాళంబులైన వీరకాహళీ కోలాహలంబులును విగ్రహవేళాగ్ర
హోదగ్రహయగ్రీవగ్రీవామహోగ్ర హేమాభీషణతాక్రూరంబులైన
బూరగలరవంబులును మంథాచలమంథానమధ్యమానమహారవో
దీర్ఘనినాదానువాదంబులైన యసంఖ్యశంఖఘమఘమప్రణాదంబు
లునుసంవ రనర్తనప్రవృత్తమృత్యుం జయచరణసంఘటన న్వనపోష
ణంబులయిన వీరభుజాస్ఫూలనని ర్ఘోషణంబులునుత మహావరాహ

ఘోణారవజయప్రవీణంబులయినపటహడిండిమడమరుధక్కార్పుల్లరి
 తమ్మటప్రముఖనిఖలవాద్యరావంబులు గొల్లన నుల్లసిల్లిన యుల్లన
 మదంబు లుప్పతిల్ల నిప్పు లురులుచూడులఁ బ్రతిసేనాగజంబులఁ
 గనుంగొని ఘుళంఘుళధ్వనంబులు మీఱ బారి గొలుసులు పర
 బలంబులఁ బాయం గొట్టి యుద్యదాధోరణంబులయిన రిపువారణం
 బులఁదాఁకి ఘుణిల్లు ఘుణిల్లునం గొమ్ముక ట్లారయ నగ్నికణంబులు
 నభోంగణంబునకెగయఁ గతిల్లు పెతిల్లునన్ గతోరదంతంబులుచిటులఁ
 దుండంబులు పెనుచుకొన నొండొంటిం దాఁకి ఘుణంఘుణితకాంచన
 ఘంటికాసంఘంబులతోడంగూడ తెక్కలతోడికొండలుంబలె నొక
 టాకటిం బట్టికొని యిమ్ముగా దంభోభిశకలాకారంబులైన కొమ్ము
 కత్తులుగట్టినకొమ్ము లెంతయు జూడఁ గ్రమ్ములాడుచుం బోరు
 నేనుంగులును దరటు గావించి ఘోటకంబుల మీటి ప్రితిబలం
 బులు బడలువడం జొచ్చి పగతురు నిగిడించు కుంతతోమర ప్రాస
 శక్తిశూలాద్యాయుధంబులు చిదురుపలె గగనంబున కెగయం
 దొడుపుకత్తులు బిసబిసవిసరుచు వేడంబులఁ దిరుగుచుఁ గేడెంబు
 లొడ్డుకొని చకచకాయమానంబులయిన చికిలిబాకుతారులు గొని
 నటుకులాడు రవుతులును, రథచక్రఘోషంబులును, గేతనపట
 పటాత్కారంబులునింగిముట్ట నరదంబులు నిబ్బరంబుగాఁబఱపుచుం
 బ్రతిశతాంగంబుల నబ్బాటుగా మెట్టింపుచు, లాఘవలక్ష్మ్యశుద్ధి
 దృఢత్వచిత్రత్వంబులు మెఱయ నరయంబుగాఁ గోదండపాండి
 త్యంబు నెఱపుచు నంపపరంపరలం బెంపరలాడు రథికులును,
 గుడికాండ చేసన్న నుబ్బి గబ్బి మిగులం బొబ్బలిడుచు నొక్క
 నితోఁ బెక్కండ్రును పెక్కండ్రతో నొక్కండును దారసంబై
 యారసంబున నుక్కునారాసంబులు నిగిడించియుఁ జేరినచోట
 నీటెలం బోటులాడియు దాసినయెడఁ గరాసిఁగొని మిగులహా తిన్

మెడ సూరి కత్తులం గొని యుద్ధు లుద్ధులుగా గ్రుద్దులాడు కాలు
 బంట్లును గలిగి దారుణంబయిన యా రణంబునఁ దదీయ క్రోధాగ్ని
 ధూమస్తోమంబులచొప్పుననుప్పరంబునన్ గప్పలు విరాటుకుంగప్పు
 కప్పు దుప్పటియొప్పున గుప్పనం దుప్పఁ గట్టుటయును దమవా
 రనియుఁ బెరవారనియునుం దెలియక చేసెన్నలం దడవి పట్టుకొని
 యుట్టినకైదువులచే నేటులాడి ర య్యవసరంబున నయ్యమరాసుర
 సేనాసందోహంబులు నెత్తురువానల నమ్మహిపరాగం బడంగు
 టయు ఖండంబులయిన తుండంబులును దుమ్మరయినతోమ్ములును
 భేదంబులయిన పాదంబులును దీర్ణంబులయిన కర్ణంబులును జీలిక
 లయిన చూళికలును విధంబులయిన వాహితంబులును గాయంబు
 లయిన కాయంబులునుం గలిగి మావంతులతోడం గూడఁ బీనుంగు
 లయిన యేనుంగులును బగిలిననోళ్ళును బరియలయిన జోళ్ళును దుని
 సిన శిరంబులును దుమురులయిన ఖురంబులును జీలిన గల్లంబులును
 జిద్రుపలైన పల్లంబులును వీడినభూషణబృందంబులునునలిసినతోమ్ము
 లును నజ్జలైన యెమ్ములును బ్రదలైనపెన్నులును బగిలినకన్నులును
 దెగిన వాలంబులును దీనదశంబొందినరాహుత జాలంబులునుగలిగి
 యపరిమితర క్తధారాతరంగంబులును జక్రంబులు వీలి సారథుల్
 గూలి కేతనంబులు వ్రాలి కింకిణులు రాలి రథికులుసాలి రథ్యంబులు
 వ్రేలి రయంబులు మాలి రణాంగణంబునం దూలి హతాంగంబు
 లైన శతాంగంబులును బదంబులు రదంబులును బాణులు కృపా
 ణులును నురంబులు శిరంబులును వర్మంబులు చర్మంబులును
 పెన్నులు చన్నులును బక్కలు చొక్కలును వీనులు జానులును
 నేత్రంబులు గాత్రంబులును ఫాలంబులు కపోలంబులును దొడలు
 మెడలును వ్రేళ్ళు నోళ్ళును గడికండలు పడకండలు నెత్తురులు
 గ్రక్కుచుఁ బొడచినపోటుగంటివెంబడి వేదురెక్కినఱికి యిరివీరుల
 శిరంబులు ద్రొక్కిక్రిక్కిరిసినవై రిభటశిరంబులుతలగడులుగానాడు

గఱిచి మీసంబులమీఁదఁ జే వైచికోని గతప్రాణులై పడిన వీర
 భటులు గలిగి సంగరాంగణంబు ఘోరంబయ్యె నప్పడు కేశంబులు
 శైవాలంబులును మొగంబులు పద్మంబులును భుజంబులు మీసం
 బులును శిరఃకఫాలంబులు గవ్వలును ద్విపంబులు ద్వీపంబులును
 జూర్ణితాభరణరత్నరాసు లిసుకలును గంఠంబులు శంఖంబులును
 మేదోమాంసమస్తిష్కంబులు పంకంబులునుం గలిగి సురాసుర
 శరీరపట్టంబులు దెట్టలం ద్రోయుచు వేలకొలండులగు నెత్తురు
 పేరులుప్రవహింప నందు భూతభేతాళ ధాకినీ శాకినీ యాకినీ లాకినీ
 పిశాచకూష్మాండ రాక్షసాదిగణంబు లుద్దులుద్దులుగా నోలలాడు
 చుం బ్రమోదంబునం దేలుచు నరంబులం బెనచి కరంబులం గట్టిన
 శిరంబు లను నందెలును గజతుండఖండంబులను చిమ్మనగోవులం
 బట్టి నెత్తురునీరు చిమ్ములాడుచు మునింగి యెండురులం బట్టుచు
 నిట్టలంబుగా జలకీడలాడి క్రొవ్వుపొర లను తెలిచల్వలం గట్టి
 నల్ల లను తిలకంబులు దీర్చి సన్నపురంబు లను సరంబులు వైచి
 నేత్రకమలమాలికాజాలంబులు ధరియించి మెదడుగంధంబు లలంది
 గుండెతండంబులు మెక్కి కొత్త రక్తంబులు గోలి చొక్కి
 సోలుచుఁ గరతాళగతుల నాడఁ దొడంగి రప్పు డయ్యిరువాగునం
 గడిందివీరు లను బేహారులు రథంబు లను నోడల నెక్కి సంగరం
 బను సంద్రంబుఁ జొచ్చి తమ తమ ప్రాణంబులను ధనంబు లిచ్చి
 నిచ్చలంబయిన కీర్తు లను ముత్యంబులు గొని రాసులుపోసి రయ్య
 వసరంబున దుర్వారగర్వంబులు పర్వ గీర్వాణులు దోసి నడిచినం
 బూర్వగీర్వాణులు నెగ్గబారిన వృషపర్వుం డదల్చి తెరలిన బలం
 బుల మరలం బురికొల్పి తక్కిన దండనాథులుం దానును రథనేమీ
 కేంకారభేరిభాంకారశింజనీటంకార వీరభటహుంకారంబులను
 వియత్తలంబు నొంది యెదిర్చుటయు నిలింపులు గుంపులుగూడి
 తెంపునం దారసిల్లిన నిండుండును వృషపర్వుండును నగ్నియు విప్ర

జ్ఞతియు వండభరుండును దామరకుండును మయుండును నైర్మతియు
మరుణుండును శంబరుండును వాయువు శతమాయుండును గుణేరుం
డును విరోచనుండును దుర్మదుండును నీశానుండును సాయగ్రీవ
శుంభనిశుంభులు నాదిత్యవసురుద్రులును ద్వంద్వయుద్ధంబునకు
దొరఁకొనఁ దొణింగి రప్పుడు. 21

ఉ. సింగముమీఁద నెక్కి పటుశింజని మ్రోయఁ గడఁగి విక్రమా
భంగత నిందు) డాసి వృషపర్వుఁడు శాతశరంబు లేయ శ
క్తిం గొని వైచి యింద్రుఁ డల కేసరిఁ గూల్చిన వాఁడు తేజకిన్
జంగున దాఁటి దాఁటి సురసామజరాజముఁ జూచి మీటిసన్. 22

వ. త దనంతరంబ యాలోన. 23

క. పౌరగజేంద్రము దానిం
బారి గొలుసుచేత విసరఁ బటురయమున న
వ్వారువము గాలిచక్రము
దారి న్వేడములు దిరుగ దనుజేంద్రుండున్. 24

క. నేజము గొని యిప్పోటున, నే జమునిం జేర్తు ననుచు నిశిచరవీరుల్
జేజే లిడ సాహసమున, జేజేలగజుబు కుంభసీమం గ్రుమ్మెన్. 25

క. దానికిఁ గలఁగక శతముఖు, దానికినుకమీట దానధారాస్ఫురణం
బూనికరమ్మునఁజిమ్మెను, బూనికరమ్మెదురదనుజపుంగవుహయమున్.

క. అందుకు వెఱవక తురగము, కందుకమ్మలైగసి తూటఁగా నిగళముచే
నందుకొని ఘలఘలధ్వని, గ్రొందుకొన నివసర వేల్పుగజమవ్వేళన్.

క. సుడివడకయె వేదంబుల, సుడిగాలిగతిన్ వాయంబు సురకరిఁజాట్టన్
వడిదిరుగఁగనడిదముఁగొని, బెడిదముగానఱకివాఁడు పెళపెళనార్చెన్.

క. అమ్మదనాగేంద్రంబును, గుమ్మరసారెగతిఁ జాట్టుకొని వడిదిరుగన్
ముమ్మాటెయనుచుఁజూపఱుముమ్మాటుంబొగడిరొక్క మొగినవ్వేళన్

క. వాలమ్మున నింద్రుఁడు కర, వాలమ్మున నుగ్గుసేసి వానిహయంబున్
ఫాలమ్మునొవ్వనేసిన, నాలమ్మునఁ బటచె నది మహావేగమునన్.

ఉ. అందుక యుగ్రతుండమున నందుక నబ్ధి బరిభ్రమించు న
 మ్మందరశైలమో యన నమందర మన్ దివిజేంద్రుడంటి వీఁ
 కం దగఁ దొట్టి నిల్చుతురగం బురగం బురగారిఁ బట్టుచా
 యం దగఁ బట్టెఁ గంద మన నందఱు నం దరుదండి చూడఁగన్.

జ. హయము విడచి యసుర రయమున లంఘింప
 నమరగజము వాని నమరఁ గజము
 శైతల కనిచె నంత సంతకాకృతి నతం
 డరద మెక్కి- నీలశరదలీల.

32

క. కనుపట్టి శరవరంపర, అనిమిషపతిమీఁదఁ గురియ నతండును రింఖ
 త్స-నకమణిపుంఖశరముల, నినిచెను దినకరుఁడుకిరణనికరమువోలెన్.

చ. అనలుఁడు విప్రజ్ఞియు రయంబున మార్కొని పోరువేళ న
 య్యనలుఁడు సప్తసాయకము లాతని పై నిగిడింపఁ దోడనే
 తునిమి యతండు తత్తనువు తొమ్మిదియమ్ముల నాట నాతఁ డా
 తని విలుద్రుంచి నొంచిన నతండును వేఱొకవింట మార్కొనెన్.

సీ. తారకయములు విస్తారకనచ్చాప
 నైపుణిఁ బోరి రందఱును బొగడ
 మయనైర్మతులు వహ్నిమయనైక శరముల
 నొక్క రొక్కరిఁ గప్పి రుక్కు మీఱ
 శంబరాభీశులు శంబరాజదృఢ
 శతము లేసిరి పరస్పరతనువుల
 హేతిసమీరణుల్ హేతిఘట్టనలచే
 మిణుఁగురు లెగయంగ రణముఁజేసి

గీ. రల విరోచనుఁ డధిశు నలవి లేని
 భల్లముల నేయ నాతఁడు విల్లు దునిమె
 దుర్గదుం డిందుమాళితో, దుర్గదమునఁ
 బోరెఁ గేసరితోఁ గరి పోరినట్లు.

- క. తక్కుఁగల దనుజవీరులు, తక్కుటిగీర్వాణవరులు దలపడి పైరం
 బెక్కుఁగ నెక్కుటి పోరిరి, యుక్కునబ్రహ్మాండభాండముట్టుటూగన్.
- క. నక్రౌర్యత నా వేళన్, శుక్రుఁడు కురగురునిఁ జూచి పోల్లుంతనముల్
 వక్రోక్తినాఁడనాతఁడు, శక్రుఁడెదిఁజూచెఁజూడశతమఘఁడనియెన్
- క. నేఁడే కడంగి శుక్రుఁడు, చూడంగ జనమెల్ల దనుజశూన్యమొనర్తున్
 జూడుఁడు వేడుక యెఱుంగన్, నాడితననియతనిచిత్రనుదరంగననుచున్
 లయగ్రాహి.

బంగరు బెడంగు బలుసింగిణి వడిం గరము

నం గొని కడంగి ధర నింగియుఁ గలంగన్

ఖంగు ఖణి ఖంగు రనుచున్ గుణ మెసంగి మొఱ

యంగఁ బ్రజలం గినిసి మ్రింగు జముభగింన్

బొంగి సమరాంగణమునం గజతురంగమ శ

తొంగసుభటాంగము లిలం గలిసి బ్రుంగన్

సింగము కురంగసమితిం గసిమసంగెడు తె

ఱంగున నభంగజయ సంగతిఁ జెలంగన్.

3

- ఉ. తోడనె కూడి దిక్పతులు దుస్సహసూర్యకరంబులొ యన
 న్వేడిమి మీఱు భాణముల వేలకొలందిగ వైత్యవీరులన్
 బోడి మడంప వారలును బోరన పో రొనరింపఁ జాలకే
 వ్రీడ దొఱంగి పాటి రటు వేలుపుమూఁకలు వెంటనంటగన్. 4

- క. మాయాదీవ్యంతులు శత

మాయాది నిశాటవరులు మఱలి చలమున

న్మాయారణమున దివిజల

మాయఁగఁ జేయుటకు నై కమత్యము మెఱయన్.

- సీ. నగములై క్రూరపన్నగములై హలహల

గరములై ప్రళయసాగరము లగుచు

ధరములై కాలాంబుధరములై యసిపత్త
 వనములై ఝంఝాపవనము లగుచు
 ఖరములై ద్విరదశేఖరములై పటుపాద
 రసములై కటకునారసము లగుచు
 జలములై రక్తపింజరములై దుర్వార
 తమములై సైంధవోత్తమము లగుచు

గీ. వెఱపుఁ బుట్టించి పోనీక వెంబడించి
 కహకహార్పణి చాల దిక్కుటల నించి
 వేగ నానావిధాయుధవృష్టి ముంచి
 కదన మొనరించి రిట్టు లగ్గలిక మించి. 42

ఉ. అత్తఁ జి ధారుణీతలవియత్తలము ల్గన నొక్క టయ్యె ను
 స్మృత్తుసురాభిబృందములమాయల వహ్నియమాదిదిక్పతు
 క్షిలత్తర మంది తత్ప్రతివిధానము సేయ నెఱుంగ రైన నా
 యత్తత నేమియుం దెలియ కయ్యమరేంద్రుఁడు నుండె దీనుఁడై.

ఉ. అంత జయంతుఁ డెంతయు రయంబున దేవహయంబు నెక్కి రే
 వంతునిరీతిఁ జోదనలు వల్లనము బ్రవగా ల్పెలంగ నం
 తంతఁ గణంగి కుండనపు టందపుసింగిణి మ్రోయఁజేసి కా
 లాంతకదండచండవిధాన్త్రపరంపర లెందు నించుచున్. 44

గీ. తనదు గాంధర్వమాయ నా దనుజవరుల
 మాయ మాయించి వృషపర్వు మయని దక్కు
 నసురముఖ్యుల నెనమండ్ర నైంద్రముఖ్య
 దివ్యబాణాష్టకముల వధించె నపుడు. 45

చ. దనుజులపాటుఁ జూచి మదిఁ దల్లడ మందుచు నుండు శుక్రుని
 గని గురుఁ డంత సంతసము గొంచి జయంత ! జయంత ! యెంత ని
 నివ్రుతి యొనర్తు నే ననఁగ వేడుక మీఱఁ బురందరుండు నం
 దనునిం గవుంగిలించుకొని తద్దయు దీవనలిచ్చె మెచ్చుచున్. 46

వ. ఇవ్విధంబునం బురందరుం డమందానందంబున నందను నభినందనం బొనర్చి బృందారక సేనాసందోహంబులుం దానునుచందురునిపయిం డాడుటయు నతండునుం దన సహాయులైన దైతేయులపాటును జయంతుని పోటునుంజూచి మనంబునఁ దాపంబునుం గోపంబునుం గదుర నెదుర సదరలజ్జావిషాదవేదనావిభావ్యుండైన కావ్యనిం జూచి మీయాక్షణంబున కీక్షణంబుననారణంబుచేఁ బారణంబొన ర్చెదనిమిషంబున ననిమిషులెట్లయ్యెదరో కనుంగొనుఁడనిప్రార్థించి శుక్రుని రథంబెక్కించుకొని శంఖకర్ణనామకుండైన నిజసారథిం జూచి నీరథితెరల తెఱఁ గంటిన తెఱగంటిబలంబులం గనుగొంటివే గాడ్పుకంటెను మనంబుకంటెను మనరథంబునురయంబుగాఁబఱపిం పుము మాతలి సిగ్గుఁ బఱపింపుము నీ సూతచాతుర్యంబు నెఱపిం పుము చూతమని యగ్గించుటయు నతండును నిజమనోరథంబున కను గుణంబుగా రథంబు నడిపించుటయు వజ్రమణిగణప్రభావిభాసితం బును వైడూర్యమయహరిణధ్వజాభిరామంబు నగు నమృహాస్యండ్ నంబు నంబరమణిబింబమునకుఁ బ్రతిబింబంబై వెలుంగునప్పు డసుర పట్టణంబులపయింగిట్టిమేరుశేరాసనంబు మోపెట్టు గట్టురాయల్లుని విధంబున నయ్యామినీవల్లభుండు గాండీవంబు మోపెట్టి గుణస్వనంబు గావించుటయు నమృహాస్యంబు బ్రహ్మాండంబు నిండి యాఖండ లాదిదిక్పతులం బెండుపఱచె నయ్యవసరంబునననేకకోటి మూర్తాండ మండలప్రభాడంబర విడంబనంబైన యారాజుదివ్యతేజంబు సురా సురులకు దుర్మీరీక్ష్యంబైయుండె ననంతరంబ పద్మగర్భంబు పలుకు చిలుకలకొలికితోడంగూడ భండంబుచూడఁ గోడెరాయంచ నెక్కి వేదంబులు నధ్యాత్మవాదంబులు యోగంబులు నఖిలయాగంబులు కాలాదిపదార్థంబులును మూర్తిభవించి తన్నుం గొల్ప నరుదెంచి కశ్యపాతివశిష్ఠవిశ్వామిత్రభరద్వాజప్రముఖులైన మహామునులం గనుంగొని బహువిధయుద్ధంబులం బేరు వడసి నడిసన్న వారలిం

ద్రాది దిక్పాలకులు వీరలతోఁ జుక్కలరా జెక్కటి నెక్కరఁకిం
బెనంగునో చూడవలయు నని పలుకుచు దేవతలకు నదృశుం డై
యుండె నా సమయంబున. 47

క. శుక్రుని మృతసంజీవని
నక్రము లగు దనుజముఖ్యు లని బ్రతుకకమున్
విక్రమమున శశి నొక్కరు
శక్రుండు మెచ్చంగ గెల్వఁ జను మన కనుచున్. 48

ఉ. ఒక్కట దిక్పతు ల్విబుధయోధులతో శశిఁ జుట్టి ముట్టి పే
రుక్కునఁ జక్రము ల్సురియ లుగ్రగదావరిఘ్రిశూలము
త్పెక్కుశిలీముఖంబులను భీమగతి న్మెయి నించి ముంచి నల్
దిక్కులఁ గ్రమ్మి దొమ్మిగ ధృతి స్సమరం బొనరించి దుద్ధతిన్. 49

ఉ. అంత నితాంతకోపమున సత్రితనూభవుఁ డాత్మభారతీ
కాంతుఁ దలంచి మ్రొక్కి రణకౌతుక ముల్లసిల స్థణంగి య
త్యంతవిచిత్రలీల నొకయాయుధము స్థనపై రథంబుపై
సంతపయి స్థరంగ నివహంబుపయిం బడనీక త్రుంచుచున్. 50

సీ. వెండియుఁ గడఁగి చంచుండు గాండీవ కో
దండంబు కుండలిత ప్రశస్తి
నుండఁగా దిగిచి ప్రచండకాండంబు లొం
డొండ దిబ్బండలి నిండ నేసి
తండతండముగ వేదండంబులను రథ
కాండంబు లశ్వప్రకాండములను
గండు మీఱు భటాళి ఖండఖండంబులై
వండఁ దరిగినట్లు భండసమున

గీ. మెండుకొనఁ జేసి కండలకొండ లెనఁగఁ
గుండలను గ్రుమ్మరించినదండి రక్త
కాండములు గురియించి బ్రహ్మాండ మేడర
దండిగా వార్చి నిర్జరు త్పెండుపడఁగ.

క. ప్రధర మొకటి శశియేసినఁ

బదినూతై వేయు లక్ష పదిలక్షలు న

ర్బుదము ననంతంబునునై

యదె ముప్పదిమూడుకోట్లయమరుల ముంచెన్.

52

గీ. ఘంట నాడించిన వితాన గండు తేటి

మొఱయుచందాన జలధర ముఱుమురీతి

నుఱిమి గీచినభాతినై యుత్పలాఘ్న

నారి రణమున మ్రోసె నాదార కపుడు.

53

సీ. అనువు లాసింపని వసువుల నెనమండ్ర

నసద్వశాంబకములపస యణించి

యద్రులగతి మీఱు రుద్రుల బాణ స

ముద్రమగ్నులఁ జేసి రాద్ర ముడిపి

తద్ద రాజిల్లు పన్నిద్ద రాదిత్యుల

వద్దఁ జేరక మున్నె సద్దమాన్ని

కత్తులు పూని యున్నతులై వచ్చు మ

రుత్తుల సముదగ్రవృత్తిఁ బాపి

గీ. మఱియు గంధర్వకిన్నరగరుడసిద్ధ

సాధ్యచారణయక్షభుజంగపతులు

చండగాండివముక్తాస్త్రసమితి ముంచి

లీలఁ బఱపెను బంచబంగాళముగను.

54

ఉ. ఏచి జయంతుఁ డయ్యెడ సహీనశరంబులఁ జంద్రు నొంచినన్

బూచిన మోదుగం దలఁపఁ బోలి యతం డలుక నృచీసుతుం

జూచి తృణీకరించి నగుచు న్వడి చన్మరయందు నుగ్రనా

రాచము నాటి వ్రాల్చెనుధరాస్థలి శుక్రుఁడు మెచ్చి యార్వఁగన్.

ఉ. అంత జయంతుపాటు హృదయం బెరియింప నిలింపభర్త చౌ

దంతిని డిగ్గి కాంచనరథం బధిరోహణ చేసి రోషుడు

పంచమశ్వాసము.

ద్ధాంతత మాతలిం గని సుధాకరుపై మన తేరుఁ బోవ ని
మింతట చంద్రుఁ డయ్యెడిని నింద్రుఁడు నయ్యెడి నిజ్జగంబులన్.

క. అని పల్క- ననిమిషేంద్రుని

మనమువలె న్రయము మెఱయ మాతలి రథము

సనఁజేయఁ జంద్రుసారథి

యును రథ మభిముఖము చేసె నురువడి మీఱన్.

57

ఉ. ఇద్దఱు నప్రమేయబలు లిద్దఱు నేర్పరు లస్త్రవిద్యచే

నిద్దఱు నుగ్రసాహసికు లిద్దఱు నక్షయబాణశోభితు

ల్పద్దులు మీఱఁ దారసిలి పద్మభవాండము శింజినీధ్వని

స్పృద్దలువాఱఁ బోరి రటు పాకవిదారియు కోకవైరియున్.

58

ఉ. అక్షులు వేయిటం గినుక నగ్నికణంబులు రాలఁగా సహ

స్రాతుఁడు మండలీకృతశరాసనుఁడై రథరస్మికేతుచ

క్రాక్షతురంగసారథిసమన్వితమాగతి సారసారిపై

లక్షశరంబు లేసెను విలక్షిత భార్గవుఁ డాత్మఁ గుండగన్.

59

ఉ. చందురుఁడు న్బురందరనిశాతశరాహతిఁ గంది నివ్వెఱుం

జెందఁగ నింద్రుఁ డిట్లను శశీ! వినరా వినరాని పాతకం

బందినవాని కార్తి యరుదా గురుదారకృతాపరాధమే

ధం దిగఁ ద్రోచి చేసితి వృధా విబుధావళితో విరోధమున్.

60

క. కావరమునఁ గానవు నీ

కా వర మజుఁ డిచ్చె ననుచు నగి చెల్లెను నీ

కీ వఱకును విడువు మీఁక

న్నీ వరదర్పము నణంగ నేఁడు మృగాంకా!

61

క. ఆ మాటల మన మెరియం

గా మదనుని మేనమామ గద్దింపుచు సు

తామా నీ మాహాత్మ్యము

నీ మహిజను లెఱుంగ రొక్కొ యే నెఱుంగనొకో!

62

సీ. కోడివై మదనుని కోడివై కృతి నహ
 ల్యాజారతను గాంచినట్టి దూరు
 గురువై నయట్టి యీ గురు వైచి విశ్వరూ
 పుని గురు చేసి దుగించిన యథుంబు
 యంబ యా దితికి న్యాయం బెటుంగక గర్భ
 భూతం బొసర్చిన పాతకంబు
 యజ్ఞహయంబన యజ్ఞత ముచ్చిలి
 నగరుఁ గీడ్పటిచిన తగని వితము

గీ. మఱిచితో; పరుఁ డెగఁడెదు మదముకతన
 సిగ్గుపడలేవు నీ మేను చిన్నెలన్ని
 పరుసములు పల్కినను గెల్వఁదరమె నీకు
 విడువుమీ నోరి క్రొవోర్వరి! వృత్రవైరి!

63

చ. అని యనివార్యరోషమున నగ్నిశిఖాసఖమా శిలీముఖం
 బొసరఁగ వింటఁబూన్చి భయదోర్జనగర్జన నిర్జరాధిపు
 స్థనుమర నాట నేయుటయుఁ జాపము కోపము వైచి తేరిపై
 ఘనతరరక్తపూరములు గ్రక్కుచు స్రుక్కుచు వ్రాలె గ్రక్కునన్.
 క. ఆ హరిహాయుపాటునకు, స్వాహాకారంబు లెసఁగ నబ్జారిపై
 న్స్వాహాధిపాదిదిక్పతు,లాహవమునఁ గ్రమ్మి కురిసి రమ్ములవానల్.

గీ. వారి నందఱి మీఁతీయవ్వారిజారి
 వారిధర మభ్రవీధి నవ్వారిగాఁగ
 వారిధారలు నిగిడించుదారి భూరి
 భూరిపుంఖాస్త్రముల నించె జేరి చేరి.

66

ఉ. ఆ యెడ మూర్ఖుఁడేరి విభుధాధిపుఁ డాగ్రహదుర్నిరీక్షుఁడై
 కో యని యార్పి వేర్చి శతకోటి కరంబునఁ బూని పూని నే
 డా యజుఁ డిచ్చినట్టి వర మైనను నా పని యెవ నిల్పుగా
 కీ యుడుభర్త శౌర్యము సహింతున నే పని యేయ నెంచగన్.

గీ. శుక్రశమనాదిదిక్పతు లృక్రుఁ గూడి

శక్తిదండకృపాణపాశములు నీట

గదయు శూలముఁ గొని నిశాకరునిఁ గిట్టి

దిట్టలై బెట్టుగా నరికట్టుకొనఁగ.

68

మ. ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగె దిగ్దంతు లృలించె ద్వివా

కరబింబంబు విహీనతేజ మగుచు న్నన్పించె ఘూర్ణిలై నా

గతముల్ సప్తకులాచలంబు లదరెం గంపించె నానాచరా

చరసందోహము లష్ట పద్మభవుఁడు న్సంక్షోభితస్వాంతుఁడై. 69

ఉ. జంభవిరోధిముఖ్యు లతిసాహసవృత్తి నిజాయుధంబు లు

జ్వంభితలీల నిట్లు గొని చేరఁగఁ జంద్రుఁడు శుక్రుఁ జూచి సం

రంభము మీఱ మద్భుజపరాక్రమచాతురి చూడు మంచు సం

స్తంభననామకాస్త్ర మురుచాపమున నైగదీసి యేసినన్.

70

ఉ. యెత్తి నయాయుధంబు లవి యెత్తి నకైవడి నుండ దేహముల్

మత్తిలినట్లు దిక్పతులు మ్రాన్పడి యెద్దియుఁ జేయఁజాలక

జ్జిత దుబామ్మలో యన విచేష్టత నొందిన యత్తఱిం జయో

ద్వృత్తి ని జంద్రుఁ డార్చెను విదిక్కులు దిక్కులు పిక్కటిల్లగన్. 71

సీ. లంకురత్పులకజాలాంకితగాత్రుఁడై

భూషించె నలుమొగంబులను బ్రహ్మ

గెలిచెఁ జంద్రుఁ డటంచు జలధరగంభీర

గరిమ ఘోషించెను గగనవాణి

హర్షసంభ్రమసంభ్రతాత్ముఁడై చంద్రునిఁ

బేర్చిఁ గాఁగిటఁ జేర్చె భృగుసుతుండు

శంఖభేరిముఖస్వనములు విలసిల్ల

వనజారి నుతియించె దనుజబలము

గీ. కుంచ సారించుకొనుచు నికుంచనాది

చిత్రగతులను జేతుల చెలఁగనాడె

సమరహంపీరుడే జీవు చంద్రుడే య

టంచు నారదమాని ప్రియంబు పూని.

72

చ. అనిమిషరాజి యీ గతి మహాజిఁ బరాజితవృత్తి నొందుట
నని గురుఁ డాత్మలోన భయకంపము లుప్పతిలంగ గ్రక్కున
ద్వివకరుఁ జేరఁగా నరిగి దీనతఁ దద్విధమెల్లఁ దెల్పి మ
మ్మును గృహఁగావవే యనుడు మ్రొక్కి-యిచుం డతిభక్తి నిట్లనున్.

క. వెఱపేటికినేఁగలుఁగగ, గురుఁడగు నీ యాజ్ఞఁబూని కువలయమిత్రు
స్మరముల నైనను భీకర, కరములచే నైనదృఢతుఁ గరమరుదారన్.

సీ. అని వల్కి జోడులేనట్టి బండిని మీఱు

తన తే రనూరుఁ డుద్ధతినిఁ దోల

శీతాంశుపైదాఁకి శితసాయకము లేయ

నాయమ్ము లతని యాయమ్ములంటి

కాయమ్ము లొనరింపఁగా వెండియు నినుండు

వాఁడి మయూఖము లే్వేడి మెఱయఁ

బఱపి యుద్ధతిఁ జరాచరజంతువుల నెల్లఁ

బేలగింజల రీతిఁ బెట్లఁ జేయ

గీ. నలుక హిమరశ్మి నిజకిరణాళి నించి

యా మహాతాప మణఁగింప నప్పు డుష్ణ

శీతసంయోగమున వ్యతీపాతసంజ్ఞ

పాడమె నొక్కొడ ముజ్జగంబులు వడంక.

75

క. ఈగతి గవినన నాతని, వేగమె యోగముల కెల్ల విభుఁడవుగమ్మా
బాగుగ నంచు విరించిని, యోగించె జగత్రయీహితోచితమతియై.

శా. ఈలీల స్థిమథాముఁ డుర్కుఁడును దా రెంతే వడిం బోరఁగా

నా లోనం గురుఁ డాత్మ నారసి జగత్ప్రాణు నిరీక్షించి వే

కైలాసంబున కేఁగి నీవు శశిమార్భ్యం బంతయుం దెల్పి యా

నీలగ్రీవుని దోడి తె మ్మతఁడు వీనిం గెల్పుఁ గయ్యంబునన్. 77

క. నా విని పవనుండట్లం, గావించెద ననుచు మ్రొక్కి- ఘనతరరంహాః
ధావిత సకలకులాద్రి, మ్మౌవనికాభాగుడగుచు చనిచనియెదుటన్.

సీ. గర్వదూర్వహపంజ్జి- కంధరబాహుకే

యూరముద్రాంకమై మీటుదాని

కలధౌతమయ శృంగకాంతుల నేవేళ

వెన్నెలలోగాయుచు నున్నదాని

దంతావళాననదంతఘట్టనలచే

వితసంతనగాంచి వెలయుదాని

తతమహూన్నతలీలఁ ద్రైలోక్యలక్ష్మికి

నిలువుటద్దమురీతిఁ జెలఁగుదాని

గీ. రుద్రకన్యామణీగీతవిద్రుతాశ్చ

సంతతామ్రేడితాంబునిర్ఘ్నరసమూహ

రమ్యముక్తాకలాపవిరాజితోప

కంఠ మగుదాని రాప్యనగంబుఁ గనియె.

79

మహాస్థగర.

కని యీశు న్వామవామాంగకరుచివిలసత్కంఠ రాకాంతిమార్వా

ఘనతర్జితోత్పర్నరింభితోరసదన మృగగ్రాసవిత్రాసలోల

తనుభూమాభోగిభోగాతతమణికరణోదారవైభాతికశ్రీ

జనితోల్లాసానురంజితృకలమునిదృగ్బ్రహ్మకాశు నిగీశున్.

80

గీ. కాంచి భృంగి నివేదితాగమనుఁ డగుచు

ననిలుఁడు తదాజ్ఞ నేఁగి సాష్టాంగ మెఱిఁగి

చేరి యందంద వినుతించి నీరజారి

యనుచితాచార మెఱిఁగించి యథవుతోడ.

81

క. అమరుల కతనికిఁ గలిగిన, సమయము వివరించి దేవ! చనుదెంచినురో

తి ములం బోవుదయ లో, కములకుఁ గర వగు నీవు గావగవలదే?

చ. అన విని యింత దుర్జనుడె హా! హరిణాంకుడు; వీని దక్షుని
దునిమెడునాడు పాదమునఁ ద్రోచితిఁ గాని వధింప నైతి నేఁ
డనిమొనలోన వానిఁ దెగటార్చెదఁ దీర్చెద మీకుఁ బన్నముల్
నను శరణంబుఁ జొచ్చినజవంబు మనంబున నొవ్వఁ జూతునే? 83

మ. అని రోషాగ్నికణంబు లుప్పతిలఁగా నా దేవదేవుండు ది
గ్గనఁ దా లేచి మృదూక్తి నంతిపురికిం గాత్యాయనీకాంతఁ బం
చి నగోదగ్రకకుత్స్థముజ్వలరుచిం జెన్నొంది మిన్నందు నం
దిని వేగంబున నెక్కి- తూర్యరవము ల్లిక్ష్పక్రముల్నిండగాన్. 84

క. ఆ నిటలాత్ముడు శూలము, ఖానేకమహాయుధంబు లరిభయదములై
కానఁబడ నపుడు ప్రమథగ, కానీకముతోడ నడిచె నబ్జనిమిఁదన్ 85

ఉ. అంబరవీధి భూతనివహంబులతోఁ జనుదెంచి మించి యా
శంబరవై రివై రి రభసంబున నంబుజబాంధవుండు న
య్యంబుజవై రియుం బెనఁగ నడ్డముసాచ్చి యదల్చి వజ్రతీ
క్షాంబరకోటి నాటె హరిణాంకునిపై గురుఁ డుబ్బి యార్వగన్.

మ. ప్రమథుల్ ఘోరతరాట్రహాసములచే బ్రహ్మాండ మూటాడ శూ
లముసుంతీశరశక్తి కుంతకరవాలప్రాసచక్రాదిశ
స్త్రమయాసారము నింపఁ జందుడు వడిన్ సర్వాస్త్రసంహారకా
స్త్రముచేత ని్వవిధాయుధోత్కరము చూర్ణంబై చనం జేయుచున్.

క. వారలఁ దటుమఁగ గజముఖ, భైరవశక్తిధరవీరభద్రులు చంద్రున్
బారావారచతుష్కము, మేరుపుచుట్టుకొనురీతి మెఱయంబాడువన్.

గీ. నాతికై పోరు నా నలినారి నారి
వింట సారించి యుద్ధతి మీర వారి
కందఱకు నన్నిరూపులై యని యొనర్చె
జాపవిద్యావిలాసంబు జగము పొగడ.

89

ఉ. లావున నార్చుచున్ గలుఁగులాయపు దేవజీరుఁ డంకుశం
బా వనజారీపైఁ బఱప నాతఁడు దాననె యయ్యుభాననున్

జేవడిఁ గుంభమధ్యమునఁ జేరిన మాక్తి కపాళి రాలఁ దా
రావనితామణీకుచభరంబున కొనని చద్రుఁ డెన్నఁగన్. 90

లయగ్రాహి.

దారుణజగత్ప్రళయవారిదశయస్తనిత
భైరవధమంధమఘనారవమహాథ
కూరపుఁడు భైరపుఁడు మీటి బహుభూతపరి
వారములు నల్లెసలఁ పేరములు వారన్
ఘోర మగు శూల మొగి నా రజనివల్లభుని
పై రవళి వైవ నతఁ డౌర యనుచుం దు
ర్వారగురుదివ్యశరవాలములఁ జూర్ణముగ
ధారుణిఁ బడం గెడపెఁ జేరువన దానిన్. 91

ఉ. ఆ సమయంబునంగుహుఁ డహంకృతితోఁ దనచేతికత్తిచే
నేసి నభంబు ఘర్జిలఁగ నిత్తిగమోముల నార్వ వజ్రుఁ డ
బ్రాసనదత్తశక్తిని రయంబున నైవ మహాలోలలో యనం
గా సరిఁబోరి నయ్యుభయశక్తు లశక్తులరీతిఁ గ్రమ్మెటన్. 92

సగ్ధర. రాద్రావేశంబు మీఱుం బ్రబలభుజబలప్రాధిమన్ వీరభద్రుం
డద్రుల్లంపింప లోకం బవియఁగఁ బ్రళయాభ్రార్పణం బట్టసం బ
త్యుద్రేకస్ఫూర్తిచే నయ్యుడుపతిపై బెట్టాన్చి వే వైచె వైవన్
గదూపుత్రాఘకాండోల్కరమున శశి శీఘ్రస్థితిం ద్రుంచె దానిన్.

క. తనయులు క్రమఘ్నముల నీగతి
యనిఁ జంద్రునిచేత నొచ్చు టభవుఁ డచ్యోఁ
గనుఁగొని ఘనసారదుర్గతి
ఘనసారవృషంబు నతనిఁ గదియందోలన్. 94

క. వచ్చు నిటలాక్షుఁ గనుఁగొని, చిచ్చుఱపిడుగులను బోనిశితవిశిఖంబు
ల్వీచ్చులవిడిఁగురియించుచు, నచ్చెందోవవిందునిలువనభవుఁడునగుచున్.

గీ. అత్రినందన! నీదె గార్హస్థ్య మెన్న

గురువునకు బామ్మవెట్టి చేకొంటి కీర్తి

యిట్టి సుతుఁ డొక్కరుఁడె చాలు నింటి కెల్ల

రాజ వీ వైనఁ గొద వేమి రాష్ట్రమునకు.

96

క. నినుఁ జేపట్టి వరం బిటు, లనువుగ నిచ్చిన విధాత ననవలెఁగాక

న్నిను దూఱం బనిగలదే, వినరా నీ గర్వమెల్ల విడిపింతు ననిన్.

క. నీ మేనల్లుఁడు గావునఁ, గాముఁడు నీకరణి దుండగము చేసి కదా
మామకఫాలాగ్నిశిఖాస్తోమాహుతియయ్యె వానిత్రోవయె నీకున్.

ఉ. నా విని చంద్రుఁ డిట్లనియె నవ్వుచు మీ రిటు లాడ నుత్తరం

బీవలె మీ వలెం దిరుగ నేరికి నాను జితేంద్రియస్థితిన్

భావజ గెల్చినాడ నని పల్కితి వంతటివాడ వ య్యుమా

దేవికిఁ దక్కి మోహమున దేహములో సగ మియ్యఁ జూతురే.

గీ. అవని మర్యాద దప్పనియతనిపత్ని

యనక మతి మోహమెసఁగంగ నబ్రగంగ

వెడలనీక మహాజటావిషినమునను

మాట లేదొ ధరిత్రి నీ మాట లేదొ.

100

క. చారువన మానికొంతా, చారుడ వగు నీకు నొరులచక్కటు లేలా

మారాడకయనిఁబోరుముపొరుష మొకకొంతయైనఁబనుపడియున్నన్

క. అని పలికి గాండివముచే, కొనిభువనత్రయము నతలకుతలముగా శిం

జనిమ్రోయఁజేసిస్థాణున్నినుశరపరశువుల నోర్తునిలునిలుమనుచున్

సీ. ఆగ్నేయశర మేయ నది యగ్నిలోచను

ఫాలాగ్నిలో నైకృతభావ మొండె

సహిసాయకం జేయ నది నాగభూషణు

భూషణంబులతోడఁ బొం దొనర్యె

నంబుదాంబక మేయ నదిజాహ్నువీధరు

తలయేటి కభివృద్ధి గలుగఁజేసె

నద్రబాణం బేయ నది గిరిజేశుఁ డా

వంకకుఁ బుట్టినిల్వరుసఁ జేసె

గీ. విధుఁడు గోకులనఁ బైశాచవిశిఖ మేయ

నదియు భూతేశుభూతాళి ననుసరించె

మఱియు శశి వైచు నిఖలాస్త్రమండలంబు

నఖలమయుఁ డైన శంకరునందు డిందె.

103

చ. అజగవకార్దుకంబుఁ గొని యంతఁ బురాంతకుఁ డుగ్రమార్గణ

వ్రజము లపారసంఖ్యలుగ వారిరుహరిశరీరయష్టి న

క్కజముగ నేయ నాతఁ డధికవృధఁ జెంది సుధాంశుఁ డాటచే

నజని వరంబుచే నిలిచె నాజని బ్రాణముతోడ ధీరుడై.

104

ఉ. కంజవిరోధి యంత నలుకం జలియింపక చావశింజనీ

సంజనితారవంబున వెన న్జగము ల్పొగడం బురత్రయా

భంజనగాత్ర మంతయుఁ బ్రభంజన తీవ్రశరాళి నించె గి

హం జలజారిఁ గ్రుంచెద నితం జయ మొందెద నంచు నుగ్రుడై.

క. పశుపతి పాశుపతాస్త్రము, శశి లక్ష్మ్యముఁ జేసి వింట సంధించినబ్ర

హ్మశిరోనామకమగుది, వృశరముధాతకును మ్రొక్కి-యాశశిదొడిగెన్.

శా. ఆదివ్యాస్త్ర మహాగ్నికలములచే సంభోనిధుల్ గ్రాగె బ

ల్బాదై హేమమహీధరంబు గఱగెన్ భూతౌఘముల్ మ్రోసె ది

గ్వేదండంబులతో ధరితి యొరిగె న్వేధిండ మూటాడ మ

ర్యాద ల్దప్పెను తారకాగ్రహగణం బవ్వేళ భీతాత్ములై.

107

క. సప్తర్షి ముఖ్యులతిసం, తప్తాత్మత నోర్వలేక ధాతం గని యీ

దీప్తాస్త్రసహిక్రశయము, పాప్తంబై నట్లుదోచెభయముడుపగడే.

గీ. ఎంత లేదని క్షణ ముపేక్షింతు వేని

మగుడ నృజియింప వలయు నీ జగము నెల్ల

మాకుఁ గా వీరి కయ్యంబు మాన్చి తార

నమరగురునకు నిప్పింప వయ్య! నీవు.

శ. అన విని కలు-కల్పి-మగఁడంత దయారసపూర మూరఁ బం
తున నునుపై డేతమ్మివిరితూఁడు లఖాణపుఁదేజి నెక్కి- స
మ్మనిగణము ల్భజింప నలుమోముల నవ్వు జనింప వచ్చె న
వ్వనరుహవై రియు ని్రిపురవై రియుఁ బోరుచునుండుచోటికిన్,

గీ. వచ్చి నిజవాహనము డిగ్గి వనజభవుఁడు
భవుఁడు దను జూడ వలగొని భక్తిమీఱ
మీర లీ రీతిఁ జలమునఁ బోరఁ దగవె
తగవె నుము కావ నని చాలఁ బొగడఁ దొడఁగె.

111

సీ జయజయ శతకోటిశతకోటిసమశరాల!
జయ భానుభానులనజ్జటాల!
జయజయ సుగుణోపచయ చయనారాధ్య!
జయ నీలనీలభాస్వరశిరోధి!
జయజయ భవభవసాగర తారక!
జయ తారతారకా సదృశవర్ణ!
జయజయ శివ! శివాస్పదవామతనుభాగ!
జయ సర్గదక్షదక్షమఖవైరి!

గీ. జయ మహాదేవ! దేవతాజయదభావ!
జయ దయాకర! కరరాజ జయతురంగ!
జయ జితాసుర! విరచితసాధుసౌఖ్య!
జయ గిరిశ! గిరిశవేశ్వరప్రశస్త!

112

క. ఉపనిషదుక్తి శతంబులు, ప్రపంచభర్తవగు నిన్నె వ్రతీపాదించున్
జహహూమాధ్యయనవ్రత, తపములకున్ఫలమునీవ ధార్మికభావా!
చ. అనిచతు రాసనుండు చతురాస్యముల న్నుతీయించి యిట్లనున్
గనకగిరింద్రచాప! విను కయ్యములో నెదిరించి వీణచే
ననిమిషకోటి గెల్పుట మహాతిశయం బని యీశ! యీ శశాం
కునిఁ గరుణించి నీ శరము కోపము నీ వృషసంహరింపజే.

114

గీ. అను విరించిమ్మదూక్తుల నాదరించి

శంకరుడు పాశుపత ముఖసంహరించి

నిలుచునంత విధుండు వాణీనియంత

పంచినశరమ్ము డించె జాలించె దురము.

115

క. అజునకునటుమునుజితకా, యజునకుశశి మ్రొక్కి నిలువనత్త తిననురా
గజముదమున రారమ్మని, గజముఖజనకుండువిధునిఁగొగిటజేర్చెన్

గీ. శంకరుండును బంకజాసనుఁడు కరుణ

జంభరిపుముఖ్యసురభుజాస్తంభనముల

మాన్వ వారలు నా జగన్మాన్యులకును

మ్రొక్కి నుతియించి నిలిచిరి మ్రోల నపుడు.

117

మ. అరవిందాసనుఁ డప్పు డిట్లనియె చంద్రా! యీ చలం బేటికి
స్మరలం దార నొసంగుమీ గురునకు న్మాయాజ్ఞచే నీ వన
స్మరమేష్ఠిం గని పలుక దేవ! విను నా పంతంబు దిక్పాలకు
లగరము ల్గట్టక క్రమ్మట నివ్విడువ నీ కాంతం గురుం జేరఁగన్. 118

గీ. రాజ! నీచేతఁ జేయింతు రాజసూయ

మప్పు డమరులు నీ కిత్తు రప్పణములు

నిప్పు డిత్తనివ్వి గురునకు నొప్పగింపు

మేను పంచినపని చేయు టెగుగాదు.

119

చ. అని పరమేష్ఠి పలుకుటయు నట్లన కా కని చంద్రుఁ డయ్యెడ
స్థనతరగర్భభార సఖకాంతివినిర్జితతారతారఁ దా
ననునయసూక్తులం దెలిపి యంపినతోడనె దివ్యతూర్యని
స్వనములు మ్రోసె మింట విరివానలు పద్మెను జంటజంటగన్.

సీ. ఉడుపతి సంగతి నెడపి తాఁ జనలేని

వడువున నడలందు జడనుదోఁప

గురుతుగా శేరాజు విరహఁది చేబలె

పాండిమ చెక్కుల మెందుకొనఁగ

మదినున్న వనజారి యెదకప్పు పైకి వె

ల్పిడ నాఁగఁ జన్నొన బ్బల్లుమీఱ

రిక్క-రాయని బాయ దొక్కట గల్గిన

ట్లాక్కట మైకార్య ముప్పతిల్ల

గీ. మనసు చంద్రునికడ నుంచి మ్రానుపడిన

తనువుతో గర్భగౌరవతాంత యగుచుఁ

జన్మవోయిన మోమున సిగ్గు దోఁప

నాంగిరసుచెంతకును జేరె నపుడు తార.

121

చ. అమరులతోడ నప్పు డని రబ్జభవుండు భవుండు నగ్గురుం

బ్రమదము మీఱఁగాఁ బిలిచి మా వచనంబునఁ దారఁ జెందుమీ

రమణి కశుద్ధి లే దమృతరశ్మిని బొందుటచేత దాన నీ

కొమ పరిశుద్ధిఁగాంచె గయికొమ్మనఁ గొమ్మగురుండుచేకొనన్.

గీ. రాజరాజసఖుండు రాజీవభవుండును

జంద్రు నిందు సురలసదనమునకుఁ

బంచి గిబ్బితేజి సంచకంఠాణంబు

నెక్కి చనిరి విభవ మెసఁగ నపుడు.

123

క. మృతసంజీవని సంజీవితులగు నసురులును దాను విధుశివసమరో

ద్ధతిఁ జెప్పికొనుచుశుక్రుండు, నతిహర్షముమీఱనరిగెనంతయు భేచ్ఛన్

గీ. నవమమాసంబునం దొక్కనాఁడు శుభము

హూర్మునఁ గాంచె దారామ హూర్ములాక్షి

బుధుని సుజ్ఞాని మోదితబుధుని రూప

విధుని సద్భక్తిపూజితవిధుని సంత.

125

ఉ. తత్సమయంబునన్ శశి ముదంబున నచ్చటి కేగుదెంచి పు
త్రోత్సవ మాచరింప విని యుద్ధతితో గురుఁ డిందుఁ జూచి య
స్మత్సుతుఁ డీ బుధుం డిట నిశాకర రాఁ గత మేమి నీ కనన్
మత్సరబుద్ధి వారికిఁ బునఃకలహంబు జనించె నయ్యెడన్. 126

క. అజఁ డరుగుదెంచి గురునిన్, రజనీకరుఁ గాంచి యిట్టిరచ్చలుగలవే
గజబిజి వలదని తారా, గజయానం జేరఁబోయి గ్రక్కనఁ బలికెన్.

క. గురునకొ గర్భంబు నిశా, కరునకొ వివరింపు రి త్తకలహము వల ది
త్తటి మరల నాపు డాబి, త్రితామరచూలి కనియెఁ దద్దయులజ్జన్.

గీ. స్రష్ట వగు నీ వెఱుంగవె సకలభూత
సంభవము, మేలె నన్ను రచ్చలకు నీడ్వ?
హరిహరీ! దాఁచ నేల, తారాధిపతికి
సుతుఁడు వీఁ డని వివరించె సూక్ష్మఫణితి.

129

క. నావినియజుడోహోహో, మీవాదముచాలుఁగుముదమిత్రునిపుత్రుం
డీ వత్స, యితనిఁ జంద్రుని, కీ విమ్మా వలదువిరస మిఁక నాంగిరసా.

చ. అని గురుచేత నబ్బుధుని సత్రితనూజుని కియ్యఁజేసి నీ
తనయుఁడు వీఁడు సద్గ్రహపదప్రభుత నివలసిల్లు మీఁద నీ
వనువున రాజసూయము రయంబునఁ జేయుము నీకు దిక్పతుల్
ఘనయశ మొప్పఁ గట్నములుగట్టెద రంచు విరించి యేగినన్.

ఉ. ఆ నలినారియు న్సుతసమన్వితుఁడై గజ వాజి ముఖ్య సే
నానివహంబు గొల్వఁగ జనంబులు సన్నతి సేయఁగాఁ బ్రతి
ష్ఠానపురంబుఁ జేరి యచట స్థలభిన్నభవైభవంబుతో
నానతపై రియై సుకృతియై ధీతి రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. 132

ఉ. దక్షుఁడు చంద్రురూపబరదక్షత లారసి సంతసంబునన్
 లక్షణభాగ్యయావనవిలాస కళావిభవంబుల స్సహ
 ప్రాశస్త్యభూసమాన లగు నాత్మతనూజల నిర్వదేద్వర
 స్పృశము మీఱ నీతనికి భార్యలఁ జేసెద నంచు వచ్చినన్.

గీ. తారకాధ్యక్షుఁ డప్పు డా దక్షు భక్తిఁ
 బూజ గావించి నేడు మ త్పుణ్యఫలము
 కరణి వచ్చితి నేఁ జేయు కర్ణ మెద్ది
 నావు డిట్లను బరమేష్ఠినందనుండు.

క. అశ్విన మొదలగు కన్యల, నశ్వమనోభవస్వరూపుఁ డగు నీ కిత్తు
 న్యాశ్వతముగవర్ధిలుమమి, త్రైశ్వర్యముగలిగిచంద్రాయరిజయసాంద్రా!

చ. అని శుభలగ్నమందుఁ గమలాసనుఁ డత్రియుసమ్మతింపఁగాఁ
 దనయల నిర్వదేద్వరను దక్షుఁడు వేడుక ధారవోసె న
 త్యనుపమవైఖరి స్థవలయాపునకు న్దివి దేవదుందుభి
 స్వనము లెసంగ దివ్యసుమవర్షము లెల్లడల వైలంగఁగన్. 136

గీ. ఎలమి సుముహూర్తమునఁ చెర యెత్తునంతఁ
 బ్రేమ మది మీఱఁగాఁ జందమామ చెలుల
 శంపుమౌవుల సుధకు గ్రుక్కిఁఘృ మ్రింగ
 షీతిఁ గలిగెఁ జందమామ గ్రుక్కిఁఘృ నాఁడు. 137

క. కళలఁదగునిర్వదేద్వర, గళముల శశి మంత్రపూర్వకముగా మణిమం
 గళసూత్రంబులు గట్టెన్, కలకంఠులు చేరి గారికళ్యాణ మనన్. 138

గీ. చెలఁగి యిఁక రాజసూయంబు సేయువేళఁ
 దదభిషేకంబునను వారిధార లిట్లు
 దొరఁగు నన్నట్లు ముత్రైముల్ దోయిలించి
 బు దలఁబ్రాలు వోసి రా చంద్రుమీఁద.

క. సత్పద్మానన లపుడు ల, సత్పాణుల లాజ లియ్య సవధూమము నీ
లోత్పలమాలికలనమై, నుత్పలమిత్రుండులాజహూమ మొనర్చెన్.

క. పోలయలక-వేళనేనిటు, వలె మీపాదంబు లంటవలె నన్నటు కాం
తలయడుగు లెత్తి చేతుల, మెలకువ శశి సన్నెకల్లు మెట్టించెనటన్.

గీ. సూక్ష్మముగ నభ్రమున నన్నుఁ జూడవలయు
న య్యరుంధతి తన పెండ్లి కరుగుదెంచి
యునికి సులభంబుగాఁ జూచె నుత్పలాపుఁ
డంగనలు దాను జనులు భాగ్యంబనంగ.

142

క. పేరులు చెప్పుమటన్నం, దారావ్యాయ లనెడుశశిని దత్తులు లెల్లన్
జేరి యితం డింకన్మది, దారను మరువఁడని నగిరి తద్దయునచటన్.

గీ. నాగవల్లిదాఁక నాలుగుదినము లీ
రీతిఁ బెండ్లి వైభవాతిశయముఁ
గాంచి చంద్రు దత్తుఁ గడు వేడఁ వీడ్కొని
చనిరి కమలజాది సకల సురలు.

144

సీ. హరదముల్ ద్వీరదముల్ హరులు గ్రామంబులు
భద్రపీఠంబులు పల్లకీలు
నాందోళికలును జిత్రాంబరములు మణి
పాదుకల్సురటులు పట్టుదిండ్లు
సకినెలపాన్పులు జవ్వాజిపిల్లులు
కస్తూరి మెకములు కప్పురంపుఁ
చున్నీటిచెంబులు బంగరుతెంబుర
ల్పకలభూషణములు సర్వములును

గీ. దాసదాసీజనంబులు తక్కు-గల్లు
వస్తువు ల్పుత్రికలకును వరుసతోడ

నరణముగ నిచ్చి సుఖ ముండు డనుచు దక్షుఁ

డబ్బు వీడ్కొని భార్యతో నరిగెనపుడు.

145

గీ. అసమవైఖరి నిట్లు పెండ్లాడి చంద్రుఁ

డసమశరకేళి దక్షకన్యకలఁ గూడి

భూరితరసౌఖ్యజలరాశి పొంగఁ జేసి

శ్రీలు మెఱయంగ వసుమతి నేలుచుండి.

146

మ. ఒకనాఁ డా యుదువల్లభుండు మదిలో నుత్సాహ మింపొందఁగా

సకలదీప్తిపకలాపభూమితలు నృక్రాది దిక్పాలుర

ప్రృకటప్రాఢినిగెల్చి కీర్తిరుచు లొప్ప న్నప్పము ల్లాంచి య

తృకలంకస్థితి రాజసూయ మనుపొంద న్జయఁగా నెంచుచున్.

చ. అతిరయ మొప్పు నబ్బుఁడు శతాంగము నెక్కి- సమస్త సైన్యసం

తతి తనవెంట నంటి జలదధ్వని భీషణభేరికార్పటుల్

క్షీతియు దివంబు బూరటిల గెల్చె మహోత్తర మేదినిశులన్

ధృతి మెఱయం బ్రతీచ్యుల నుదీచ్యుల బ్రాచ్యులదాక్షిణాత్యులన్.

క. జంబూప్లక్షకుశక్రౌం, చంబులు శాల్మలియు మరియు శాకదీప్తిపం

బుం బుష్కరాహ్వయదీప్తి, పంబునునొకనాఁ డసీతభానుడుగెల్చెన్.

చ. పదపడి చంద్రుఁ డయ్యమరపాలుపురంబున కేఁగ నింద్రుఁ డిం

పొదవఁగ నబ్బుఁగాంచి కమలోద్భవు మాట దలంచి యిచ్చె స

న్మదగజవాజరత్నలలనామణి భూషణకోటు లా గతిం

ద్రుదశులు తక్కు-దిక్పతు లనేకధనంబు లొసంగి రొక్కటన్. 150

మ. రజనీవల్లభుఁ డిట్లనర్గళమహారంహశ్చమూఢాటి ది

గ్విజయం బొప్పుఁగఁ జేసి నాల్గుదెసల న్వేలాద్రిశృంగంబులం

దు జయస్తంభము లూఁడి చారణగణస్తోత్రంబు లాలించుచున్

ద్రుజగంబు ల్వినుతింప వచ్చెఁ బురికిన్ దేవేంద్రుఁడందంబునన్. 151

ఉ. వేలుపుఁబెద్ద యానతిని విష్ణునదీతటమందుఁ జాల ను
శ్రీలవిశాలలీల మణిచిత్రితమై తగు యాగశాల నా
వేళ రచింపఁ బంపె నతివిశ్రుతసీలవిరాజిరాజివా
చాలము నింద్రజాల మతిసంతసమై విలసిల్ల శిల్పకున్. 152

క. కువలయమిత్రుం డంతట, సువిహితనయసరణి రాజసూయముసేయ
న్నవనీతదీక్షుఁడైకొని, ప్రవిశనమొనరించె శాలఁ బత్నులుఁ దానున్.

సీ. జనమోదనంబులు శాలోదనంబులు
సురచిరరూపము ల్సౌపములును
పటుసారభాన్వితపాకము ల్భృకము
లతులితరసములు నతిరసములు
హితవాసనాసమన్వితములు ఘృతములు
జితమధుసారము ల్మీరములును
సమధికరుచివిలాసములు పాయసములు
నధరీకృతాఘృతోదధులు దధులు

గీ. చవులు పొగడుచుఁ బజ్జులు సాగి వేడఁ
వెలయ భుజియించి కపురంపువిడియములను
జేకొని యహర్నిశంబు నాశీర్వదింతు
రవనిసురు లబ్బు రాజసూయాధ్వరమున. 154

ఉ. అత్రివశిష్టదక్షపులహంగిరు లాదిమహామునీంద్రు లా
ద్గాత్రమహాత్ర మాధ్వరము దక్కునుగల్గినయాగకర్మముల్
సూత్రవిధాననైఖరినిజొప్పడఁ జేయఁగ నక్కుముద్వతీ
మిత్రుడు రాజసూయములు మేలుఁగ జేసెవిరించి మెచ్చఁగన్.

... అనలుఁడు సమృహాధ్వరమునందు జెలఁగి వ్రదక్షిణార్చి యై
యనుపమమంత్ర పూతములు నాహుతులంది యధాక్రమంబుగా

ననిమిషకోటికియ్య నతిహర్షమునం గొని తృప్తి నొంది డీ
వెనలొనరించి రివిధునివేయివిధంబుల సన్నుతించుచున్. 156

క. సుత్యాహంబున మునిసం, సుత్యముగా నిచ్చెఱుత్విజులకుశశాంకుం
శత్యనుపమదానకళా, నిత్యుండై సకలధారుణీమండలమున్. 157

ఉ. ఘోటకము బ్రదంబులును గుంజరము ల్భిభికానమూహము
ల్హాటకము ల్దనోఘములు నంబరము నృణిభూషణంబులు
స్వాతి యొకింత లేకయె ప్రసర్పకదక్షిణ నిచ్చె దేవతా
కోటులు సన్నుతించ శశికోటులసంఖ్యలుగా మఖంబునన్. 158

గీ. సుప్రయోగమునను విప్రగణంబుతో
నాప్రయోగమునను యాగమట్లు
చేసి యవబృథంబు జేసి పత్నులుదాను
సమృతకరుడు నిష్ఠ నమరనదిని. 159

క. ఆరాజు రాజసూయం, బీరీతి నొనర్చి యంతనెంతయునిష్టన్
వారిజభవ నారాయణ, గౌరీశులఁగూర్చి తపముఁ గావించితగన్.

క. ఆతపమునకుఁ జలింపక, నాతపమిట్లాచరింప నలని కజమురా
రాతి మహేశాను లతి, ప్రీతిం బొడఁగట్టి రమరబృందముగొల్వన్.

ఉ. రాజమనోజ్ఞ తేజ ద్విజరాజవు గమ్మని బ్రహ్మఁ బూన్పెన
త్తుజితలీల సద్గ్రహవిభుత్వమునన్ విలసిల్లుమంచు నం
భోజవిలోచనం దునిచె మోదముతో ధరియించె నాదలన్
రాజకీరీటసంజ్ఞ తగ నాగవిభూషణుఁ దానిశాకరున్. 162

క. హరిణాంకుం డీకరణి, స్వరములుగైకొని సమగ్రవైభవ మెనఁగ
స్ఫురమునకు వచ్చినీతి, స్ఫురణత జనులెన్న నిఖలభువనములేలెన్.

సీ. సమయంబు దప్పక జలదము ల్వర్షించె
హర్షించె మిగుల బ్రాహ్మణకులంబు

ధరణి ముక్కాఱును దరగనిగతిఁ బండె

నిండె యాగక్రియ ల్నిఖిలదిశల

ధర్మంబు నాల్గుపాదంబులఁ గన నయ్యె

విసనయ్యె నూహార వేదరవము

క్రేపులు తమయంత ఖీరము ల్గురిసెను

విరిసెను చోరాగ్ని వృజినభయము

గీ. సోముఁ డసమానసద్గణస్తోముఁ డమృత
ధాముఁ డతులితవిజయాభిరాముఁ డఖిల
తారకాసార్వభౌముఁ డుదారనీతి
నంచితంబుగఁ ధరణిఁ బాలింపునపుడు.

184.

క. ఆ చందంబున నెల్లపు, డా చందురుఁ డేలుచుండు నవసీరాజ్యం
బీచంబుచరితము విను, ధీచతురులకు న్నుభంబు తేజముగల్గున్.

గీ. ఆయురారోగ్యకరము జయాస్పదంబు
పుత్రపౌత్రప్రదం బతిపుణ్యదాయ
కం బఖండమహిలాభ కారణంబు
వినుజనంబునకు శత్రాంకవిజయ మనిన.

166

వ. అనుటయు.

ఆశ్వాసాంతము.

ఉ. మంత్రీయుగంధరాకృతివిమానితమంధర! దానకంధరా!
తంత్రీవిదగ్గణీ! విమతదంతిభిదాస్యణిసూక్తిధోరణీ!
మంత్రీనిభేదనా! కుముదమంజుయశోధన! బోధబోధనా!
నంతసుపొషణా! జనమసగిప్రియభాషణా! వంశభూషణా!

168

క. శూరవరవారసన్నత, తారకభూభృజ్జగీషుతతకీర్తిధనా!
నారదతతవిహితసుధీ, భూరిరణార్దివవిపక్ష! పోషితకవిజనా!

తోటకము.

రాజమానమానరాజరాజరాజసన్మఖాం
భోజభోజరాజనైజబోధబోధనస్తుతి
క్షౌజనాభిరామరామచంద్రకల్పకల్పవి
భ్రాజకీర్తిధూషితాంగవంగవంగలాస్వయా.

గద్య.

ఇది శ్రీజానకీరామచంద్రచరణారవిందవందనకందళితానంద కందాళ
రామానుజగురుచరణసేవాసమాసాదితసాహితీవైభవ శేషము
కృష్ణయార్య తనూభవ సుకవిజనవిధేయ పోకటపతి
నామధేయప్రణీతంబైన శశాంకవిజయం బను
మహాప్రబంధమునందు సర్వంబును
పంచమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీరామమద్రాక్షరకాల, రాజమండ్రి.

వివిధ గ్రంథములు.

ప్రబంధములు		కథలు	
దివ్యవిలాసము	0— 6—0	భట్టివిక్రమాద్వైపాకర్షణ కథలు	0—12—0
కృంగారకావ్యంతుల	0— 6—0	మహాభక్త విజయము	0—12—0
విల్ల జీయము	0— 8—0	భోజకాలిదాసు చరిత్ర	0— 6—0
భర్తృహరినుభాషితము	0— 8—0	భోజకాలిదాసు కథలు	0— 6—0
మనుచరిత్ర	0— 6—0	పండ్రించురాజులకథలు	0— 8—0
శశిరేఖాపరిణయము	0— 6—0	మదనకామరాజు కథలు	0— 8—0
రాజశేఖరచరిత్ర	0— 6—0	గులాబకావలి కథలు	0— 8—0
సారంగధర చరిత్ర	0— 6—0	అరేబియన్స్ ట్టు కథలు	0— 8—0
వైజయంతీవిలాసము	0— 6—0	తెనాలిరామలింగని కథలు	0— 6—0
హరిజాతావహరణము	0— 6—0	ఇంద్రజాలము కథలు	0— 6—0
పండుగకట్టుము	0— 6—0	శుకసప్తతి కథలు	0— 6—0
మథురప్రణయము	0—12—0	మహాపతివ్రతల కథలు	0— 6—0
శ్రవణానందము	1— 0—0	మాఅవిడ మొగలిపువ్వు	0— 6—0
కృంగారపంచకము	1— 0—0	పరమానందకన్యల కథలు	0— 4—0
చంద్రరేఖావిలాసము	1— 4—0	నాటకములు	
లంబోదరప్రహసనము	1— 0—0	పద్మభూషణము	0— 8—0
రాధికాసాంత్యము	0—12—0	కృష్ణలీల	0— 8—0
సత్యభామాసాంత్యము	0—12—0	విశాఖా	0— 8—0
అపాల్యాసంక్రందనము	1— 0—0	లనక	0— 8—0
బ్రహ్మానందము	1— 4—0	హనుమద్రామసంగ్రామము	0— 8—0
యామినీపూర్ణతిలకము	1— 4—0	భక్తమణి	0— 8—0
పంచసాయకము	1— 4—0	సతీఅనూయ	0— 8—0
కృంగారమల్ల ఇచరిత్ర	1— 0—0	కృష్ణరాయపారము	0— 8—0
రాధామాధవసంవాదము	0—12—0	సతీసత్కుబాయి	0— 8—0
హంసవింశతి	1— 8—0	కృష్ణకులపారము	0— 8—0
వేమనయోగి పద్యములు	0— 6—0	సంగీతసావిత్రి	0— 8—0
శివానందలహరి	0— 6—0	విల్ల జీయము	0— 8—0
జైమినీభారతము	0—12—0	సత్యహరికృష్ణ	0— 8—0
పాంచురంగమహాత్మ్యము	0—12—0	బుద్ధిమతీవిలాసము	0— 8—0
శ్రీనాథునిపద్యరత్నములు	0— 6—0	సంగీతప్రహేళ	0— 8—0
బమ్మెరప్రోతనరత్నములు	0—12—0	సంగీతశిశు	0— 8—0
రామకర్ణామృతము	0—12—0	సంగీతసారంగధర	0— 8—0
కృష్ణకర్ణామృతము	0—12—0	సంగీతజయంతిజయపాల	0— 8—0

ఈవ్వరబుడిపో, కర్రాలచ్చయ్య తిట్టోనన్, రాజమహేంద్రవరము.

